



รายงานผลการดำเนินงานโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

อัตตีสอง : ความเคร่งครัดในการปฏิบัติ

หัวหน้าโครงการ

เหมวรรณ แกมระนัค

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ผู้ร่วมโครงการ

จุฬามาศ สุวรรณบุล

ได้รับจัดสรรงบประมาณดำเนินโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมจาก

มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2547

ISBN 974-523-075-8

กิตติกรรมประกาศ

โครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเรื่องฮัตสึบสอง : ความเคร่งครัดในการปฏิบัติ
สำเร็จลุล่วงลงได้ เพราะความร่วมมือจากผู้ตอบแบบสอบถามทั้ง 200 คน ซึ่งประกอบ
ไปด้วยชาวบ้านปะอวและหมู่บ้านใกล้เคียง ชาวบ้านปากน้ำและหมู่บ้านใกล้เคียง
ชาวบ้านพงสว่างและหมู่บ้านใกล้เคียง และชาวบ้านศรีไคและหมู่บ้านใกล้เคียง รวมทั้ง
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ เจ้าอาวาส พระเถระ และมรรคทายกวัดบูรพาปะอวเหนือ
วัดบ้านปากน้ำ วัดหนองป่าพง และวัดบ้านศรีไค พร้อมทั้งขอขอบคุณบรรณารักษ์
ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร มหาวิทยาลัยมหาสารคามที่อำนวยความสะดวกในการสืบค้น
ข้อมูล รวมทั้งขอขอบคุณมหาวิทยาลัยอุบลราชธานีที่ให้ทุนสนับสนุนโครงการนี้

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮีตสิบสอง (งานประเพณี 12 ประเพณีที่จัดขึ้นในรอบ 1 ปี ของชาวอีสานที่ถือปฏิบัติในแต่ละเดือน) ของประชาชนในท้องถิ่น เพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ของฮีตสิบสองที่ปฏิบัติในแต่ละท้องถิ่น และเพื่อศึกษาสาเหตุของการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติฮีตสิบสองของประชาชนในท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือประชาชนที่มาทำบุญที่วัดทั้ง 4 คือ วัดบูรพาปะอาวเหนือ วัดบ้านปากน้ำ วัดหนองป่าพง และวัดบ้านศรีไค จำนวน 50 คน จากแต่ละวัด กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีจำนวน 200 คน การศึกษาพบว่า ฮีตที่ 12 บุญกฐินเป็นฮีตที่ปฏิบัติและเคร่งครัดในการปฏิบัติมากที่สุด เพราะปฏิบัติตามพ่อแม่ ฮีตที่มีความสำคัญที่สุดคือ ฮีตที่ 4 บุญพระเวศ เพราะเป็นบุญยิ่งใหญ่ประจำปี ฮีตที่ปฏิบัติกันน้อยที่สุดคือ ฮีตที่ 1 บุญเข้ากรรมเพราะพ่อแม่ไม่ปฏิบัติ บ้านปะอาวซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดบูรพาปะอาวเหนือ มีการปฏิบัติฮีตสิบสองที่โดดเด่นที่สุดโดยเฉพาะอย่างยิ่งฮีตที่ 3 บุญข้าวจี ชาวบ้านปะอาวจะทำบุญข้าวจีพร้อมกับบุญกุ่มข้าวใหญ่ในวันมาฆบูชา

Abstract

This study aimed to study the level of strictness of practice of Hid Sip-Song (Twelve Annual Festivals of Isan people practiced one per month) of the local people ; study the feature, custom and ritual of Hid Sip-Song which is practicing in each local area and to find out the courses of practice or not practice as Hid Sip-Song of the local people. The respondents were the local people who came to the temple to participate in the religion ceremony at Wat Burapa Pa-Ao Nue, Wat Ban Paknam, Wat Nong Pa Pong and Wat Ban Srikai. There were 50 people from each of these four temples. The total number of the respondents were 200. The study found that 12th tradition – Boon Katin was the most practicing and the most strict since their parents follow these tradition. The most important tradition was the 4th tradition – Boon Pawat because it was the grate festival. The least practicing tradition was the 1st tradition – Boon Kaokam because their parents do not follow this tradition. At Pa-Ao village there was an outstanding practice in tradition especially in the 3rd tradition – Boon Kaojee together with, Boon Kum-Kao-Yai with celebrated on Makabucha Day.

ก
สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์	1
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	2
ลักษณะโครงการ	2
กลุ่มเป้าหมาย	2
วิธีการศึกษา	2
ขอบเขตการศึกษา	3
บทที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับฮิดสิบสอง	
ฮิดที่ 1 บุญเข้ากรรม	4
ฮิดที่ 2 บุญอุทิศทาน	6
ฮิดที่ 3 บุญข้าวจี	6
ฮิดที่ 4 บุญผะเหวด	7
ฮิดที่ 5 บุญสงกรานต์	9
ฮิดที่ 6 บุญบั้งไฟ	9
ฮิดที่ 7 บุญซำฮะ	10
ฮิดที่ 8 บุญเข้าพรรษา	11
ฮิดที่ 9 บุญข้าวประดับดิน	11
ฮิดที่ 10 บุญข้าวสาก	12
ฮิดที่ 11 บุญออกพรรษา	13
ฮิดที่ 12 บุญกฐิน	13
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
พื้นที่ศึกษา	16
ประวัติวัดบูรพาปะอาวเหนือ	16
ประวัติวัดบ้านปากน้ำ	18
ประวัติวัดหนองป่าพง	20
ประวัติวัดบ้านศรีโค	22

เรื่อง	หน้า
กลุ่มตัวอย่าง	24
การสุ่มตัวอย่าง	24
การเก็บรวบรวมข้อมูล	24
การวิเคราะห์ข้อมูล	24
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	25
2. ข้อมูลเกี่ยวกับฮัตสึบสอง	27
2.1 ความรู้เกี่ยวกับฮัตสึบสอง	27
2.2 การปฏิบัติฮัตสึบสอง	28
2.2.1 การปฏิบัติฮัตสึบที่ 1 บุญเข้ากรรม	28
2.2.2 การปฏิบัติฮัตสึบที่ 2 บุญคุณลาน	30
2.2.3 การปฏิบัติฮัตสึบที่ 3 บุญข้าวจี	31
2.2.4 การปฏิบัติฮัตสึบที่ 4 บุญผะเหวด	32
2.2.5 การปฏิบัติฮัตสึบที่ 5 บุญสงกรานต์	33
2.2.6 การปฏิบัติฮัตสึบที่ 6 บุญบั้งไฟ	34
2.2.7 การปฏิบัติฮัตสึบที่ 7 บุญข้าชะ	35
2.2.8 การปฏิบัติฮัตสึบที่ 8 บุญเข้าพรรษา	36
2.2.9 การปฏิบัติฮัตสึบที่ 9 บุญข้าวประดับดิน	37
2.2.10 การปฏิบัติฮัตสึบที่ 10 บุญข้าวสาก	38
2.2.11 การปฏิบัติฮัตสึบที่ 11 บุญออกพรรษา	39
2.2.12 การปฏิบัติฮัตสึบที่ 12 บุญกฐิน	40
2.3 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮัตสึบสอง	42
2.3.1 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮัตสึบที่ 1 บุญเข้ากรรม	42
2.3.2 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮัตสึบที่ 2 บุญคุณลาน	42
2.3.3 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮัตสึบที่ 3 บุญข้าวจี	43
2.3.4 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮัตสึบที่ 4 บุญผะเหวด	43
2.3.5 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮัตสึบที่ 5 บุญสงกรานต์	44
2.3.6 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮัตสึบที่ 6 บุญบั้งไฟ	44
2.3.7 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮัตสึบที่ 7 บุญข้าชะ	45
2.3.8 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮัตสึบที่ 8 บุญเข้าพรรษา	45
2.3.9 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮัตสึบที่ 9 บุญข้าวประดับดิน	46

เรื่อง	หน้า
2.3.10 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮิดที่ 10 บุญข้าวสาก	46
2.3.11 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮิดที่ 11 บุญออกพรรษา	47
2.3.12 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮิดที่ 12 บุญกฐิน	47
2.4 ฮิดที่มีความสำคัญที่สุด	49
2.5 แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และส่งเสริมการปฏิบัติ คามฮิดสิบสอง	51
ฮิดสิบสองของบ้านปะอาว	52
ฮิดสิบสองของบ้านปากน้ำ	56
ฮิดสิบสองของบ้านพงสว่าง	58
ฮิดสิบสองของบ้านศรีโค	59
บทที่ 5 บทสรุป	
สรุปผลการวิจัย	60
ปัญหาและข้อเสนอแนะ	62
บรรณานุกรม	64
ภาคผนวก	

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 เดือนอ้ายบุญเข้ากรรม	1-๗
ภาพที่ 2 เดือนยี่บุญคูณลาน	1-๗
ภาพที่ 3 เดือนสามบุญข้าวจี	2-๗
ภาพที่ 4 เดือนสี่บุญพะเหวด	2-๗
ภาพที่ 5 เดือนห้าบุญสงกรานต์	3-๗
ภาพที่ 6 เดือนหกบุญบั้งไฟ	3-๗
ภาพที่ 7 เดือนเจ็ดบุญข้าวสะ	4-๗
ภาพที่ 8 เดือนแปดบุญเข้าพรรษา	4-๗
ภาพที่ 9 เดือนเก้าบุญข้าวประดับดิน	5-๗
ภาพที่ 10 เดือนสิบบุญข้าวสาก	5-๗
ภาพที่ 11 เดือนสิบเอ็ดบุญออกพรรษา	6-๗
ภาพที่ 12 เดือนสิบสองบุญกฐิน	6-๗
ภาพที่ 13 การตกแต่งศาลาโรงธรรมในงานบุญพะเหวด	7-๗
ภาพที่ 14 เครื่องบูชาศาลาพื้นและข้าวพันก้อน	7-๗
ภาพที่ 15 ขบวนแห่พะเหวด	8-๗
ภาพที่ 16 ฟังเทศน์มหาชาติในงานบุญพะเหวด	8-๗
ภาพที่ 17 หอพระอุบลูจัดไว้ทางทิศตะวันตกของศาลาโรงธรรม	9-๗
ภาพที่ 18 การก่อเจดีย์ทรายในวันสงกรานต์	9-๗
ภาพที่ 19 โคมที่ใช้ในวันออกพรรษาของบ้านปะอว	10-๗
ภาพที่ 20 ชั้นในของโคม	10-๗
ภาพที่ 21 ภาพขยายชั้นในของโคม	11-๗
ภาพที่ 22 การไหลเรือไฟในวันออกพรรษา	11-๗

บทที่ 1

บทนำ

หลักการและเหตุผล

วัฒนธรรมและประเพณีเป็นกระจกส่องสะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม นั้นๆ วัฒนธรรมและประเพณีไทยย่อมสะท้อนถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยในแต่ละภาค ภาคอีสานเองก็มีวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดินแดนอีสานถือว่าเป็นดินแดนของ “ถิ่นไทยดี” เนื่องจากผู้คนยึดมั่นในขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ชาวอีสานส่วนใหญ่จึงยึดมั่นประเพณีไว้ดีเสมอ โดยมีฮีตสิบสองเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติ

ฮีตสิบสอง คือประเพณีที่ปฏิบัติในรอบสิบสองเดือน คือภายใน 1 ปี แต่ละเดือนจะมีประเพณีที่จะต้องปฏิบัติรวมทั้งสิ้นสิบสองประเพณี ได้แก่ เดือนอ้ายบุญเข้ากรรม เดือนยี่บุญคูณลาน เดือนสามบุญข้าวจ้ะ เดือนสี่บุญหะเวด เดือนห้าบุญสงกรานต์ เดือนหกบุญบั้งไฟ เดือนเจ็ดบุญข้าวสละ เดือนแปดบุญเข้าพรรษา เดือนเก้าบุญข้าวประดับดิน เดือนสิบบุญข้าวสาก เดือนสิบเอ็ดบุญออกพรรษา และเดือนสิบสองบุญจุน ซึ่งฮีตสิบสองก็คือจารีตสิบสองประการนั่นเอง เพราะคำว่า “ฮีต” ในภาษาท้องถิ่นอีสานก็หมายความว่า “จารีต” มีการปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานานจากบรรพบุรุษของคนไทยอีสานซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว ฮีตสิบสองจึงถือกันว่าเป็นกฎระเบียบจารีตประเพณีและสิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน ดังนั้นคนอีสานจึงให้ความสำคัญและเคร่งครัดในการปฏิบัติตามฮีตสิบสองเป็นอย่างมาก ถ้าผู้ใดไม่ประพฤติปฏิบัติหรือฝ่าฝืนถือว่าเป็นความผิดถูกสังคมลงโทษตั้งข้อรังเกียจอย่างจริงจัง (จารุนทร, 2525 : 64) แต่ในปัจจุบันความเคร่งครัดในการปฏิบัติต่อฮีตสิบสองได้สูญหายไป จารีตประเพณีบางอย่างไม่มีการปฏิบัติและสูญหายไปจากท้องถิ่น บางท้องถิ่นมีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัดและปฏิบัติครบทั้งสิบสองจารีต บางท้องถิ่นปฏิบัติบางจารีต บางท้องถิ่นปฏิบัติบ้างไม่ปฏิบัติบ้าง ทั้งนี้แล้วแต่สถานการณ์ และความเหมาะสมรวมทั้งปัจจัยอื่นๆ ทั้งจากภายในและภายนอกท้องถิ่นเอง ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ จึงมุ่งไปที่การสำรวจและวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามฮีตสิบสอง รวมทั้งสาเหตุในการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติด้วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาถึงระดับความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามฮีตสิบสองของประชาชนในท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ของฮีตสิบสองที่ปฏิบัติในแต่ละท้องถิ่น

3. เพื่อศึกษาสาเหตุของการปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามฮิดสับสองของประชาชนในท้องถิ่น

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงระดับความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามฮิดสับสองของประชาชนในท้องถิ่น
2. ทราบถึงลักษณะและรูปแบบประเพณีและพิธีกรรมต่างๆ ของฮิดสับสองที่ปฏิบัติในแต่ละท้องถิ่น
3. ทราบถึงสาเหตุของการปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามฮิดสับสองของประชาชนในท้องถิ่น
4. แนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์หรือฟื้นฟูประเพณีพิธีกรรมฮิดสับสองที่สูญหายหรือกำลังจะสูญหาย ทั้งนี้เพื่อประโยชน์แก่อนุชนรุ่นหลังในการดำรงไว้ และสืบสานวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวอีสาน

ลักษณะโครงการ : เป็นโครงการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

- ☒ ลักษณะการสำรวจ : ศึกษาและวิจัยเพื่อรวบรวมข้อมูล
- ☐ ลักษณะการศึกษาค้นคว้าจากสิ่งก่อสร้าง สถาปัตยกรรม และวัฒนธรรมท้องถิ่น
- ☐ ลักษณะการเผยแพร่ เช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ประชุมและสัมมนา
- ☐ อื่น ๆ (ระบุ.....)

กลุ่มเป้าหมาย

1. กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูล : ประชาชนในเขตอำเภอวารินชำราบ และประชาชนในเขตอำเภอเมือง รวมทั้งเจ้าอาวาสและมรรคทายกวัด
2. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับประโยชน์ในโครงการ : นักเรียน นักศึกษา ครู/อาจารย์ นักวิชาการ องค์กรท้องถิ่น องค์กรเอกชน และประชาชนผู้สนใจ

วิธีการศึกษา

การศึกษาใช้การวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. การสัมภาษณ์ (Interview) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) เช่น เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสหรือพระเถระ และมรรคทายกวัด

3. การสำรวจ (Survey) สำรวจโดยใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามฮิดสับสองตลอดจนความคิดเห็นของประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลโดยการสุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาระดับความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามฮิดสับสอง ลักษณะและรูปแบบประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ของฮิดสับสองที่ปฏิบัติในท้องถิ่น สาเหตุของการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ รวมทั้งแนวทางการส่งเสริม อนุรักษ์หรือฟื้นฟูประเพณี พิธีกรรมฮิดสับสองของชาวบ้านในหมู่บ้านปะอว บ้านปากน้ำ บ้านพงสว่าง บ้านศรีโค และชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียงที่มาทำบุญที่วัดบูรพาปะอวเหนือ วัดปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี และวัดบ้านศรีโควัดหนองป่าพง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

บทที่ 2

ความรู้เกี่ยวกับฮิดสิบสอง

ฮิดสิบสองเป็นประเพณีในแต่ละเดือนในรอบ 1 ปี ที่คนอีสานยึดถือปฏิบัติกันมาเสมือนหนึ่งเป็นวิถีชีวิตของพวกเขา ซึ่งทุกคนจะต้องปฏิบัติเหมือนกันหมด ไม่ว่าพระมหากษัตริย์หรือไพร่ฟ้าประชาชนทั่วไป ฮิดสิบสองเริ่มต้นเมื่อใด ไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด ทราบแต่เพียงว่ามาจากเวียงจันทน์ เป็นจารีตที่เกี่ยวข้องกับศาสนาเป็นส่วนใหญ่ (หน่วยศึกษานิสิตศึกษาศึกษา 10 : ม.ป.ป., 57) แต่ฮิดสิบสองเป็นประเพณีที่ปฏิบัติในแต่ละเดือนในรอบ 1 ปี โดยเริ่มจากเดือนอ้าย (เดือนมกราคม) กระทั่งถึงเดือนสิบสอง (เดือนธันวาคม) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทย-ลาว ที่อยู่ในภาคอีสานและชาวลาวที่อาศัยในแถบลุ่มน้ำโขง

คำว่า “ฮิด” เป็นภาษาลาว ซึ่งลาวเอามาจากคำศัพท์ของภาษาบาลี คำว่า “จาริต” (อ่านว่า จา-ริต-ตะ) แล้วชนชาวลาวและไทยอีสานนำมาใช้ในภาษาของตนว่า “จาริต” ต่อมาจึงเหลือคำว่า “ฮิด” คำเดียวโดด ๆ ดังนั้น “จาริต” หรือ “ฮิด” แปลว่า ขนบธรรมเนียม แบบแผนความประพฤติดีงามหรือประเพณี (บุญเกิดและนภาพร, 2546 : 3)

ฮิดสิบสอง จึงเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของชาวลาวและชาวอีสานที่สืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งฮิดสิบสองก็คือประเพณีที่ปฏิบัติในแต่ละเดือนในรอบ 1 ปีนั่นเอง

ฮิดที่ 1 บุญเข้ากรรม (บุญเดือนเจียงหรือบุญเดือนอ้าย)

กำหนดขึ้นในเดือนอ้าย(เดือนเจียง) จะเป็นวันใดก็ได้ แต่มักนิยมทำกันในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนอ้าย เพื่อให้พระภิกษุสงฆ์ที่ต้องอาบัติสังฆาทิเสส (อาบัติหนักรองจาก ปราชิก) โดยการเข้าพิธีปริวาสกรรมเพื่อให้กลับเป็นพระภิกษุผู้บริสุทธิ์ และสามารถบรกรรมผลได้ ชาวอีสานจึงนิยมทำบุญกับพระภิกษุที่เข้าพิธีปริวาสกรรมเพราะจะได้านิสงส์มาก นอกจากนี้ชาวอีสานยังเชื่อว่าการเข้ากรรมของพระภิกษุเกิดขึ้นเพื่อทดแทนพระคุณมารดา เพราะมารดาเคยอยู่กรรมหรืออยู่ไฟหลังจากคลอดบุตรแล้ว ได้รับความทุกข์ทรมาน ดังนั้นเมื่อบุตรชายบวชเพื่อทดแทนพระคุณมารดา ก่อนสักต้องเข้าอยู่กรรมเพื่อทดแทนพระคุณมารดาจึงจะได้านิสงส์แรง (ปราโมทย์, 2524 : 37)

ศีลหมวดสังฆาทิเสส มีทั้งหมด 13 ข้อ ถ้าพระภิกษุละเมิดศีลข้อใดข้อหนึ่งใน 13 ข้อ ถือว่าอาบัติ ศีลทั้ง 13 ข้อ มีดังนี้

1. จงใจปล่อยน้ำอสุจิ (เว้นแต่นอนหลับแล้วฝันไป)
2. มีจิตกำหนดจับจับต้องกายสตรี
3. มีจิตกำหนดผูกเกี่ยวพาราสีสตรี

4. มีจิตกำหนดส่อให้สตรีบำเรอแกมแค้น
5. เป็นพ่อสื่อให้หญิงชายเสพกามกัน
6. สร้างกุฎิ (เป็นที่อยู่อาศัยของตนเอง) มีความยาวเกิน 12 คืบ (6 ศอก) กว้างเกิน 7 คืบ (3 ศอกครึ่ง)
7. การสร้างกุฎิหรือวิหารใหญ่ ถ้าเป็นที่ที่มีเจ้าของต้องได้รับอนุญาตจากเจ้าของและต้องไม่เป็นที่ที่ผู้ใดจองไว้ และขนาดของกุฎิให้ทำเกินขนาดที่กำหนดไว้ในข้อ 6 ได้
8. เจตนาถลันแกลังกล่าวฟุ้งกิษุอื่นที่ไม่มีความผิดด้วยข้อหาอาบัติชั้นปราชิกด้วยความโกรธ
9. กล่าวฟุ้งกิษุอื่นด้วยเลสนัย เพราะความโกรธ
10. พยายามทำลายความสามัคคีของหมู่สงฆ์โดยขยุ่งให้สงฆ์แตกกัน
11. เข้าข้างกิษุที่กระทำผิด กิษุอื่นว่ากล่าวตักเตือนแล้วยังไม่เชื่อฟัง
12. หัวดีไม่ยอมให้ใครว่ากล่าวตักเตือน หรือแม้ถูกตักเตือนแล้วไม่เชื่อฟัง
13. ประพฤติคนไม่สมควรกับเพศบรรพชิต

พิธีกรรม

สถานที่เข้ากรรมต้องเป็นสถานที่สงบไม่พลุกพล่าน ส่วนมากมักปลูกเป็นกุฎิหรือกระท่อมชั่วคราวเล็ก ๆ และต้องเตรียมเครื่องอัฐบริวารให้พร้อม ระยะเวลาในการเข้ากรรมที่ปฏิบัติตามประเพณีนิยมของชาวอีสานปกติจะอยู่ที่ 9 ราตรี โดย 3 ราตรีแรกเรียกว่า “อยู่ปริวาส” ส่วน 6 ราตรีต่อมาเรียกว่า “อยู่มนต์” ขั้นตอนการเข้าปริวาสกรรมของพระภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส มีดังนี้

1. ภิกษุที่ต้องอาบัติขอเข้าอยู่ปริวาส (การอยู่ค้างคืน) จากพระสงฆ์ในวัดเดียวกันและต้องประพฤติดวัตรต่าง ๆ เช่น งดใช้สิทธิบางอย่าง ลดฐานะตนเอง ฯลฯ เพื่อเป็นการลงโทษตัวเอง ชดใช้ให้ครบจำนวนวันที่ปกปิดอาบัตินั้น ๆ
2. ขอมานต์จากสงฆ์ คือต้องไปขอ “สงฆ์จตุรรรค” คือ พระสงฆ์ตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป เป็นผู้รับรู้การสารภาพความผิด แล้วประพฤติมนต์ 6 ราตรี
3. เมื่อประพฤติ “มนต์” ครบ 6 ราตรีแล้ว “ขออัพทาน” คือขอออกจากกรรม จากพระสงฆ์ เมื่อพระสงฆ์สวดระงับอาบัติเรียกว่า “สวดอัพทาน” ให้ถือว่าออกจากกรรมแล้วเป็นภิกษุผู้บริสุทธิ์

สำหรับฆราวาสที่เกี่ยวข้องกับพิธีบุญเข้ากรรมต้องถวายอาหารแด่พระภิกษุตลอดระยะเวลาที่เข้ากรรม รักษาศีล (ศีลห้าหรือศีลแปดก็ได้) ในวันที่พระภิกษุออกจากกรรมต้องมีการทำบุญให้ทาน ได้แก่ การตักบาตร ถวายภัตตาหารและฟังเทศน์ เป็นต้น

อิตที่ 2 บุญคูณลาน (บุญคูณเข้าหรือบุญเดือนยี่)

เป็นประเพณีที่ทำในเดือนยี่ หลังจากเกี่ยวข้าวเสร็จ เป็นประเพณีที่แสดงออกถึงความเคารพบูชาและขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เกี่ยวกับข้าว เช่น ผีปู่ตา แม่โพสพ และความอุดมสมบูรณ์ของข้าว ว่าถ้าข้าวที่กองอยู่บนลานนั้น มีจำนวนมากแสดงว่ามีความอุดมสมบูรณ์ เป็นการทำขวัญข้าวเพื่อให้เกิดสิริมงคลแก่ผู้ปลูก ที่นา สัตว์เลี้ยงที่มีส่วนช่วยเหลือในการทำนา เช่น วัว ควาย รวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการทำนา เช่น โถ เกียว เป็นต้น

พิธีกรรม

สถานที่ที่จะทำบุญคูณลานจะเป็นลานนวดข้าวของเจ้าของนา นำข้าวที่มัดเป็นพ่อนๆ มากองเรียงกัน เรียกว่า “ลอมข้าว” จากนั้นนิมนต์พระสงฆ์ จำนวน 9 รูป มาเจริญพระพุทธมนต์มีการวงด้วยสายสิญจน์รอบลอมข้าว เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์เสร็จแล้ว ถวายภัตตาหารเพลและนำข้าวปลาอาหารมาเลี้ยงญาติพี่น้องและแขกที่มาร่วมทำบุญ หลังพระสงฆ์ฉันเพลเสร็จจะมีการประพรมน้ำพระพุทธมนต์ให้ลอมข้าว เจ้าภาพและทุกคนที่มาร่วมทำบุญ พระสงฆ์ให้พรแล้วกลับวัด น้ำพระพุทธมนต์ที่เหลือเจ้าภาพจะนำไปประพรมให้วัว ควาย ที่นา เครื่องมือในการทำนาเพื่อเป็นสิริมงคลและเชื่อว่าการทำบุญจะทำให้ได้ข้าวเพิ่มมากขึ้น ๆ ทุก ๆ ปี

ปัจจุบันการทำบุญคูณลานค่อย ๆ เลือนหายไป เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในเรื่องของการเก็บเกี่ยวและการนวดข้าว ทำให้ไม่มีลานนวดข้าวเหมือนในอดีต จึงเกิดพิธีกรรมใหม่ขึ้นมาทดแทนบุญคูณลาน คือ “บุญกุ่มข้าวโหล” ซึ่งเป็นการทำรวมกันทั้งหมู่บ้าน โดยอาจจะใช้ลานวัดหรือสถานที่ที่เหมาะสมอื่นๆ จัดเป็นลานข้าว ก่อนวันทำบุญชาวบ้านจะนำข้าวเปลือกไปกองรวมกันที่ลาน ในวันทำบุญตอนเย็นจะมีการเจริญพระพุทธมนต์ รับศีลรับพร ฟังธรรมเทศนา กลางคืนมีมหรสพ รุ่งเช้ามีการถวายอาหารแด่พระสงฆ์ ถวายข้าวเปลือก โดยนำข้าวเปลือกไปขายและถวายเงินให้กับวัด

อิตที่ 3 บุญข้าวจี (บุญเดือนสาม)

เป็นประเพณีที่ทำในเดือน 3 ซึ่งจะเป็นวันใดก็ได้ แต่ส่วนมากมักจะเป็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งตรงกับวันมาฆบูชา การทำบุญข้าวจีเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวเหนียว การทำบุญข้าวจีนี้สอดคล้องกับกองสิบสี่ข้อที่หนึ่งสำหรับประชาชนทั่วไปที่บอกว่าเมื่อได้ข้าวใหม่ เจ้าของจะต้องนำไปถวายพระหรือทำบุญก่อนอื่น

ข้าวจีคือข้าวเหนียวที่นึ่งสุกปั้นเป็นรูปวงรีขนาดเท่าไข่เป็ดหรือกำปั้น แล้วใช้ไม้ไผ่เหลากลม ๆ เสียบตรงกลางตามทางยาวของก้อนข้าวเหนียว โรยด้วยเกลือแล้วนำไปย่างไฟอ่อน ๆ ให้เหลืองกรอบและมีกลิ่นหอม จากนั้นนำไข่ไก่ที่ตีไข่ขาวและไข่แดงให้เข้ากันมาทาบนข้าวเหนียวให้ทั่วแล้วนำไปย่างไฟอีกทีหนึ่ง จนกระทั่งไข่สุกจึงนำมารับประทาน แต่ในปัจจุบันบางท้องถิ่น

ข้าวจ๊อมักปั้นเป็นก้อนกลม ๆ ก่อนข้างแบน ย่างไฟให้เหลืองกรอบแล้วทอดด้วยไขไก่นำไปย่างไฟอีกทีให้ไขสุกแล้วจึงนำมารับประทาน ข้าวจ๊อนี้บางแห่งจะใส่น้ำอ้อยไว้ข้างในด้วยเพื่อให้มีรสหวาน

พิธีกรรม

เมื่อถึงวันนัดหมายทำบุญข้าวจี ชาวบ้านจะตื่นแต่เช้ามีคเพื่อจัดเตรียมทำข้าวจีไปใส่บาตรในตอนเช้า พร้อมกับนำอาหารคาวหวานไปถวายด้วย ข้าวจีที่ใส่บาตรจะใส่ถาดประมาณ 7-9 ถาด

เมื่อถึงศาลาการเปรียญ พระสงฆ์ทุกองค์ที่นิมนต์มาจะนั่งลงที่อาสนะ ผู้เป็นประธานในพิธีจะพาญาติโยมมารวมกันอยู่บนศาลา อาราธนาให้พระสงฆ์ให้ศีล ญาติโยมรับศีลแล้ว กล่าวคำถวายข้าวจี นำข้าวจีใส่บาตรที่ตั้งเรียงแถวไว้ตามจำนวนพระและถวายภัตตาหาร พระสงฆ์ฉันเสร็จให้พร ญาติโยมรับพรเป็นอันเสร็จพิธี

ถาดถวายข้าวจี (สำนวนของคลังนานากรรม อ.เมือง จ.ขอนแก่น อ้างในบุญเกิดและนภาพร 2546 : 12)

มะยังกัณเฑ อิมัง สุจิอันทัง สะปะริวารัง ภิกขุสงฆ์สสะ โอโณชะยามะ สาธุโนกัณเฑ อิมัง
สุจิอันทัง สะปะริวารัง ปฎิกลัณเฑ อุณหากัง จิณะวัคคัง หิตายะ สุขายะ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายข้าวจีพร้อมทั้งบริวารเหล่านี้แด่
พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับข้าวจีและบริวารของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่
ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญ

อิตที่ 4 บุญผะเหวดหรือบุญมหาชาติหรือบุญเดือนสี่

บุญผะเหวดจะทำกันในวันข้างขึ้นหรือข้างแรมถือเป็นวันใดก็ได้ของเดือนสี่ ใช้เวลาทำบุญ 2-3 วัน โดยมีมูลเหตุมาจากความเชื่อที่ว่าหากสามารถฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรให้จบภายในวันเดียวจะได้พบกับพระศรีอริยเมตไตรย ดังนั้น ชาวอีสานจึงทำบุญผะเหวดขึ้นในเดือนสี่ของทุกปี

พิธีกรรม

การทำบุญผะเหวดเป็นบุญที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา พระที่เข้าร่วมในพิธีต้องครบกับจำนวนกัณฑ์เทศน์ ซึ่งพระที่มาเทศน์จะไปนิมนต์พระวัดต่าง ๆ มาเทศน์ตามกัณฑ์ที่แบ่งไว้ ส่วนชาวบ้านก่อนจะถึงวันงานจะไปที่วัดช่วยกันตกแต่งประดับประดาศาลาโรงธรรมด้วยดอกไม้

พวงมาลัยและธง และมีการจัดเตรียมเครื่องบูชาศาลาพื้น ประกอบด้วย หมากพั่นคำ เมี่ยงพั่นคำ เกียนพั่นเล่ม ดอกไม้ มวนชาดุดพัณมวน ข้าวดอกใส่กระทงพั่นกระทง หุงกระดาญ(ธงกระดาญ) พั่นธง

ศาลาโรงธรรมต้องตกแต่งให้มีสภาพคล้ายป่า เนื่องจากพระเวสสันดรเคยเสด็จประทับในป่า โดยมีการนำต้นอ้อย ต้นกล้วยมามัดตามเสาทุกต้น และขึงด้วยด้ายสายสิญจน์รอบศาลาระหว่างเสาศาลาโรงธรรม

ส่วนทางด้านตะวันออกของศาลาโรงธรรมจะปลูกหอพระอุปลุกขึ้นพร้อมกับมีเครื่องอัฐบริขารอยู่ภายในหอ คือ บาตร 1 ใบ กระโถน 1 ใบ กาน้ำ 1 ใบ ร่ม 1 คัน สบงจีวร 1 ชุด สำหรับถวายพระอุปลุกเป็นที่สมมุติว่า จะเชิญพระอุปลุกมาประทับเพื่อปราบมารที่จะมาขัดขวางการทำบุญ การเชิญพระอุปลุกจะทำในเวลาประมาณ 14-15 นาฬิกาในวันรวม (เมื่อโฮม)

หลังจากเชิญพระอุปลุกเสร็จแล้ว จะเป็นพิธีแห่พะเหวดเข้าเมือง ซึ่งเป็นเวลาประมาณ 16-17 นาฬิกาของวันรวมนั่นเอง ขบวนแห่ประกอบไปด้วยเสลี่ยงหรือคานหามสำหรับวางพระพุทธรูป (สมมุติว่าเป็นพระเวสสันดร) ตามด้วยเสลี่ยงหามพระภิกษุที่เป็นเจ้าอาวาสวัดของหมู่บ้าน ตามด้วยขบวนกลองยาวและญาติโยมที่มาร่วมขบวนแห่โดยมีหนึ่งถือดอกไม้ อีกมือหนึ่งจับผ้าพะเหวด ซึ่งจะมีรูปวาดเรื่องราวของพระเวสสันดรตั้งแต่กัณฑ์ที่ 1 ถึงกัณฑ์ที่ 13 เมื่อขบวนแห่พะเหวดเข้าวัด จะเวียนขวารอบศาลาที่เป็นสถานที่ใช้ฟังเทศน์ 3 รอบแล้วอัญเชิญพระพุทธรูปตั้งไว้ในศาลาโรงธรรม ญาติโยมจะนำดอกไม้ที่เก็บมาจากป่าไปวางไว้ข้าง ๆ ธรรมเนียมที่จะใช้เทศน์ และขึงผ้าพะเหวดรอบศาลาโรงธรรม

หลังจากแห่พะเหวดเข้าเมืองแล้วญาติโยมจะพากันกลับบ้านเรือนของตน เวลาประมาณห่มเสก ๆ ทางวัดจะดึกลง “โฮม” ญาติโยมจะพากันมารวมกันที่ศาลาโรงธรรม ประมาณสองห่ม พระสงฆ์สวดพระปริตมงคล หลังจากนั้นจะเป็นการเทศน์มาลัยหมั่นมาลัยแสน หลังจากฟังเทศน์จบจะมีมหรสพ เช่น หมอลำ ภาพยนตร์ ให้ชมตลอดคืนจนสว่าง

วันรุ่งขึ้นจะเป็นพิธีการแห่ข้าวพันก้อน ประมาณ 4 นาฬิกา (ตี 4) ญาติโยมจะพากันปั้นข้าวเหนียวเป็นก้อนเล็ก ๆ จำนวน 10,000 ก้อน โดยใช้ไม้ก้านมะพร้าวเสียบตรงกลาง ก้านหนึ่งมีประมาณ 10 ก้อน ใส่ถาดไปถวายพระอุปลุกที่วัดแล้ววางข้าวพันก้อนไว้ตามธงหรือภาชนะที่จัดไว้ เมื่อแห่ข้าวพันก้อนเสร็จก็ประกาศเชิญเทวดาและอาราธนา นามันต์พระเทศน์สังกาสเสร็จแล้ว อาราธนาเทศน์มหาชาติ พระจะเทศน์มหาชาติตลอดวันตั้งแต่เช้าจนค่ำ โดยเริ่มต้นจากกัณฑ์ทศพร จนถึงนครกัณฑ์ เมื่อเทศน์จบเป็นอันเสร็จพิธี ซึ่งถือว่าผู้ได้ฟังเทศน์มหาชาติจบภายในหนึ่งวันจะได้ผลานิสงส์มาก

นอกจากนี้ในวันฟังเทศน์มหาชาติในท้องถิ่นอีสานจะมีการแห่กัณฑ์หลอน กัณฑ์หลอนคือ กัณฑ์เทศน์ที่ไม่ได้จองไว้ล่วงหน้า และไม่ได้อยู่ใน 13 กัณฑ์ ซึ่งจะมีเจ้าภาพเป็นเจ้าของกัณฑ์ กัณฑ์หลอนเป็นกัณฑ์เทศน์ที่ชาวบ้านร่วมกันจัดขึ้น ซึ่งชาวบ้านจะจัดหาเครื่องไทยทานต่างๆ และเงินซึ่งเป็นธนบัตรใบละ 20 50 100 500 หรือ 1000 ทียบด้วยไม้ไผ่และนำไปเสียบที่ต้นกล้วย พร้อมปัจจัยอื่นๆ แล้วพากันแห่ไปที่วัด โดยมีการจัดขบวนแห่ ประกอบไปด้วยกลองยาว ฉิ่ง ฉาบ ฯลฯ

และเพื่อนรำกันอย่างสนุกสนาน เมื่อถึงวัดจะเวียนขวารอบศาลาโรงธรรม 3 รอบ แล้วนำกัณฑ์
หลอนไปถวายพระภิกษุที่กำลังเทศน์อยู่ขณะนั้น

ฮีตที่ 5 บุญสงกรานต์หรือบุญเดือนห้าหรือบุญสงน้ำ

บุญสงกรานต์ของภาคอีสาน กำหนดทำขึ้นในวันที่ 13 14 และ 15 เมษายนของทุกปี

พิธีกรรม

วันที่ 13 เป็นวันเรียกว่า “มื่อสังขารล่อง” เป็นวันเริ่มต้นจึงเริ่มด้วยการทำความสะอาด
พระพุทธรูปและวัดอุ้มงคล แล้วสงน้ำพระพุทธรูปด้วยน้ำอบน้ำหอม

วันที่ 14 เป็นวันที่เรียกว่า “มื่อเนา” เป็นวันหยุดการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่บิดามารดา

วันที่ 15 เรียกว่า “มื่อสังขารขึ้น” เป็นวันขึ้นปีใหม่ ในวันนี้ควรทำบุญตักบาตร รดน้ำขอพร
จากบิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย หรือผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือและยังมีชีวิตอยู่ จากนั้นควรปล่อยนกปล่อย
ปลาเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต ในวันนี้บางแห่งมีการก่อเจดีย์ทรายที่วัด โดยก่อเป็นทรายกอง
ใหญ่รูปทรงกล้ายปริมิด ตกแต่งให้สวยงามและปักเทียนไว้ตรงยอดเจดีย์ทราย การก่อเจดีย์ทรายนี้
จะมีเจดีย์ทรายของค์ใหญ่อยู่กองเดียว รอบ ๆ เจดีย์ทรายของค์ใหญ่จะมีการก่อเจดีย์ทรายกองเล็ก ๆ
ล้อมรอบ ซึ่งเจดีย์ทรายของค์ใหญ่เป็นสัญลักษณ์แทนพระธรรมคำสอนแปดหมื่น ส่วนเจดีย์ทรายของค์
เล็กที่ล้อมรอบแทนสี่พันพระธรรมขันธ์ แต่ในปัจจุบันบางที่การก่อเจดีย์ทรายมักก่อเจดีย์ทรายของค์
ใหญ่องค์เดียว ปักเทียนไว้ตรงยอดเจดีย์และตกแต่งด้วยธงสามเหลี่ยมเล็กๆ

ฮีตที่ 6 บุญบั้งไฟ (บุญเดือน 6)

บุญบั้งไฟหรือบุญเดือน 6 เป็นบุญที่ทำขึ้นเพื่อบูชาพญาแถน (เทวดาผู้บันดาลให้ฝนฟ้าตก
ต้องตามฤดูกาล) เป็นพิธีกรรมซึ่งนำมาซึ่งความอุดมสมบูรณ์ บั้งไฟเป็นเครื่องบูชาที่จะไปเตือนพญา
แถนว่าชาวโลกยังให้ความเคารพนับถือบูชาเสมอขอบันดาลให้ ฝนตกลงมาด้วย

พิธีกรรม

ก่อนถึงวันงานจะมีการจัดเตรียมบั้งไฟ ซึ่งต้องใช้เวลาจัดเตรียมเป็นเดือน โดยชาวบ้าน วัด
และโรงเรียนจะร่วมกันทำบั้งไฟขึ้น โดยจัดเตรียมขี้หมื่อ (ดินปืน) โดยการจัดหาขี้เกีย (ดินปะสิ่ว)
นำมาผสมกับถ่านไม้แล้วทำให้ละเอียด ขี้หมื่อ(ดินปืน) จะเกี่ยวกับขนาดของบั้งไฟ 2 ขนาด คือ
บั้งไฟหมื่นจะบรรจุขี้หมื่อ(ดินปืน)หนัก 12 กิโลกรัม และบั้งไฟแสนจะบรรจุขี้หมื่อ(ดินปืน)หนัก
120 กิโลกรัม นอกจากขี้หมื่อ(ดินปืน)แล้วยังมีตัวบั้งไฟ หางบั้งไฟ(ขาบั้งไฟ) อุปกรณ์ตัวบั้งไฟและ
ค้ำบั้งไฟ(หางบั้งไฟ) ซึ่งจะเป็นอุปกรณ์ที่ต้องช่วยกันจัดเตรียม ตัวบั้งไฟเรียกว่าเสาบั้งไฟ ปัจจุบัน
ใช้ท่อพี.วี.ซี หางบั้งไฟ(ขาบั้งไฟ)จะใช้ไม้ที่มีน้ำหนักเบาและนิยมทำหางสั้น เพื่อบั้งไฟจะได้

ขึ้นสูงๆ อุปกรณ์ค้ำบั้งไฟ เมื่อก่อนใช้ซากไม้ยาวๆ และแรงคนในการค้ำให้ขึ้นหือ(ดินปืน)ในเลาบั้งไฟอัดแน่น ปัจจุบันใช้เครื่องอัดไฮโดรริก ถ้ายังอัดแน่นบั้งไฟยังจะขึ้นสูงและนาน ส่วนค้ำบั้งไฟ (หางบั้งไฟ) คือร้านหรือเวทีที่จุดบั้งไฟ ถ้าเป็นบั้งไฟขนาดใหญ่จะทำสูง ถ้าเป็นบั้งไฟขนาดเล็กจะทำต่ำ สถานที่ต้องเป็นที่โล่งกว้าง ไปมาสะดวกและห่างไกลบ้านคน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดอันตรายจากการจุดบั้งไฟ

การทำบุญจะทำกัน 2 วัน คือวันโฮม(วันรวม) และวันจุด ในวันโฮมหมู่บ้านต่างๆ จะนำบั้งไฟมารวมกัน โดยตกแต่งประดับประดาบั้งไฟให้สวยงามเรียกว่า “เฮ้บั้งไฟ” และมีการประกวดบั้งไฟและขบวนแห่ด้วย ส่วนวันจุดเป็นการนำบั้งไฟไปจุดแข่งขันกัน การละเล่นในงานบุญบั้งไฟจะเน้นความสนุกสนาน มีการร้องคำเซ็งและการละเล่นสองแง่สองง่าม ที่เน้นในเรื่องเพศ มีการทำรูปอวัยวะเพศ เพราะเชื่อว่าถ้าขี้เล่นสกปรกลามก จะยิ่งทำให้ฝนตกลงมามาก ซึ่งจะทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์

อีตี่ 7 บุญข้าชะ

บุญข้าชะ หรือ ตรงกับภาษาไทยกลางกลางว่า “ข้าชะ” เป็นบุญที่สร้างขึ้นเพื่อปัดรังควาน ขับไล่เสนียดจัญไร ภูติผีปีศาจออกจากหมู่บ้านและชุมชนหลักัดหลักบ้าน บางแห่งเรียก “บุญเบิกบ้าน” “บุญบ้าน” หรือ “บุญคุ้ม”

พิธีกรรม

ก่อนถึงวันงาน ชาวบ้านจะจัดเตรียมฟ้ามหรือปะรำพิธีหรือถ้าหมู่บ้านใดมีศาลากลางบ้านจะใช้ศาลากลางบ้านเป็นที่ประกอบพิธี ผู้ชายจะเตรียมด้ายสายสินจนผูกยึดกับคันกล้อย 4 คัน ซึ่งทำเป็นเสาและโยงขึงยาวไปหาหลังคาบ้านทุกหลังจนครบ พร้อมกับจัดอาสนะสงฆ์ บาตร กระโถน โต๊ะหมู่บูชา ธูป ดอกปัดร เครื่องอุปกรณ์ถวายพระ ส่วนผู้หญิงจะเตรียมฝ้ายผูกแขน เครื่องไทยทาน ถาดมงคลที่มีเงิน หมายพลูบุหรี ดอกฝ้าย ดอกไม้ กรวดทราย รูปเทียน ทำความสะอาดบริเวณ

เมื่อถึงวันงานทวยกวัด (ไวยาวังกร) จะไปนิมนต์พระจำนวน 4-9 รูป มาเจริญพระพุทธมนต์ในคอนเข้าและถวายภัตตาหาร แต่ตามพิธีกรรมเดิมที่ปฏิบัติจะเจริญพระพุทธมนต์คอนเย็น ปัจจุบันลดขั้นตอนจากคอนเย็นมาเจริญพระพุทธมนต์คอนเข้า ถ้าเจริญพระพุทธมนต์คอนเย็นจะถวายภัตตาหารคอนเข้า

หลังจากถวายภัตตาหารแล้วพระสงฆ์จะประพรมน้ำพระพุทธมนต์ให้กับชาวบ้านที่มาร่วมงาน คนแต่ละคนก็จะนำฝ้ายที่ผ่านการเจริญมงคลแล้วผูกแขนให้กับลูกหลาน ส่วนกรวดทรายหรือหินลูกรัง พระหรือพ่อชะเจ้า(ผู้มีความรู้ความสามารถในการประกอบพิธีกรรม)จะนำไปหว่านไว้รอบ ๆ หมู่บ้าน บางแห่งหว่านขึ้นบนหลังคาบ้าน บางแห่งหว่านไว้เฉพาะทางเข้าหมู่บ้าน เพื่อป้องกันผีหรือสิ่งจัญไร

ในการทำบุญชำชะนอกจากจะเป็นการทำบุญเพื่อขจัดปัดเป่าสิ่งชั่วร้ายออกจากบ้านแล้ว ยังเป็นการเลี้ยงผีปู่ตา (ผีประจำหมู่บ้าน) โดยมีชะง้าเป็นผู้ทำพิธีและสื่อสารกับผีปู่ตา การบูชาผีปู่ตาเพื่อให้ผีปู่ตาปกป้องรักษาดูแลให้อยู่เย็นเป็นสุข

ฮีตที่ 8 บุญเข้าพรรษา

บุญเข้าพรรษากำหนดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 เป็นช่วงที่พระสงฆ์จำพรรษา ไม่ไปค้างแรมที่ใดไหน ชาวอีสานเชื่อว่า การทำบุญในวันเข้าพรรษาจะได้กุศลมาก

พิธีกรรม

ก่อนถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ทายกวัด (ไวยาวัจกร) หรือผู้ใหญ่บ้านจะประกาศให้ชาวบ้านทราบ เพื่อจัดเตรียมเครื่องไทยทานและเทียนเข้าพรรษา บางที่มีการหล่อเทียนและตกแต่งประดับกันอย่างสวยงาม

เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนแปด ชาวบ้านจะพากันนำเทียนแห่ไปถวายวัด มีการประกวดต้นเทียน ขบวนแห่ ฟ้อนรำ มีการละเล่นพื้นบ้านประกอบ พวกผู้หญิงจะพากันเตรียมอาหารคาวหวาน หมากพลู บุหรี่ บัจฉัยไทยทานที่จำเป็นไปถวายพระ เช่น ไตรจักร (ผ้า 3 ผืน) ยารักษาโรค ผ้าห่มนอน ตะเกียง รูปเทียน โดยเฉพาะเครื่องสำหรับให้แสงสว่างคือรูปเทียน ตะเกียง น้ำมัน ซึ่งขาดไม่ได้ แม้ว่าในปัจจุบันจะมีไฟฟ้าใช้ แต่ก็ยังมีการรักษาจารีตเดิมคือการถวายตะเกียง น้ำมัน รูปเทียน นอกจากนี้ยังมีการถวายผ้าอาบน้ำฝนให้พระภิกษุสงฆ์ด้วย

ฮีตที่ 9 บุญข้าวประดับดิน

บุญข้าวประดับดินกำหนดขึ้นในวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 เพื่อเป็นการให้ทานแก่ผีบรรพบุรุษและเพื่อเลี้ยงพระภิกษุสงฆ์ ซึ่งข้าวประดับดิน คือ ข้าวและของคาวหวานพร้อมทั้งหมากพลู บุหรี่ ห่อด้วยใบตองกล้วยแล้วกลัดหัวท้าย นำไปวางไว้ตามพื้นดิน ซึ่งเรียกว่า “ห่อข้าวน้อย”

พิธีกรรม

เริ่มจากวันโสม คือ วันแรม 13 ค่ำ เดือน 9 ชาวบ้านจะเตรียมอาหารคาวหวาน หมากพลู บุหรี่ เพื่อทำบุญทำทานและเตรียมห่อข้าวน้อย เท่าจำนวนญาติที่ล่วงลับและส่วนหนึ่งจะห่อเพื่อผีไม่มีญาติด้วย

พอรุ่งเช้าคือวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ตอนเช้ามืด เวลาประมาณ 4-6 นาฬิกา ชาวบ้านจะนำห่อข้าวน้อยไปวางไว้ตามพื้นดิน ข้างโบสถ์ หรือใต้โคนต้นไม้ใหญ่ หรือห้อยไว้ตามกิ่งไม้ในบริเวณวัด ในเช้าวันเดียวกันเมื่อสว่างแล้วชาวบ้านจะมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศล นำข้าวปลาอาหารถวายพระ

แผ่ส่วนกุศลไปให้ญาติผู้ล่วงลับและผีไม่มีญาติ ฟังธรรมเทศนาและรับพรจากพระ ถือว่าเสร็จพิธี บุญข้าวประดับดิน

ฮีตที่ 10 บุญข้าวสาก

บุญข้าวสากทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้กับเปรตและญาติผู้ล่วงลับ และถวายทานแด่พระสงฆ์เช่นเดียวกับบุญข้าวประดับดิน แต่จะมีการจับสลาก เพื่อถวายอาหารแด่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งคำว่า “สาก” จึงเป็นคำที่มาจากคำว่า “สลาก” นั่นเอง

พิธีกรรม

ก่อนถึงวันงานคือในวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านจะเตรียมอาหารคาวหวาน พอถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ตอนเช้าชาวบ้านจะนำอาหารคาวหวานต่าง ๆ ที่เตรียมไว้ ไปทำบุญตักบาตรที่วัด ถวายทานและอุทิศส่วนกุศลให้ญาติผู้ล่วงลับ

ต่อมาในเวลาพล ชาวบ้านจะนำอาหารคาวหวานที่เตรียมไว้ไปวัดอีกครั้งหนึ่ง โดยจัดเป็นสำรับหรือชุด เพื่อถวายเป็นสลากภัต ซึ่งบางแห่งอาจจัดเป็นห่อ จะถวายก็ชุดก็ได้ตามศรัทธา จากนั้นจะมีการจับสลากโดยการเขียนชื่อผู้ถวายลงในขันหรือบาตร คลุกเคล้ากันและจับขึ้นมาทีละใบ จับถูกใบใดก็จะมีการอ่านชื่อเจ้าของสลากพร้อมคำอุทิศส่วนกุศล พออ่านจบเจ้าของสลากจะนำสำรับอาหารหรือห่อข้าวถวายพระภิกษุสงฆ์

ในการจับสลากนั้น บางที่อาจใช้วิธีการจับสลากชื่อพระภิกษุสงฆ์ ถ้าจับสลากได้ชื่อพระภิกษุสงฆ์สามเณรรูปใดก็นำอาหารไปถวายพระภิกษุสามเณรรูปนั้น

การทำบุญข้าวสากนั้น บางแห่งชาวบ้านนิยมเอาห่อข้าวสากไปวางไว้ตามที่ต่าง ๆ ในบริเวณวัด พร้อมจุดธูปเทียนบอกกล่าวเปรตและญาติผู้ล่วงลับ มารับอาหารและบุญกุศลที่อุทิศให้

หลังจากถวายข้าวสากและนำอาหารไปวางไว้ในบริเวณวัดแล้ว มีการฟังเทศน์ฉลองข้าวสากและกรวดน้ำอุทิศส่วนกุศลไปให้เปรตและญาติผู้ล่วงลับด้วย เป็นอันเสร็จพิธีบุญข้าวสาก

ฮีตที่ 11 บุญออกพรรษา

บุญออกพรรษามาทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ซึ่งเป็นวันที่พระภิกษุสงฆ์ครบการจำพรรษาเป็นเวลา 3 เดือน เพราะเชื่อว่าพระภิกษุที่อยู่จำพรรษาข่อมมีความบริสุทธิ์ผุดผ่อง การได้ทำบุญกับพระภิกษุสงฆ์ดังกล่าว ข่อมได้อานิสงส์ผลบุญมาก

พิธีกรรม

ก่อนถึงวันงานในวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 11 ชาวบ้านจะเตรียมข้าวปลาอาหารและเครื่องไทยทานเพื่อถวายพระภิกษุสงฆ์ พอถึงวันงานคือวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ชาวบ้านจะพากันไปรวมกันที่วัดเพื่อทำบุญตักบาตรและถวายอาหารแด่พระภิกษุสงฆ์

จากนั้นฟังเทศน์และมีการถวายผ้าจันทาพรหมด้วย ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ในช่วงกลางคืนทางวัดจะมีการจุดได้ประทายตามฮักกองที่เคยปฏิบัติกันมา ในวันออกพรรษานี้ บางท้องถิ่นมีการแห่ปราสาทผึ้งและลอยกระทงด้วย

แต่อย่างไรก็ดี การลอยกระทงในคืนวันออกพรรษานั้น บุญเกิดและนภาพร (2546) กล่าวว่า สังคมไทอีสานไม่มีงานวันลอยกระทง ไม่ว่าจะเป็นวันเพ็ญเดือน 11 ซึ่งเป็นเทศกาลออกพรรษาและวันเพ็ญเดือน 12 ซึ่งเป็นเทศกาลลอยกระทงของภาคกลางและประเพณีบุญยี่เป็งของภาคเหนือ แต่ที่เทศบาลเมืองต่างๆ จัดให้มีงานลอยกระทงในวันเพ็ญเดือน 11 หรือวันเพ็ญเดือน 12 เป็นการนำเอาประเพณีของภาคกลางและบุญเดือนยี่เป็งของภาคเหนือมาปฏิบัติ

ฮีตที่ 12 บุญกฐิน

บุญกฐินเป็นบุญที่ทำกันในวันข้างขึ้นเดือน 12 เป็นบุญที่ถวายผ้ากฐินแด่พระภิกษุสงฆ์ ซึ่งชาวบ้านอีสานเชื่อว่าจะได้ผลานิสงส์มาก เพราะได้ทำบุญกับพระภิกษุสงฆ์ที่จำพรรษาเป็นเวลา 3 เดือน

พิธีกรรม

การทำบุญกฐินนั้นผู้ประสงค์ทำบุญกฐินต้องมีการจองกฐินก่อน คือ บอกกล่าวให้ทางวัดรับรู้และมีเวลาเตรียมรับรองในวันทอด อีกทั้งเพื่อไม่ให้เป็นการทอดกฐินซ้ำกันในวันนั้น

เมื่อถึงวันทอดกฐิน ผู้ที่จะทำบุญทอดกฐินต้องเตรียมองค์กฐินที่จำเป็นต้องมีได้แก่ ผ้าไตรจีวร (สบง จีวร และสังฆาฏิ) หรืออัฐฐบริวาร ได้แก่ ผ้าจีวร ผ้าสังฆาฏิ ผ้าสบง สายรัดประคด มัดโกนหรือมัดคัดเส้น บาตร เข็มเย็บผ้าและฆ้องกรก (เครื่องใช้กรองน้ำให้สะอาด) และบริวารอื่น ๆ และเครื่องไทยทานสำหรับถวายพระ ซึ่งจะมีการดองกฐินไว้ที่บ้าน ก่อนที่จะนำไปทอดจะมีมหรสพฉลอง ซึ่งแล้วแต่ทางเจ้าภาพจะจัด

พอวันรุ่งขึ้นก็เคลื่อนองค์กฐินออกเดินทางไปวัดที่จะทอด ให้เวลาเลี้ยงพระเพล เมื่อเสร็จจากการเลี้ยงพระเพล แล้วจะได้ทอดกฐิน เมื่อได้เวลาทอดกฐิน พระสงฆ์จะลงโบสถ์ ผู้ไปร่วมงานชุมนุมกันแล้วจัดขบวนแห่ เสี่ยงแห่กรีกกรั้นไปทั่วบริเวณวัด ทำประทักษิณเวียนรอบโบสถ์สามรอบแล้วจึงเข้าโบสถ์ ทำพิธีถวายผ้าพระกฐินและอัฐฐบริวารเป็นเสร็จพิธี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหาธนุฤทธิ์ ดวงดี (2543) ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของชุมชนสองฝั่งโขงในประเพณีฮิดสิบสอง กรณีสุมชนวัดมีชัย อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย กับชาวบ้านท่าม่วง เมืองหาดทรายฟอง อำเภอเวียงจันทน์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในประเพณีฮิดสิบสองที่เหมือนกัน ที่ปฏิบัติร่วมกันและแตกต่างกันหรือสูญหายล้มเลิกไม่ปฏิบัติเลย โดยสัมภาษณ์ พระภิกษุ 26 รูป ชุมชนวัดมีชัยและชาวบ้านท่าม่วง 53 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม

ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีฮิดสิบสองที่เหมือนกันและมีบทบาทรับใช้สังคมที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันคือ เดือนสิญญะเหวด เดือนห้าบุญสงกรานต์ เดือนแปดบุญเข้าพรรษา เดือนเก้าบุญข้าวประดับดิน เดือนสิบบุญข้าวสาก เดือนสิบเอ็ดบุญออกพรรษา และเดือนสิบสองบุญกฐิน

ประเพณีฮิดสิบสองที่ปฏิบัติร่วมกัน มีบทบาทรับใช้สังคมอยู่ในปัจจุบัน ส่วนของชุมชนวัดมีชัย ได้แก่ เดือนสิญญะเหวด เดือนสิบสองบุญกฐิน ส่วนของชาวบ้านท่าม่วง ได้แก่ เดือนสิญญะเหวด เดือนเจ็ดบุญเข้าพรรษา เดือนแปดบุญเข้าพรรษา เดือนสิบบุญข้าวสาก เดือนสิบเอ็ดบุญออกพรรษาและเดือนสิบสองบุญกฐิน

ประเพณีฮิดสิบสองที่แตกต่างผิดแปลกเปลี่ยนแปลงหรือฟื้นฟูใหม่ เนื่องจากภัยธรรมชาติ ฟ้าผ่าคันสริมหาโพธิ์เป็นการแก้วิกฤตปัดรังควาน เสริมขวัญและกำลังใจ ทำให้ประเพณีกลับมารับใช้สังคมอีกครั้งหนึ่ง คือ เดือนสามบุญข้าวจี ปรับเปลี่ยนมาประกอบพิธีในวันที่ 22 เดือนเมษายน ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมา

ประเพณีฮิดสิบสองที่แตกต่างหรือสูญหายล้มเลิกไม่ปฏิบัติเลยของชุมชนวัดมีชัย เนื่องจากสาเหตุ 2 ประการ คือฝ่ายปกครองบ้านเมืองทั้งฝ่ายพุทธจักรและฝ่ายอาณาจักรไม่เห็นความสำคัญของประเพณี พิธีกรรมและสภาพทางภูมิศาสตร์ไม่อำนวย สถานที่แคบ น้ำท่วม ทำให้เป็นปัญหาอย่างมากสำหรับประเพณี พิธีกรรม ประเพณีฮิดสิบสองที่สูญหายล้มเลิกไม่ปฏิบัติเลยของชาวบ้านท่าม่วงเนื่องจากสาเหตุ 2 ประการคือ ความเจริญทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามามีบทบาท คนบริโภควัตถุนิยม รัฐบาลต้องการปฏิวัติเกษตรกรรมให้เป็นภาคอุตสาหกรรมและฝ่ายปกครองบ้านเมืองทั้งฝ่ายพุทธจักรและอาณาจักรไม่เห็นความสำคัญของประเพณีพิธีกรรมเดือนห้าเข้าพรรษาเดือนสิบเอ็ดบุญกฐิน และเดือนเจ็ดบุญเข้าพรรษา

ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนทั้งสองฝั่งโขงยังอาศัยบุญประเพณีฮิดสิบสองเป็นสื่อในการปฏิบัติต่อกันอย่างแนบแน่นตลอดมา การเปลี่ยนแปลงของบริบทสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมมีผลกระทบต่อการปฏิบัติพิธีกรรมในประเพณีฮิดสิบสองของชุมชนทั้งสองฝั่ง ทำให้การปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตตามกาลเวลา.

นันทิลา ปิงจ้อยโสภา (2543) ศึกษาทัศนคติของนักศึกษาสถาบันราชภัฏมหาสารคาม ชั้นปีที่ 1 ที่มีต่อประเพณีฮิดสิบสองกองสิบสี่พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในประเพณีฮิดสิบสองกองสิบสี่อยู่ในระดับปานกลาง และนักศึกษากลุ่มใหญ่คิดว่าประเพณีฮิดสิบสอง

กองสิบสี่มีประโยชน์ในด้านวัฒนธรรมมากที่สุด ในด้านความสนใจที่มีต่อประเพณีฮิดสิบสอง กองสิบสี่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่สนใจในประเพณีฮิดสิบสองกองสิบสี่มาก ส่วนใหญ่รู้จักประเพณีฮิดสิบสองกองสิบสี่จากการสืบทอดของหมู่บ้าน และอยากเข้าร่วมกิจกรรมประเพณีต่างๆ ของชุมชน ในด้านความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับประเพณีฮิดสิบสองกองสิบสี่ ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นว่าประเพณีฮิดสิบสองกองสิบสี่ ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้เพราะเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านาน และเห็นว่าควรมีการส่งเสริมกิจกรรมที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีให้มาก

ไพฑูรย์ มีกุศล (2525) ศึกษาประเพณีของชาวอีสานด้านประเพณีที่เกี่ยวกับชีวิต (การเกิด การบวช การแต่งงานและการตาย) ประเพณีที่เกี่ยวกับการทำบุญ(ฮิดสิบสอง) และแผนการดำเนินชีวิต(กองสิบสี่) โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 144 คนที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป และเป็นผู้รู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวอีสานในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม ขอนแก่น อุตรดิตถ์ ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ ชัยภูมิ สุรินทร์และอุบลราชธานี ผลการศึกษาพบว่า ประเพณีเกี่ยวกับการทำบุญฮิดสิบสองนั้น ชาวบ้านยังเชื่ออย่างมั่นคง โดยเปรียบเทียบกับเมื่อประมาณ 50 ปีที่แล้ว กับปีพ.ศ. 2519 ปรากฏว่า บุญเข้ากรรมและบุญอุทิศงาน ชาวบ้านมีความเชื่อในระดับต่ำ ส่วนบุญข้าวจี บุญมหาชาติ (บุญผะเหวด) บุญสงกรานต์ บุญบั้งไฟ บุญเข้าพรรษา บุญข้าวสากและบุญกฐิน ชาวบ้านยังมีความเชื่อในระดับกลาง

บทที่ 3

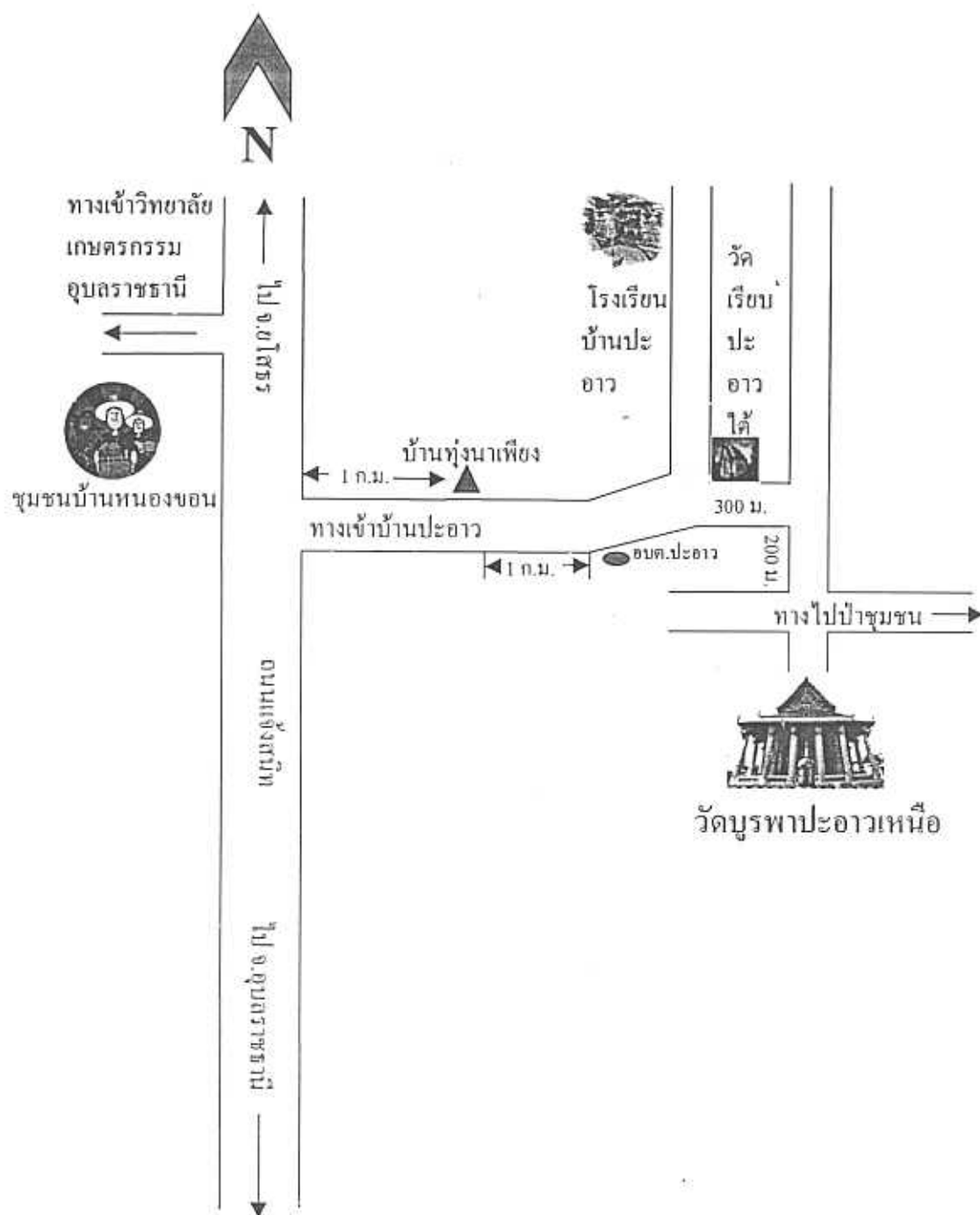
ระเบียบวิธีวิจัย

พื้นที่ศึกษา

การศึกษครั้งนี้พื้นที่ศึกษาคือ วัดที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 2 แห่ง คือ วัดบูรพาปะอาวเหนือและวัดบ้านปากน้ำ และวัดที่ตั้งอยู่ในอำเภวารินชำราบ 2 แห่ง คือ วัดหนองป่าพงและวัดบ้านศรีโค

ประวัติวัดบูรพาปะอาวเหนือ

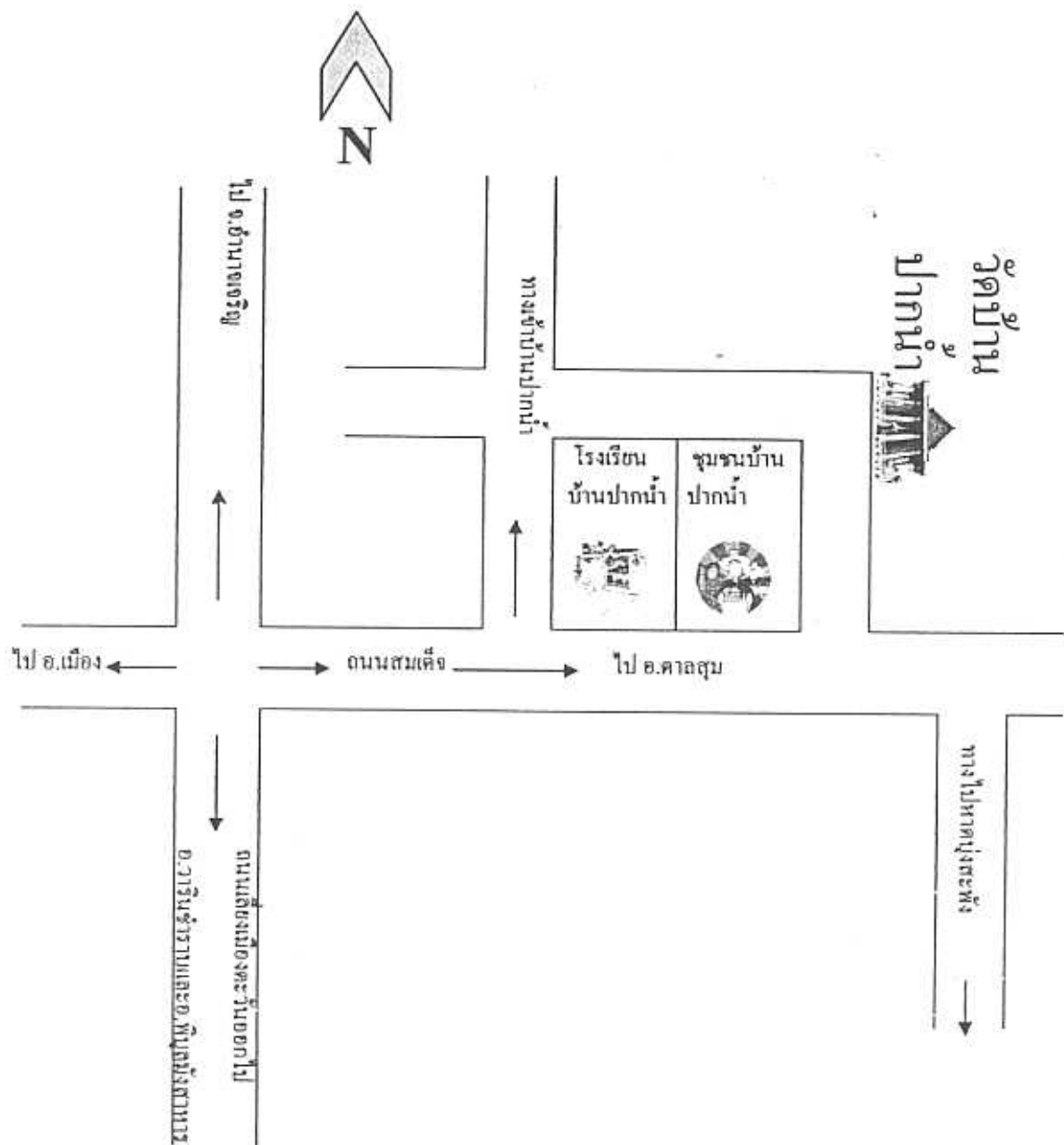
วัดบูรพาปะอาวเหนือ ตั้งอยู่ที่บ้านปะอาว ตำบลปะอาว อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี สร้างขึ้นเมื่อ พ.ศ.2245 เมื่อแรกสร้างเป็นเพียงแค่สำนักสงฆ์ ผู้สร้างคือพระภิกษุนามว่า “อัคระ” ซึ่งได้อพยพตามครอบครัวที่ย้ายมาจากอำเภอหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี (ปัจจุบันคือจังหวัดหนองบัวลำภู) พอมาถึงบ้านปะอาวก็แสวงหาที่ที่จำพรรษาและได้สร้างวัดนี้ขึ้นเป็นเพียงแค่สำนักสงฆ์เท่านั้นและให้ชื่อว่า “วัดบูรพาปะอาวเหนือ” จนกระทั่งถึงพ.ศ.2265 จึงได้ผูกพัทธสีมาเป็นวัดที่สมบูรณ์ วัดบูรพาปะอาวเหนือมีเจ้าอาวาสรูปแรกคือพระอัคระเถระ มรณภาพเมื่อใดไม่ปรากฏ และมีเจ้าอาวาสสืบต่อมาจนกระทั่งปัจจุบันทั้งสิ้น 19 รูป มีโบสถ์ 1 หลัง สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ.2499 มีพระนาถปรกทำด้วยศิลาแลงเป็นศิลปะล้านช้าง มีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านซึ่งเริ่มสร้าง พ.ศ.2541 แต่ยังไม่แล้วเสร็จ



แผนที่แสดงที่ตั้งวัดบูรพาปะอาวเหนือ

ประวัติวัดบ้านปากน้ำ

วัดบ้านปากน้ำ ตั้งอยู่ที่บ้านปากน้ำ หมู่ 10 ตำบลกุคตาต อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีเนื้อที่ 33 ไร่ 23 ตารางวา วัดปากน้ำตั้งเมื่อ พ.ศ.2320 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2523 มีเจ้าอาวาสปกครองจนกระทั่งปัจจุบัน 9 รูป พ.ศ.2494 ได้ตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกนักธรรมและ พ.ศ. 2529 ได้จัดตั้งแผนกบาลี มีโบสถ์ 1 หลัง สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ.2516 มีเจดีย์พระธาตุพนมจำลอง ศิลปวัตถุโบราณมีพระนาครปรกและหนังสือผูกนิทานพื้นบ้านจารด้วยอักษรธรรม (ลาว) ได้แก่ ผาแดงนางไอ่ ท้าวสุริยวงศ์ จำปาสีตัน นางแดงอ่อน ขุนนางอ้าว และหนังสือผูกจารด้วยอักษรธรรม (ไทย) ได้แก่ ปิณฎาปารมี อุณหวิชัย

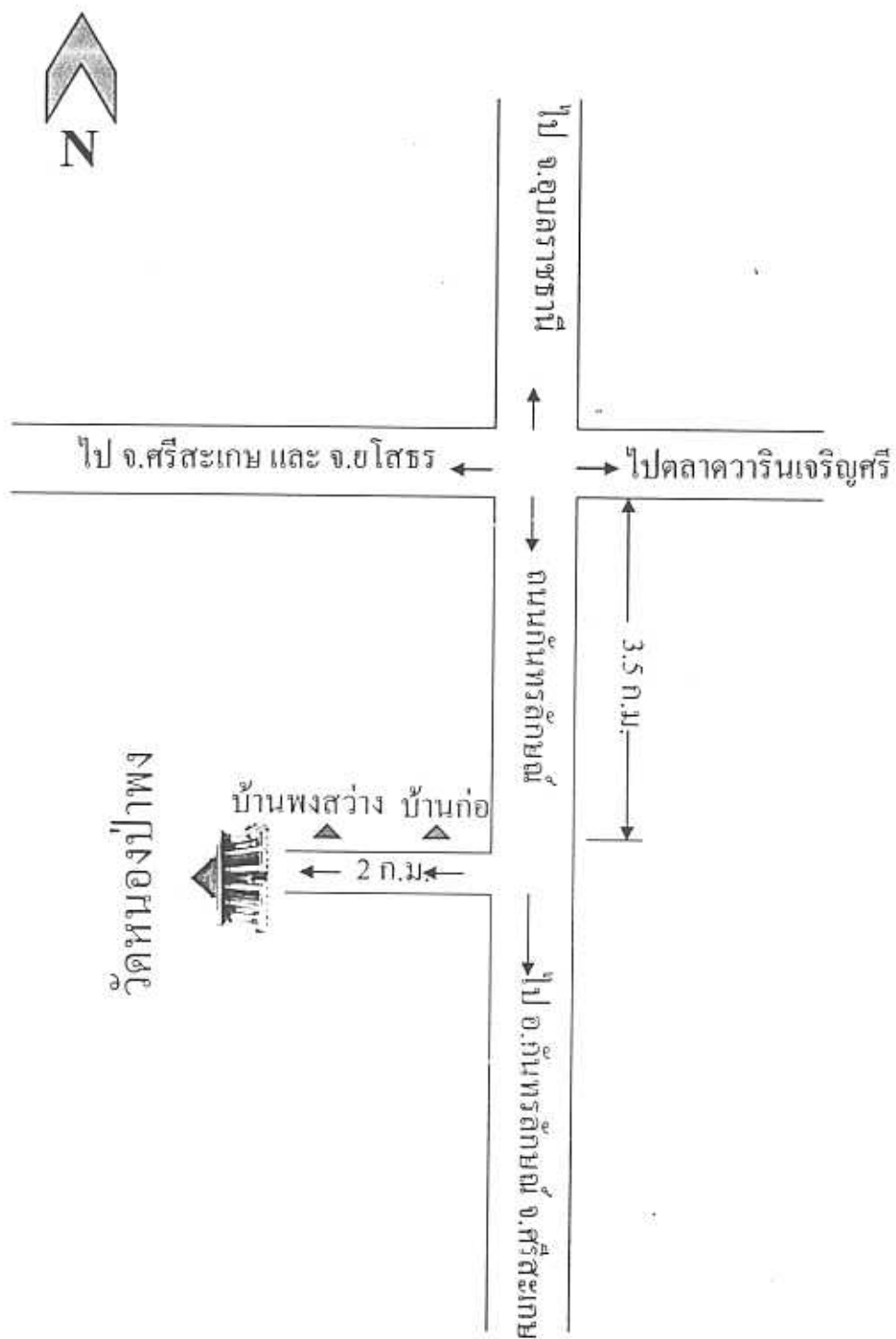


แผนที่แสดงที่ตั้งวัดบ้านปากน้ำ

ประวัติวัดหนองป่าพง

วัดหนองป่าพง ตั้งอยู่ที่ตำบลโนนผึ้ง อำเภอรavinวาราบ จังหวัดอุบลราชธานี เริ่มก่อตั้งเมื่อ ปี พ.ศ.2498 โดยพระโพธิญาณเถร (หลวงปู่ชา สุภัทโท) เมื่อแรกตั้งขึ้นเป็นเพียงสำนักสงฆ์ มีกุฏิเล็กๆ ประมาณ 3-4 หลัง มุงด้วยหญ้าคา พื้นปูด้วยฟากไม้ไผ่ ฝากระด้วยใบตองชาด (ใบตองคึ่ง) และ ดินเผา ดินแฉะ ซึ่งเกิดขึ้นจากความศรัทธาของญาติโยมชาวบ้านก่อและบ้านกลาง ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ใกล้เคียงบริเวณที่วัดตั้งอยู่ ชื่อ “วัดหนองป่าพง” เป็นชื่อที่หลวงปู่ชาเป็นผู้ตั้งขึ้นเองตามสภาพภูมิประเทศของที่วัด เนื่องจากเป็นป่า มีหนองน้ำและมีต้นหญ้าพงขึ้นอยู่เต็มไปหมด แต่ชื่อที่ชาวบ้านเรียกกันติดปากคือ “วัดป่าพง”

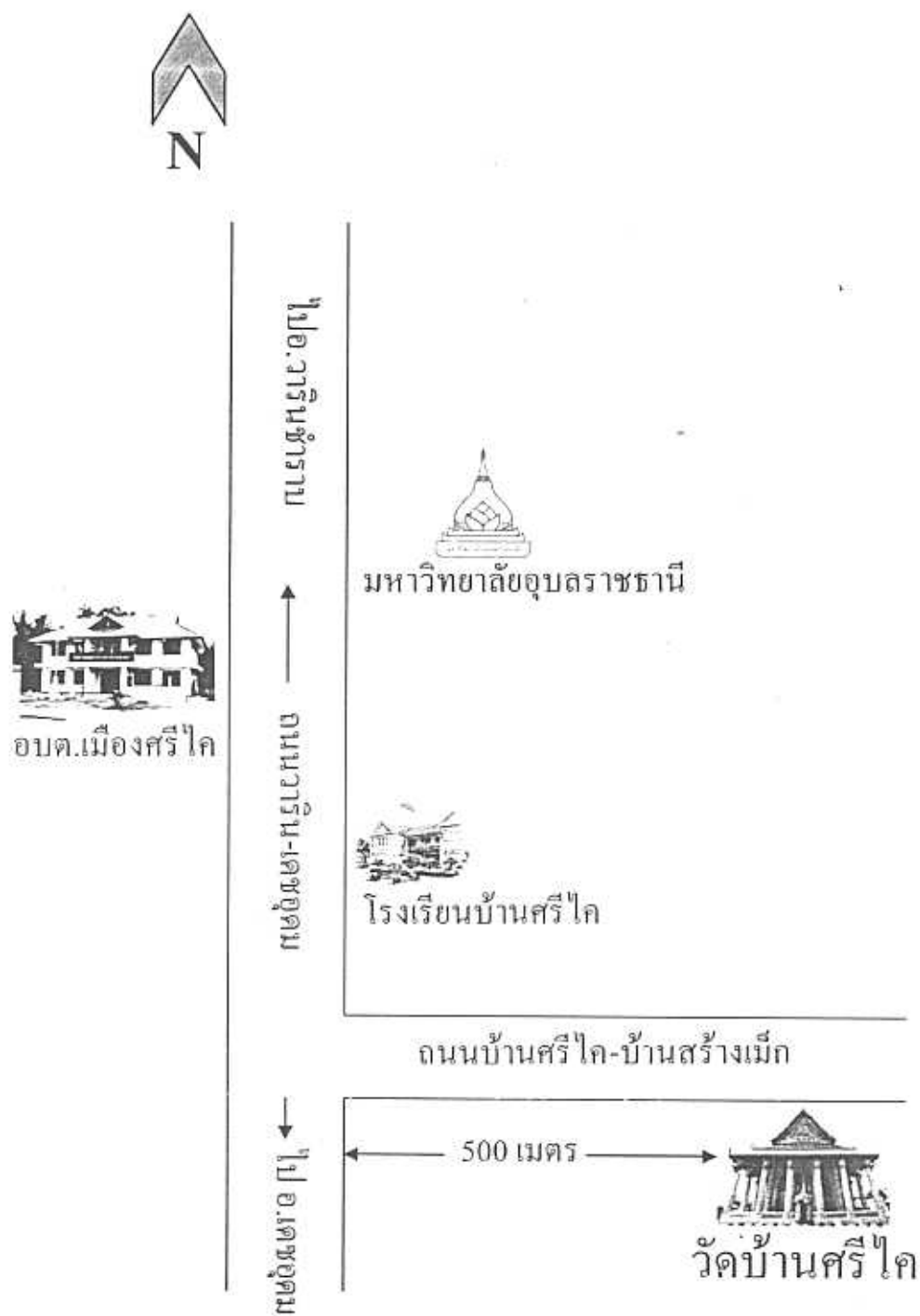
วัดหนองป่าพง เมื่อแรกตั้งมีพื้นที่ 187 ไร่ มีหลวงปู่ชา สุภัทโท เป็นเจ้าอาวาสรูปแรก ได้รับหนังสืออนุญาตเป็นวัดที่ถูกต้องตามกฎหมาย เมื่อ 28 ตุลาคม 2513 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาเมื่อ 5 เมษายน 2517 (อุปลมณี, 2535:65-67) ปัจจุบันวัดหนองป่าพงมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 300 ไร่ ประกอบด้วย โบสถ์ พัทธกัณฑ์พระโพธิญาณเถร ซึ่งเป็นศิลปะร่วมสมัย เจดีย์บรรจุอัฐิหลวงปู่ชา ซึ่งเป็นศิลปะอีสานผสมศิลปะล้านช้าง และหอระฆัง



แผนที่แสดงที่ตั้งวัดหนองป่าพง

ประวัติวัดบ้านศรีโค

วัดบ้านศรีโค ตั้งอยู่ที่บ้านศรีโค ตำบลเมืองศรีโค อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี วัดบ้านศรีโคตั้งมานานแล้ว ตั้งแต่เมื่อใดไม่มีผู้บันทึกไว้ ทราบแต่ว่าบ้านศรีโคแยกออกมาจากบ้านเก่า น้อยและบ้านเก่าในปี เพื่อดังหมู่บ้านใหม่ เมื่อแยกหมู่บ้านออกมาจึงได้ตั้งวัดขึ้น ผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาวัดคือหลวงปู่สุริ ซึ่งเป็นผู้นำหนังสือใบลานตัวอักษรขอมมาและนำไปถวายวัดศรีทอง (วัดศรีอุบลรัตนาราม) 2 เกวียน และถวายวัดสุปัฏนาราม 1 เกวียน วัดบ้านศรีโคมีเนื้อที่ทั้งหมด 8 ไร่ ประกอบด้วย โบสถ์ ศาลาการเปรียญ 3 หลัง หลังที่ 1 สร้างเมื่อ พ.ศ. 2516 หลังที่ 2 ตั้งอยู่ทางทิศ ตะวันออก สร้างเมื่อ พ.ศ. 2530 หลังที่ 3 ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตก สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2538 และหอระฆัง ศิลปวัตถุโบราณที่มีคือ หนังสือใบลานตัวขอมยังคงมีอยู่เก็บไว้ในกุฏิเก่า



แผนที่แสดงที่ตั้งวัดบ้านศรีไค

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือชาวบ้านในหมู่บ้านที่วัดตั้งอยู่หรือหมู่บ้านใกล้เคียงที่มาทำบุญที่วัดบูรพาปะอวเหนือ วัดบ้านปากน้ำ วัดหนองป่าพง และวัดบ้านศรีโค วัดละ 50 คน นอกจากนี้ยังสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ของแต่ละวัดคือ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสหรือพระเถระ จำนวน 2 รูป และมรรคทายกวัด 1 คน

การสุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษารังนี้ใช้เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการเลือกวัด 2 แห่งในอำเภอเมืองและ 2 แห่งในอำเภอรินชาราบ โดยเลือกวัดที่อยู่นอกเขตเทศบาลและอยู่ในพื้นที่ที่มีความเป็นชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญของแต่ละวัดต้องเป็นเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสหรือพระเถระ จำนวน 2 รูป และมรรคทายกวัด 1 คน
2. การสุ่มตัวอย่างโดยบังเอิญ (Accidental Sampling) ทำการสัมภาษณ์ชาวบ้านในหมู่บ้านที่วัดตั้งอยู่หรือหมู่บ้านใกล้เคียงที่มาทำบุญที่วัดในวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนา ซึ่งจะเป็นใครก็ได้วัดละ 50 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้แบบสอบถามสำหรับชาวบ้านและใช้การสัมภาษณ์สำหรับเจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาสหรือพระเถระและมรรคทายกวัด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหาให้ได้คำตอบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

บทนี้จะกล่าวถึงผลของการวิจัยทั้งหมด ซึ่งแยกเป็นประเด็นในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ข้อมูลเกี่ยวกับฮิดสึบสอง
 - 2.1 ความรู้เกี่ยวกับฮิดสึบสอง
 - 2.2 การปฏิบัติตามฮิดสึบสอง
 - 2.3 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามฮิดสึบสอง
 - 2.4 ฮิดที่มีความสำคัญที่สุด
 - 2.5 แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และส่งเสริมการปฏิบัติตามฮิดสึบสอง

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามแสดงในตารางที่ 1 ผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 200 คน ประมาณครึ่งหนึ่งเป็นหญิง (ร้อยละ 52) ที่เหลือเป็นชาย (ร้อยละ 48) อายุน้อยที่สุดคือ 24 ปี มากที่สุดคือ 83 ปี อายุเฉลี่ยคือ 59.40 ปี ส่วนมากอยู่ในกลุ่มของผู้มีอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 27.50) รองลงมาคือกลุ่มผู้มีอายุ 51-60 ปี (ร้อยละ 23.50) กลุ่มผู้มีอายุ 61-70 ปี และมากกว่า 70 ปี มีจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 22.50) ตามด้วยกลุ่มผู้มีอายุ 31-40 ปี (ร้อยละ 3) และกลุ่มผู้มีอายุต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30 ปี (ร้อยละ 1) ตามลำดับ

ผู้ตอบแบบสอบถามมีตั้งแต่ผู้ที่ไม่มีรายได้จนถึงผู้มีรายได้สูงสุด คือ 30,000 บาท รายได้เฉลี่ยคือ 3,293.22 บาท ส่วนมากมีรายได้ 0-2,000 บาท (ร้อยละ 82) นั่นคือไม่มีรายได้จนถึงผู้มีรายได้ 2,000 บาท มีจำนวนมากที่สุด ตามด้วยผู้มีรายได้มากกว่า 4,000 บาท (ร้อยละ 9.50) และผู้มีรายได้ 2,001-4,000 บาท (ร้อยละ 8.50) ตามลำดับ ส่วนระดับการศึกษานั้นปรากฏว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากเรียนจบชั้นประถมศึกษา (ป.4) มากที่สุด (ร้อยละ 86.50) มัธยมศึกษา (ร้อยละ 6.50) ไม่ได้เรียนหนังสือ (ร้อยละ 4) ปริญญาตรี (ร้อยละ 2.50) และอนุปริญญา (ร้อยละ 50) ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอาชีพเกษตรกร (ทำนา) มากที่สุด (ร้อยละ 62) อาชีพอื่นๆ เช่น ก้าขาย (ร้อยละ 31) รับราชการ (ร้อยละ 3) ลูกจ้าง (ร้อยละ 2.50) พนักงานบริษัท (ร้อยละ 1) และข้าราชการบำนาญน้อยที่สุด (ร้อยละ .50) ตามลำดับ

จากข้อมูลสรุปได้ว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนมากมีอายุระหว่าง 41-50 ปี มีฐานะยากจน เนื่องจากรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาท/คน/ปี ตามเกณฑ์ชีวิตจปฐ. มีความรู้ต่ำ (ระดับการศึกษาเพียงแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4) และมีอาชีพเกษตรกร (ทำนา)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	บุรพา ปะอาวเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ										
ชาย	25	50.00	25	50.00	20	40.00	26	52.00	96	48.00
หญิง	25	50.00	25	50.00	30	60.00	24	48.00	104	52.00
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
2. อายุ										
ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 30	-	-	1	2.00	1	2.00	1	2.00	2	1.00
31 - 40	1	2.00	-	-	4	8.00	-	-	6	3.00
41 - 50	11	22.00	16	32.00	14	28.00	14	28.00	55	27.50
51 - 60	11	22.00	15	30.00	12	24.00	9	18.00	47	23.50
61 - 70	13	26.00	10	20.00	11	22.00	11	22.00	45	22.50
มากกว่า 70	14	28.00	8	16.00	8	16.00	15	30.00	45	22.50
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
ค่าเฉลี่ย (Mean)	61.40		58.20		56.57		61.46		59.40	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	11.76		11.85		12.37		12.99		12.34	
พิสัย (Range)	40-83		24-82		35-80		40-82		24-83	
3. รายได้										
0 - 2,000	41	82.00	47	94.00	35	70.00	41	82.00	164	82.00
2,001 - 4,000	4	8.00	2	4.00	9	18.00	2	4.00	17	8.50
มากกว่า 4,000	5	10.00	1	2.00	6	12.00	7	14.00	19	9.50
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
ค่าเฉลี่ย (Mean)	1978.00		545.00		2006.00		1926.00		1613.75	
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	4387.66		1060.92		2707.84		3844.25		3293.22	
พิสัย (Range)	0-3,000		0-5,000		0-13,500		0-20,000		0-30,000	
4. ระดับการศึกษา										
ไม่ได้เรียนหนังสือ	2	4.00	3	6.00	-	-	3	6.00	8	4.00
ประถมศึกษา	43	86.00	41	82.00	47	94.00	42	84.00	173	86.50
มัธยมศึกษา	3	6.00	6	12.00	2	4.00	2	4.00	13	6.50
อนุปริญญา	-	-	-	-	1	2.00	-	-	1	0.50
ปริญญาตรี	2	4.00	-	-	-	-	3	6.00	5	2.50
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00

ข้อมูลทั่วไป	บุรพา ปะอวเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
5. อาชีพ										
เกษตรกร	41	82.00	32	64.00	22	44.00	29	58.00	124	62.00
ลูกจ้าง	1	2.00	2	4.00	-	-	3	6.00	5	2.50
รับราชการ	-	-	-	-	1	2.00	4	8.00	6	3.00
พนักงานบริษัท	-	-	-	-	2	4.00	-	-	2	1.00
ข้าราชการบำนาญ	-	-	-	-	-	-	1	2.00	1	0.50
อื่นๆ (ระบุ)	8	16.00	16	32.00	25	50.0	50	100.00	62	31.00
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.0	200	100.00

2. ข้อมูลเกี่ยวกับฮิดสิบสอง

2.1 ความรู้เกี่ยวกับฮิดสิบสอง

ตารางที่ 2 แสดงถึงความรู้เกี่ยวกับฮิดสิบสองกลุ่มตัวอย่าง ส่วนมากทราบและมีความรู้เกี่ยวกับฮิดสิบสอง (ร้อยละ 95.50) มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 4.50) ที่ไม่ทราบและไม่มีความรู้เกี่ยวกับฮิดสิบสองเลย

ตารางที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับฮิดสิบสอง

ความรู้เกี่ยวกับฮิดสิบสอง	บุรพา ปะอวเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ทราบ	46	92.00	48	96.00	48	96.00	49	98.00	191	95.50
ไม่ทราบ	4	8.00	2	4.00	2	4.00	1	2.00	9	4.50
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00

2.2 การปฏิบัติศีลสิบสอง

การปฏิบัติศีลสิบสองนั้นบางคนปฏิบัติครบทั้งสิบสองศีล บางคนปฏิบัติเป็นบางศีลพร้อมทั้งเหตุผลของการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติตามศีลนั้นๆ ข้อมูลต่อไปนี้แสดงถึงการปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติของแต่ละศีลพร้อมทั้งเหตุผลที่ปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ

2.2.1 การปฏิบัติศีลที่ 1 บุญเข้ากรรม

ตารางที่ 3 แสดงถึงการปฏิบัติศีลที่ 1 คือบุญเข้ากรรม มีเพียงส่วนน้อย (ร้อยละ 19.50) ที่ปฏิบัติศีลที่ 1 ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.50) ไม่ปฏิบัติบุญเข้ากรรม เหตุผลของการปฏิบัติคือปฏิบัติตามประเพณี (ร้อยละ 14) และอยากได้บุญ (ร้อยละ 5.50) ส่วนเหตุผลของการไม่ปฏิบัติคือไม่มีใครนำปฏิบัติ (ร้อยละ 43.50) ตามด้วยเหตุผลอื่นๆ เช่น โลกเปลี่ยนไป สถานที่ไม่เอื้ออำนวย เป็นกิจของสงฆ์ที่ต้องปฏิบัติไม่ใช่กิจของฆราวาส (ร้อยละ 30) และไม่ทราบ (ร้อยละ 7) ตามลำดับ

จากข้อมูลอาจกล่าวได้ว่าเหตุที่ไม่ปฏิบัติบุญเข้ากรรม เพราะส่วนมากไม่มีผู้นำปฏิบัติ นั่นคือพ่อแม่ปู่ย่าตายายไม่ปฏิบัติ ผู้นำชุมชนและคนในชุมชนไม่ปฏิบัติจึงไม่มีใครปฏิบัติ คือขาดผู้นำในการปฏิบัตินั่นเอง ทำให้คนปฏิบัติบุญเข้ากรรมน้อย โดยเฉพาะวัดที่เป็น “วัดเก่า” เช่น วัดบ้านปากน้ำ วัดบ้านศรีโค เหตุผลที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือสถานที่ไม่เอื้ออำนวย เพราะบุญเข้ากรรมพระสงฆ์ต้องปฏิบัติในสถานที่สงบ ไม่พลุกพล่าน ดังจะเห็นได้ว่าวัดหนองป่าพงซึ่งเป็น “วัดป่า” ปฏิบัติบุญเข้ากรรมมากกว่าวัดอื่นๆ (ร้อยละ 32) ส่วนวัดบูรพาปะอาวเหนือถึงแม้จะเป็นวัดบ้านแต่ปฏิบัติบุญเข้ากรรมใกล้เคียงกับวัดหนองป่าพง (ร้อยละ 30) จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดบูรพาปะอาวเหนือกล่าวว่า เนื่องจากบ้านปะอาวเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่ตั้งมาพร้อมกับจังหวัดอุบลราชธานี ชาวบ้านเคร่งครัดในศีลสิบสองและการปฏิบัติบุญเข้ากรรมซึ่งพระสงฆ์เรียกว่า “การเข้าปริวาสกรรม” นั้น พระสงฆ์จะใช้ป่าช้าเป็นสถานที่เข้าปริวาสกรรม ถึงแม้ว่าสถานที่จะไม่เอื้ออำนวยเหมือนวัดป่า ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามศีลที่ยึดถือกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ

ตารางที่ 3 การปฏิบัติที่ดีที่ 1 บุญเข้ากรรม

การปฏิบัติที่ดีที่ 1	บุรพประเวทเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติ	15	30.00	2	4.00	16	32.00	6	12.00	39	19.50
ไม่ปฏิบัติ	35	70.00	48	96.00	34	68.00	44	88.00	161	80.50
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
เหตุผลที่ปฏิบัติ										
1. ปฏิบัติตามประเพณี	10	20.00	1	2.00	12	24.00	5	10.00	28	14.00
2. ยากได้บุญ	5	10.00	1	2.00	4	8.00	1	2.00	11	5.50
รวม	15	30.00	2	4.00	16	32.00	6	12.00	39	19.50
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ										
1. ไม่มีใครนำปฏิบัติ	17	34.00	29	58.00	13	26.00	28	56.00	87	43.50
2. ไม่ทราบ	4	8.00	2	4.00	6	12.00	2	4.00	14	7.00
3. อื่นๆ (เช่น โลกเปลี่ยนไป สถานที่ไม่เอื้ออำนวย เป็นกิจของสงฆ์ที่ลี้ภัยปฏิบัติ)	14	28.00	17	34.00	15	30.00	14	28.00	60	30.00
รวม	35	70.00	48	96.00	34	68.00	44	88.00	161	80.50

2.2.2 การปฏิบัติที่ดีที่ 2 บุญคุณลาน

ตารางที่ 4 แสดงการปฏิบัติที่ดีที่ 2 บุญคุณลาน ส่วนน้อย (ร้อยละ 38.50) ปฏิบัติบุญคุณลาน เกินกว่าครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 61.50) ไม่ปฏิบัติบุญคุณลาน เหตุผลที่ปฏิบัติส่วนมากคือทำตามประเพณี (ร้อยละ 18.50) รองลงมาคือบูชาแม่โพสพ (ร้อยละ 11) และขายข้าวเอาเงินเข้าวัด (ร้อยละ 9) ตามลำดับ ส่วนเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือไม่มีลานข้าว / ที่นา (ร้อยละ 28.50) ชุมชนไม่ปฏิบัติและไม่ทราบ (ร้อยละ 16.50) เท่ากัน

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าการปฏิบัติที่ดีที่ 2 บุญคุณลานน้อยมาก สาเหตุหลักคือไม่มีลานข้าวไม่มีที่นา เนื่องจากการทำบุญคุณลานต้องใช้ลานข้าวหรือที่นาเป็นสถานที่ปฏิบัติดังนั้นบุญคุณลานจึงกลายมาเป็นบุญกัณฑ์ข้าวใหญ่ในปัจจุบัน โดยเปลี่ยนสถานที่จากลานข้าวหรือที่นาเป็นลานวัดและเปลี่ยนจากลอมข้าวมาเป็นกองข้าวใหญ่ (กัณฑ์ข้าวใหญ่) แทน วัดที่ปฏิบัติมากที่สุดคือวัดบ้านปากน้ำ (ร้อยละ 62)

ตารางที่ 4 การปฏิบัติที่ดีที่ 2 บุญคุณลาน

การปฏิบัติที่ดีที่ 2	บูรพาปะอาวเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติ	26	52.00	31	62.00	13	26.00	7	14.00	77	38.50
ไม่ปฏิบัติ	24	48.00	19	38.00	37	74.00	43	86.00	123	61.50
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
เหตุผลที่ปฏิบัติ										
1. ทำตามประเพณี	11	22.00	15	30.00	4	8.00	7	14.00	37	18.50
2. บูชาแม่โพสพ	9	18.00	11	22.00	2	4.00	-	-	22	11.00
3. ขายข้าวเอาเงินเข้าวัด	6	12.00	5	10.00	7	14.00	-	-	18	9.00
รวม	26	52.00	31	62.00	13	26.00	7	14.00	77	38.50
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ										
1. ชุมชนไม่ปฏิบัติ	4	8.00	6	12.00	18	36.00	5	10.00	33	16.50
2. ไม่มีลานข้าว/ที่นา	7	14.00	10	20.00	15	30.00	25	50.00	57	28.50
3. ไม่ทราบ	13	26.00	3	6.00	4	8.00	13	26.00	33	16.50
รวม	24	48.00	19	38.00	37	74.00	43	86.00	123	61.50

2.2.3 การปฏิบัติสิดที่ 3 บุญข้าวจี

ตารางที่ 5 แสดงการปฏิบัติสิดที่ 3 บุญข้าวจีประมาณครึ่งหนึ่ง(ร้อยละ 52.50) ปฏิบัติสิดที่ 3 บุญข้าวจีโดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดบูรพาปะอวเหนือปฏิบัติกันทุกคน(ร้อยละ100)ที่เหลือ (ร้อยละ 47.50) ไม่ปฏิบัติ เหตุผลที่ปฏิบัติส่วนมากคือ ทำตามประเพณี (ร้อยละ 45.50) รองลงมาคือ ถวายข้าวพระและอยากได้บุญ (ร้อยละ 3.75) เท่ากัน เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือไม่มีใครนำปฏิบัติ (ร้อยละ 26.50) ชุกสมัยเปลี่ยน (ร้อยละ 12.00) และวัดป่าไม่เน้นงานบุญ (ร้อยละ 9) ตามลำดับ

จากข้อมูลจะเห็นได้ว่าวัดที่ปฏิบัติมากที่สุดคือวัดบูรพาปะอวเหนือ เพราะทำตาม ประเพณี ทั้งนี้คงได้กล่าวมาแล้วในสิดที่ 1 บุญเข้ากรรม เพราะเป็นหมู่บ้านเก่าแก่และเคร่งครัดใน สิดสิบสอง ส่วนการไม่ปฏิบัตินั้น เหตุผลส่วนใหญ่คือไม่มีผู้นำในการปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นพ่อแม่ปู่ย่า ตายายหรือชุมชน โดยเฉพาะวัดบ้านปากน้ำ เหตุผลอีกประการหนึ่งคือชุกสมัยเปลี่ยน ซึ่งตรงกับ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือเจ้าอาวาส พระผู้ใหญ่และมรรคทายกวัด ที่กล่าวว่า ชุกสมัยเปลี่ยนเนื่องจากสังคมมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่สนใจปฏิบัติ นอกจากนี้ยังมี เหตุผลว่าเป็นวัดป่าไม่เน้นงานบุญคือวัดหนองป่าพง ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่าทางวัดไม่สนใจ ปฏิบัติสิดสิบสองหรือไม่สนใจการทำบุญ เนื่องจากเป็นวัดป่าสิดสิบสองที่เกี่ยวข้องกับสงฆ์โดยตรง คือบุญเข้ากรรม บุญเข้าพรรษา และบุญออกพรรษา นอกนั้นเป็นสิดที่เกี่ยวข้องกับฆราวาส เป็นสรีรราชของโยมที่จะปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติ

ตารางที่ 5 การปฏิบัติสิดที่ 3 บุญข้าวจี

การปฏิบัติสิดที่ 3	บูรพาปะอวเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ทรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติ	50	100.00	7	14.00	10	20.00	38	76.00	105	52.50
ไม่ปฏิบัติ	-	-	43	86.00	40	80.00	12	24.00	95	47.50
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
เหตุผลที่ปฏิบัติ										
1. ทำตามประเพณี	39	78.00	7	14.00	10	20.00	35	70.00	91	45.50
2. ถวายข้าวพระ	4	8.00	-	-	-	-	3	6.00	7	3.75
3. อยากได้บุญ	7	14.00	-	-	-	-	-	-	7	3.75
รวม	50	100.00	7	14.00	10	20.00	38	76.00	105	52.50
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ										
1. ไม่มีใครนำปฏิบัติ	-	-	34	68.00	16	32.00	3	6.00	53	26.50
2. ชุกสมัยเปลี่ยน	-	-	9	18.00	6	12.00	9	18.00	24	12.00
3. วัดป่าไม่เน้นงานบุญ	-	-	-	-	18	36.00	-	-	18	9.00
รวม	-	-	43	86.00	40	80.00	12	24.00	95	47.50

2.2.4 ฮีตที่ 4 บุญพะเหวด

ตารางที่ 6 แสดงการปฏิบัติฮีตที่ 4 บุญพะเหวด ส่วนมากปฏิบัติ (ร้อยละ 93.50) โดยเฉพาะวัดบูรพาปะอาวเหนือ วัดบ้านปากน้ำ วัดบ้านศรีโค ปฏิบัติกันมากที่สุด (ร้อยละ 100) เหตุผลที่ปฏิบัติฮีตที่ 4 บุญพะเหวด เพราะเป็นการทำตามประเพณี (ร้อยละ 71.50) ได้อานิสงส์ (ร้อยละ 11.50) และทำตามความศรัทธา (ร้อยละ 10.50) ตามลำดับ ส่วนเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือเป็นวัดป่า ไม่เน้นงานบุญ (ร้อยละ 5) ไม่ถือนิ (ร้อยละ 1.50) ตามลำดับ

จากข้อมูลเป็นที่สังเกตว่าการทำบุญพะเหวด คนส่วนมากถือว่าเป็นการทำตามประเพณีจึงปฏิบัติ ส่วนที่ไม่ปฏิบัติจะมีเฉพาะที่วัดหนองป่าพงเท่านั้น เนื่องจากเป็นวัดป่าไม่เน้นงานบุญ ซึ่งไม่ได้หมายความว่าทางวัดละเลยหรือไม่สนใจปฏิบัติบุญพะเหวด แต่เนื่องจากเป็นฮีตที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับสงฆ์โดยตรงดังกล่าวนำมาแล้วในฮีตที่ 3 บุญข้าวจี

ตารางที่ 6 การปฏิบัติฮีตที่ 4 บุญพะเหวด

การปฏิบัติฮีตที่ 4	บูรพาปะอาวเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติ	50	100.00	50	100.00	37	74.00	50	100.00	187	93.50
ไม่ปฏิบัติ	-	-	-	-	13	26.00	-	-	13	6.50
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
เหตุผลที่ปฏิบัติ										
1. ทำตามประเพณี	33	66.00	40	80.00	30	60.00	40	80.00	143	71.50
2. ได้อานิสงส์	6	12.00	8	16.00	3	6.00	6	12.00	23	11.50
3. ทำตามความศรัทธา	11	22.00	2	4.00	4	8.00	4	8.00	21	10.50
รวม	50	100.00	50	100.00	37	74.00	50	100.00	187	93.50
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ										
1. ไม่ถือนิ	-	-	-	-	3	6.00	-	-	3	1.50
2. วัดป่าไม่เน้นงานบุญ	-	-	-	-	10	20.00	-	-	10	5.00
รวม	-	-	-	-	13	26.00	-	-	13	6.50

2.2.5 การปฏิบัติที่ดีที่ 5 บุญสงกรานต์

ตารางที่ 7 แสดงการปฏิบัติที่ดีที่ 5 บุญสงกรานต์ ส่วนมากปฏิบัติที่ดีที่ 5 บุญสงกรานต์ (ร้อยละ 98) โดยเฉพาะวัดบูรพาปะอวเหนือ วัดบ้านปากน้ำและวัดบ้านศรีไค มีน้อยมากที่ไม่ปฏิบัติ (ร้อยละ 2) เหตุผลที่ปฏิบัติเพราะทำตามประเพณี (ร้อยละ 46) เพื่อรดน้ำอวยพรผู้ใหญ่ (ร้อยละ 41) และเพื่อความเป็นสิริมงคล (ร้อยละ 11) ตามลำดับ ส่วนเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติบุญสงกรานต์คือสุขภาพไม่ดี เนื่องจากอายุมากแล้ว (ร้อยละ 1.50) และไม่มีเวลา (ร้อยละ .50) ตามลำดับ

จากข้อมูลเป็นที่น่าสนใจพบว่าทุกวัดจะให้ความสำคัญกับบุญสงกรานต์ มีการปฏิบัติเป็นประจำทุกปีและชาวบ้านในหมู่บ้านที่วัดตั้งอยู่หรือหมู่บ้านใกล้เคียงจะพากันไปทำบุญที่วัดอย่างพร้อมเพรียงเพราะถือว่าเป็นประเพณีที่สืบทอดมาแต่ครั้งโบราณจึงเป็นการทำตามประเพณีซึ่งตรงกับข้อมูลสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ตารางที่ 7 การปฏิบัติที่ดีที่ 5 บุญสงกรานต์

การปฏิบัติที่ดีที่ 5	บูรพาปะอวเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีไค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติ	50	100.00	50	100.00	46	92.00	50	100.00	196	98.00
ไม่ปฏิบัติ	-	-	-	-	4	8.00	-	-	4	2.00
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
เหตุผลที่ปฏิบัติ										
1. ทำตามประเพณี	18	36.00	18	36.00	20	40.00	36	72.00	92	46.00
2. รดน้ำขอพรจากผู้ใหญ่	17	34.00	27	54.00	24	48.00	14	28.00	82	41.00
3. เพื่อความเป็นสิริมงคล	15	30.00	5	10.00	2	4.00	-	-	22	11.00
รวม	50	100.00	50	100.00	46	100.00	50	100.00	196	98.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ										
1. ไม่มีเวลา	-	-	-	-	1	2.00	-	-	1	.50
2. สุขภาพไม่ดี	-	-	-	-	3	6.00	-	-	3	1.50
รวม	-	-	-	-	4	8.00	-	-	4	2.00

2.2.6 การปฏิบัติสัทธิที่ 6 บุญบั้งไฟ

ตารางที่ 8 แสดงการปฏิบัติสัทธิที่ 6 บุญบั้งไฟ มากกว่าครึ่งหนึ่งปฏิบัติบุญบั้งไฟ (ร้อยละ 65.50) ที่เหลือไม่ปฏิบัติ (ร้อยละ 34.50) เหตุผลที่ปฏิบัติคือบูชาปู่ตา (ร้อยละ 33.50) โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดบูรพาปะอาวเหนือ ขอฝนจากพญาแถน (ร้อยละ 29) และปฏิบัติคานบรพบุรุษ (ร้อยละ 3) ตามลำดับ ส่วนเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือสวดมนต์ (ร้อยละ 17.50) ไม่มีช่างทำบั้งไฟ (ร้อยละ 9) และอันตราย (ร้อยละ 8)

จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าสาเหตุที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติบุญบั้งไฟ เพราะบูชาปู่ตา โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดบูรพาปะอาวเหนือทุกคนปฏิบัติสัทธิที่ 6 บุญบั้งไฟ (ร้อยละ 100) ปรากฏว่าเนื่องจากในหมู่บ้านมีการนับถือปู่ตา จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ บ้านปะอาวถือว่าบุญบั้งไฟเป็นงานประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้าน จะขาดเสียไม่ได้ต้องมีการจุดบั้งไฟถวายปู่ตาทุกปี เพื่อให้ฝนตก ส่วนบ้านปากน้ำนับถือปู่ตาเช่นเดียวกันถือว่าบุญบั้งไฟเป็นงานประเพณีที่สำคัญของหมู่บ้านทำบุญบั้งไฟเพื่อขอฝนจากพญาแถน (ร้อยละ 60) แต่การทำบุญบั้งไฟของบ้านปากน้ำได้บ้าง (บน) เข้าปู่ไว้ขอทำ 2 ปีต่อครั้ง (เว้นไป 2 ปี ปีที่ 3 จึงทำ) ทั้งนี้เพราะบุญบั้งไฟมีการจัดเตรียมที่ต้องใช้เวลาค่อนข้างนานและขั้นตอนการทำบั้งไฟมีหลายขั้นตอนและชาวบ้านต้องมีความพร้อมจริงๆ จึงจะทำได้ นอกจากนี้การจุดบั้งไฟยังก่อให้เกิดอันตรายต่อบ้านเรือนและตัวชาวบ้านเอง แต่เพื่อรักษาจารีตประเพณีดั้งเดิมตั้งแต่บรรพบุรุษไม่ให้สูญหาย จึงต้องจัดแค่ขอจัด 2 ปีต่อครั้ง

ตารางที่ 8 การปฏิบัติสัทธิที่ 6 บุญบั้งไฟ

การปฏิบัติสัทธิที่ 6	บูรพาปะอาวเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าทง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติ	50	100.00	49	98.00	8	16.00	24	48.00	131	65.50
ไม่ปฏิบัติ	-	-	-	2.00	42	84.00	26	52.00	69	34.50
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
เหตุผลที่ปฏิบัติ										
1. บูชาปู่ตา	28	56.00	18	36.00	1	2.00	18	36.00	58	29.00
2. ขอฝนจากพญาแถน	18	36.00	30	60.00	7	14.00	5	10.00	67	33.50
3. ปฏิบัติคานบรพบุรุษ	4	8.00	1	2.00	-	-	1	2.00	6	3.00
รวม	50	100.00	49	98.00	8	16.00	24	48.00	131	65.50
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ										
1. อันตราย	-	-	1	2.00	12	24.00	3	6.00	16	8.00
2. สวดมนต์	-	-	-	-	17	34.00	18	36.00	35	17.50
3. ไม่มีช่างทำบั้งไฟ	-	-	-	-	13	26.00	5	10.00	18	9.00
รวม	-	-	1	2.00	42	84.00	26	52.00	69	34.50

2.2.7 การปฏิบัติสัต์ที่ 7 บุญชำระ

ตารางที่ 9 แสดงการปฏิบัติสัต์ที่ 7 บุญชำระ ซึ่งพบว่ามากกว่าครึ่งหนึ่งปฏิบัติสัต์ที่ 7 บุญชำระ (ร้อยละ 60) โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดบูรพาปะอาวเหนือ ที่เหลือไม่ปฏิบัติ (ร้อยละ 40) เหตุผลที่ปฏิบัติมีดังนี้คือเพื่อให้หมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข (ร้อยละ 37) ทำตามประเพณี (ร้อยละ 21) และบูชาผิคาแซก (ร้อยละ 2) ส่วนเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติมีดังนี้คือไม่ถือ (ร้อยละ 16.50) ไม่มีใครนำปฏิบัติ (ร้อยละ 13.50) และไม่มีเหตุอันควรจึงไม่จำเป็นต้องทำบุญชำระ (ร้อยละ 10).

จากข้อมูลเป็นที่สังเกตว่าวัดที่ปฏิบัติสัต์ที่ 7 บุญชำระ มากที่สุดคือวัดบูรพาปะอาวเหนือ (ร้อยละ 98) ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้านของบ้านปะอาว ทั้งนี้เนื่องจากเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ตั้งมาพร้อมกับจังหวัดอุบลราชธานี จึงยึดถือจารีตประเพณีถือสัต์สิบสองมั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ และปฏิบัติสัต์ทอดต่อกันมาอย่างเคร่งครัด ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดบูรพาปะอาวเหนือที่กล่าวว่า บ้านปะอาวไม่เคยละเว้นการทำบุญในแต่ละสัต์

ตารางที่ 9 การปฏิบัติสัต์ที่ 7 บุญชำระ

การปฏิบัติสัต์ที่ 7	บูรพาปะอาวเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติ	49	98.00	36	72.00	19	38.00	16	22.00	120	60.00
ไม่ปฏิบัติ	1	2.00	14	28.00	31	62.00	34	78.00	80	40.00
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
เหตุผลที่ปฏิบัติ										
1. ทำตามประเพณี	15	30.00	3	6.00	14	28.00	10	20.00	42	21.00
2. ให้หมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข	31	62.00	33	66.00	4	8.00	6	12.00	74	37.00
3. บูชาผิคาแซก	3	6.00	-	-	1	2.00	-	-	4	2.00
รวม	49	98.00	36	72.00	19	38.00	16	32.00	120	60.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ										
1. ไม่มีใครนำปฏิบัติ	-	-	1	2.00	10	20.00	16	32.00	27	13.50
2. ไม่มีเหตุอันควร	-	-	2	4.00	10	20.00	8	16.00	20	10.00
3. ไม่ถือ	1	2.00	11	22.00	11	22.00	10	20.00	33	16.50
รวม	1	2.00	14	-	31	62.00	34	72.00	80	40.00

2.2.8 การปฏิบัติที่ดีที่ 8 บุญเข้าพรรษา

ตารางที่ 10 แสดงการปฏิบัติที่ดีที่ 8 บุญเข้าพรรษา พบว่าส่วนมากปฏิบัติบุญเข้าพรรษา (ร้อยละ 99.50) โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดบูรพาปะอวเหนือ วัดหนองป่าพง วัดบ้านศรีโค มีไม่ปฏิบัติน้อยมาก (ร้อยละ .50) เหตุผลที่ปฏิบัติ คือ ทำตามประเพณี (ร้อยละ 77) ถวายเทียนพรรษาแล้ววัด (ร้อยละ 18.50) และเป็นประเพณีสำคัญของหมู่บ้านที่จะขาดไม่ได้ (ร้อยละ 4) ส่วนเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ คือ สุขภาพไม่ดีเพราะอายุมากแล้วไปทำบุญลำบาก (ร้อยละ .50) .

จากข้อมูลอนุมานได้ว่าคนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการทำบุญเข้าพรรษา เพราะถือว่าเป็นการทำตามประเพณีเพื่อรักษาและสืบทอดสู่คนรุ่นหลังโดยชาวบ้านจะมารวมกันที่วัดเพื่อทำเทียนพรรษาดถวายวัด จึงทำให้งานบุญเข้าพรรษากลายเป็นงานที่สำคัญของจังหวัดอุบลราชธานี โดยเฉพาะการแห่เทียนเข้าพรรษาซึ่งจัดอย่างยิ่งใหญ่ มีการแกะสลักหรือติดพิมพ์เทียนเข้าพรรษาอย่างสวยงามและปราณีต

ตารางที่ 10 การปฏิบัติที่ดีที่ 8 บุญเข้าพรรษา

การปฏิบัติที่ดีที่ 8	บูรพาปะอวเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติ	50	100.00	49	98.00	50	100.00	50	100.00	199	99.50
ไม่ปฏิบัติ	-	-	1	2.00	-	-	-	-	1	.50
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
เหตุผลที่ปฏิบัติ										
1. ทำตามประเพณี	30	60.00	40	80.00	42	84.00	42	84.00	154	77.00
2. ถวายเทียนพรรษาแล้ววัด	14	28.00	8	16.00	8	16.00	7	14.00	37	18.50
3. เป็นประเพณีสำคัญของหมู่บ้านที่จะขาดไม่ได้	6	12.00	1	2.00	-	-	1	2.00	8	4.00
รวม	50	100.00	49	98.00	50	100.00	50	100.00	199	99.50
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ										
1. สุขภาพไม่ดี	-	-	1	2.00	-	-	-	-	1	.50
รวม	-	-	1	2.00	-	-	-	-	1	.50

2.2.9 การปฏิบัติสถิติที่ 9 บุญข้าวประดับดิน

ตารางที่ 11 แสดงการปฏิบัติสถิติที่ 9 บุญข้าวประดับดิน พบว่าส่วนใหญ่ปฏิบัติตามสถิติที่ 11 บุญข้าวประดับดิน (ร้อยละ 98) โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดบูรพาพะอาวเหนือและวัดบ้านศรีไคมีน้อยมากที่ไม่ปฏิบัติ (ร้อยละ 2) สาเหตุที่ปฏิบัติก็เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับ (ร้อยละ 61) ส่วนเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือไม่มีผู้นำปฏิบัติ (ร้อยละ 1.50) และชุกสมัยเปลี่ยน (ร้อยละ .50) ซึ่งทำให้คนรุ่นใหม่ไม่สนใจการทำบุญข้าวประดับดินเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ

จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าคนส่วนมากทำบุญข้าวประดับดินเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ นั้นย่อมแสดงว่าเป็นผู้มีความกตัญญูต่อบรรพบุรุษแม้ท่านล่วงลับไปแล้วก็ไม่ลืมที่จะทำบุญไปให้ซึ่งเป็นค่านิยมอันดีงามในสังคมไทยและสังคมชาวอีสาน ที่ลูกหลานจะต้องกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ โดยเฉพาะบิดามารดาและบรรพบุรุษทั้งหลาย

ตารางที่ 11 การปฏิบัติสถิติที่ 9 บุญข้าวประดับดิน

การปฏิบัติสถิติที่ 9	บูรพาพะอาวเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีไค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติ	50	100.00	49	98.00	47	94.00	50	100.00	196	98.00
ไม่ปฏิบัติ	-	-	1	2.00	3	6.00	-	-	4	2.00
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
เหตุผลที่ปฏิบัติ										
1. ทำตามประเพณี	15	30.00	9	18.00	20	40.00	30	60.00	74	37.00
2. อุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ	35	70.00	40	80.00	27	54.00	20	40.00	122	61.00
รวม	50	100.00	49	98.00	47	94.00	50	100.00	196	98.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ										
1. ไม่มีผู้นำปฏิบัติ	-	-	1	2.00	2	4.00	-	-	3	1.50
2. ชุกสมัยเปลี่ยน	-	-	-	-	1	2.00	-	-	1	.50
รวม	-	-	1	2.00	3	6.00	-	-	4	2.00

2.2.10 การปฏิบัติที่ดีที่ 10 บุญข้าวสาก

ตารางที่ 12 แสดงการปฏิบัติที่ดีที่ 10 บุญข้าวสาก ส่วนมากปฏิบัติที่ดีที่ 10 บุญข้าวสาก (ร้อยละ 97) โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดบูรพาพะอาวเหนือและวัดบ้านศรีโค มีน้อยมากที่ไม่ปฏิบัติ (ร้อยละ 3) เหตุผลที่ปฏิบัติคืออุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ (ร้อยละ 65.50) และปฏิบัติตามประเพณี (ร้อยละ 31.50) ส่วนเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือไม่มีผู้นำปฏิบัติ (ร้อยละ 1.50) และบุคคลมีเปลี่ยน (ร้อยละ 1.50) ซึ่งทำให้คนรุ่นใหม่ไม่สนใจทำบุญข้าวสาก

จากข้อมูลแสดงให้เห็นว่าคนส่วนมากทำบุญข้าวสากเพื่ออุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับนั้นย่อมแสดงถึงความกตัญญูเช่นเดียวกับการทำบุญข้าวประดับดิน

ตารางที่ 12 การปฏิบัติที่ดีที่ 10 บุญข้าวสาก

การปฏิบัติที่ดีที่ 10	บูรพาพะอาวเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติ	50	100.00	47	94.00	47	94.00	50	100.00	194	97.00
ไม่ปฏิบัติ	-	-	3	6.00	3	6.00	-	-	6	3.00
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
เหตุผลที่ปฏิบัติ										
1. ปฏิบัติตามประเพณี	14	28.00	9	18.00	20	40.00	20	40.00	63	31.50
2. อุทิศส่วนกุศลแก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ	36	72.00	38	76.00	27	54.00	30	60.00	131	65.50
รวม	50	100.00	47	94.00	47	94.00	50	100.00	194	97.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ										
1. ไม่มีผู้นำปฏิบัติ	-	-	1	2.00	2	4.00	-	-	3	1.50
2. บุคคลมีเปลี่ยน	-	-	2	4.00	1	2.00	-	-	3	1.50
รวม	-	-	3	6.00	3	6.00	-	-	6	3.00

2.2.11 การปฏิบัติสืดที่ 11 บุญออกพรรษา

ตารางที่ 13 แสดงการปฏิบัติสืดที่ 11 บุญออกพรรษา พบว่าส่วนมากปฏิบัติสืดที่ 11 บุญออกพรรษา (ร้อยละ 98) โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดบูรพาปะอาวเหนือ วัดหนองป่าพงและวัดบ้านศรีโก มีน้อยมากที่ไม่ปฏิบัติ (ร้อยละ 2) เหตุผลที่ปฏิบัติคือทำตามประเพณี (ร้อยละ 85.50) ทำตามศรัทธา (ร้อยละ 7.50) และอยากได้บุญ (ร้อยละ 5) ส่วนเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติคือไม่ถือ (ร้อยละ 1.50) และไม่มีผู้นำปฏิบัติ (ร้อยละ .50)

จากข้อมูลสรุปได้ว่าส่วนมากปฏิบัติสืดที่ 11 บุญออกพรรษาเพราะถือว่าเป็นการทำตามประเพณีที่สืบทอดมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ และจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจะบอกว่าให้ความสำคัญกับบุญออกพรรษาเพราะถือว่าได้ทำบุญกับพระที่เข้าพรรษาแล้วซึ่งถือว่าเป็นพระสงฆ์ผู้บริสุทธิ์ เมื่อทำบุญกับพระสงฆ์ผู้บริสุทธิ์เราจะได้อานิสงส์มาก

ตารางที่ 13 การปฏิบัติสืดที่ 11 บุญออกพรรษา

การปฏิบัติสืดที่ 11	บูรพาปะอาวเหนือ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติ	50	100.00	46	92.00	50	100.00	50	100.00	196	98.00
ไม่ปฏิบัติ	-	-	4	8.00	-	-	-	-	4	2.00
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
เหตุผลที่ปฏิบัติ										
1. ทำตามประเพณี	36	72.00	43	86.00	46	92.00	44	92.00	171	85.50
2. ทำตามศรัทธา	9	18.00	1	2.00	2	4.00	3	6.00	15	7.50
3. อยากได้บุญ	5	10.00	2	4.00	2	4.00	1	2.00	10	5.00
รวม	50	100.00	46	92.00	50	100.00	50	100.00	196	98.00
เหตุผลที่ไม่ปฏิบัติ										
1. ไม่มีผู้นำปฏิบัติ	-	-	1	2.00	-	-	-	-	1	.50
2. ไม่ถือ	-	-	3	6.00	-	-	-	-	3	1.50
รวม	-	-	4	8.00	-	-	-	-	4	2.00

2.2.12 การปฏิบัติที่ดีที่ 12 บุญกฐิน

ตารางที่ 14 แสดงการปฏิบัติที่ดีที่ 12 บุญกฐิน ปรากฏว่าทุกคนปฏิบัติที่ดีที่ 12 บุญกฐิน (ร้อยละ 100) เหตุผลที่ปฏิบัติคือทำตามประเพณี (ร้อยละ 72.50) ญาติพี่น้องชักชวน (ร้อยละ 14.50) และต้องการทำบุญ (ร้อยละ 13)

จากข้อมูลสรุปได้ว่าทุกคนปฏิบัติที่ดีที่ 12 บุญกฐินไม่มีใครเลยที่ไม่ปฏิบัติทั้งนี้ เพราะเป็นการทำตามประเพณีที่สืบทอดกันมาโดยพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ชุมชนเป็นผู้นำในการปฏิบัติ และจากการสังเกตคนทุกวัยจะรู้จักบุญกฐินมากกว่าสิ่งอื่น ๆ ทั้งนี้อาจอนุมานได้ว่าเพราะบุญกฐินมีการทำแพร่หลายทั่วทุกภาค และมีการบอกบุญอย่างแพร่หลายด้วย

ตารางที่ 14 การปฏิบัติที่ดีที่ 12 บุญกฐิน

การปฏิบัติที่ดีที่ 12	บูรพาพะยาวเหนือ		ปากน้ำ		หนองบัวทอง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ปฏิบัติ	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
ไม่ปฏิบัติ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00
เหตุผลที่ปฏิบัติ										
1. ทำตามประเพณี	26	52.00	38	76.00	39	78.00	42	84.00	145	72.50
2. ต้องการทำบุญ	14	28.00	5	10.00	2	4.00	5	10.00	26	13.00
3. ญาติพี่น้องชักชวน	10	20.00	7	14.00	9	18.00	3	6.00	29	14.50
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00

จากการปฏิบัติแต่ละวัดสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 15 ซึ่งแสดงถึงภาพรวมทั้งหมดของการปฏิบัติศีลสิบสองของทั้งสี่วัด สรุปได้ดังนี้

1. การปฏิบัติ ศีลที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ศีลที่ 12 บุญกฐิน (ร้อยละ 100) รองลงไปคือศีลที่ 8 บุญเข้าพรรษา (ร้อยละ 99.50) ตามด้วยศีลที่ 5 บุญสงกรานต์ ศีลที่ 9 บุญข้าวประดับดินและศีลที่ 11 บุญเข้าพรรษา (ร้อยละ 98.00) เท่ากัน ศีลที่ 10 บุญข้าวสาก (ร้อยละ 97) ศีลที่ 4 บุญผะเหวด (ร้อยละ 93.50) ศีลที่ 6 บุญบั้งไฟ (ร้อยละ 65.50) ศีลที่ 7 บุญข้าสະ (ร้อยละ 60) ศีลที่ 3 บุญข้าวจี่ (ร้อยละ 52.50) ศีลที่ 2 บุญกุนลาน (ร้อยละ 38.50) และศีลที่ 1 บุญเข้ากรรม (ร้อยละ 19.50)

2. การไม่ปฏิบัติ ศีลที่ไม่ปฏิบัติมากที่สุด คือศีลที่ 1 บุญเข้ากรรม (ร้อยละ 80.50) รองลงไปคือศีลที่ 2 บุญกุนลาน (ร้อยละ 61.50) ศีลที่ 3 บุญข้าวจี่ (ร้อยละ 47.50) ศีลที่ 7 บุญข้าสະ (ร้อยละ 40) ศีลที่ 6 บุญบั้งไฟ (ร้อยละ 34.50) ศีลที่ 4 บุญผะเหวด (ร้อยละ 6.50) ศีลที่ 10 บุญข้าวสาก (ร้อยละ 3) ศีลที่ 5 บุญสงกรานต์ และศีลที่ 11 บุญออกพรรษา (ร้อยละ 2) เท่ากัน ศีลที่ 8 บุญออกพรรษา (ร้อยละ .50)

เหตุผลของการที่ปฏิบัติส่วนมากคือทำตามประเพณี ส่วนเหตุผลของการไม่ปฏิบัติคือไม่มีผู้นำปฏิบัติ นั่นคือ พ่อแม่ปู่ย่าตาชาย ผู้นำชุมชนหรือชุมชนไม่ปฏิบัติจึงไม่ปฏิบัติ

ตารางที่ 15 สรุปการปฏิบัติศีลสิบสองของทั้งสี่วัด

ศีล	การปฏิบัติศีลสิบสองของทั้งสี่วัด			
	ปฏิบัติ		ไม่ปฏิบัติ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. บุญเข้ากรรม	39	19.50	161	80.50
2. บุญกุนลาน	77	38.50	123	61.50
3. บุญข้าวจี่	105	52.50	94	47.50
4. บุญผะเหวด	187	93.50	13	6.50
5. บุญสงกรานต์	196	98.00	4	2.00
6. บุญบั้งไฟ	131	65.50	69	34.50
7. บุญข้าสະ	120	60.00	80	40.00
8. บุญเข้าพรรษา	199	99.50	1	.50
9. บุญข้าวประดับดิน	196	98.00	4	2.00
10. บุญข้าวสาก	194	97.00	6	3.00
11. บุญออกพรรษา	196	98.00	4	2.00
12. บุญกฐิน	200	100.00	-	-

2.3 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติสืบลีสอง

การปฏิบัติสืบลีสอง บางคนปฏิบัติครบทั้งสืบลีสองสืด บางคนปฏิบัติเป็นบางสืด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเหตุผลของแต่ละคนดังได้กล่าวมาแล้วในข้อ 2.2 การปฏิบัติสืบลีสอง ความเคร่งครัดในการปฏิบัติก็เช่นเดียวกันบางคนเคร่งครัดมาก บางคนเคร่งครัดปานกลาง บางคนเคร่งครัดน้อย และ ความเคร่งในการปฏิบัติแต่ละสืดก็ไม่เท่ากัน

2.3.1 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติสืดที่ 1 บุญเข้ากรรม

ตารางที่ 16 แสดงความเคร่งครัดในการปฏิบัติสืดที่ 1 บุญเข้ากรรม พบว่าความเคร่งครัดในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 9) รองลงมาคือเคร่งครัดมาก (ร้อยละ 8) และเคร่งครัดน้อย (ร้อยละ 2.50)

ตารางที่ 16 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามสืดที่ 1 บุญเข้ากรรม

ความเคร่งครัด	บูรพาฯ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	3	6.00	1	2.00	8	16.00	4	8.00	16	8.00
ปานกลาง	9	18.00	-	-	8	16.00	2	4.00	18	9.00
น้อย	3	6.00	1	2.00	-	-	1	2.00	5	2.50
รวม	15	30.00	2	4.00	16	32.00	7	14.00	39	19.50

2.3.2 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติสืดที่ 2 บุญอุณฺณาน

ตารางที่ 17 แสดงความเคร่งครัดในการปฏิบัติสืดที่ 2 บุญอุณฺณาน พบว่าความเคร่งครัดในการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 17.50) เคร่งครัดมาก (ร้อยละ 14.50) และเคร่งครัดน้อย (ร้อยละ 6.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 17 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติสืดที่ 2 บุญอุณฺณาน

ความเคร่งครัด	บูรพาฯ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	10	20.00	15	30.00	3	6.00	1	2.00	29	14.50
ปานกลาง	13	26.00	9	18.00	10	20.00	3	6.00	35	17.50
น้อย	3	6.00	7	14.00	-	-	3	6.00	13	6.50
รวม	26	52.00	31	62.00	13	26.00	7	14.00	77	38.50

2.3.3 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติสัตว์ที่ 3 บุญข้าวจี

ตารางที่ 18 แสดงความเคร่งครัดในการปฏิบัติสัตว์ที่ 3 บุญข้าวจี พบว่ามีความเคร่งครัดในการปฏิบัติปานกลางมากที่สุด (ร้อยละ 29.50) เคร่งครัดมาก (ร้อยละ 18) และเคร่งครัดน้อย (ร้อยละ 5) ตามลำดับ

ตารางที่ 18 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติสัตว์ที่ 3 บุญข้าวจี

ความเคร่งครัด	บูรพาฯ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน ร้อยละ		จำนวน ร้อยละ		จำนวน ร้อยละ		จำนวน ร้อยละ		จำนวน ร้อยละ	
มาก	24	48.00	1	2.00	-	-	11	22.00	36	18.00
ปานกลาง	24	48.00	5	10.00	8	16.00	22	44.00	59	29.50
น้อย	2	2.00	1	2.00	2	4.00	5	10.00	10	5.00
รวม	50	100.00	7	14.00	10	20.00	38	76.00	105	52.50

2.3.4 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติสัตว์ที่ 4 บุญพะเหวด

ตารางที่ 19 แสดงความเคร่งครัดในการปฏิบัติสัตว์ที่ 4 บุญพะเหวด พบว่ามีความเคร่งครัดในการปฏิบัติระดับมาก มากที่สุด (ร้อยละ 77.50) เคร่งครัดปานกลาง (ร้อยละ 14.50) และเคร่งครัดน้อย (ร้อยละ 1.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 19 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติสัตว์ที่ 4 บุญพะเหวด

ความเคร่งครัด	บูรพาฯ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน ร้อยละ		จำนวน ร้อยละ		จำนวน ร้อยละ		จำนวน ร้อยละ		จำนวน ร้อยละ	
มาก	44	88.00	46	92.00	22	44.00	43	86.00	155	77.50
ปานกลาง	6	12.00	4	8.00	13	26.00	6	12.00	29	14.50
น้อย	-	-	-	-	2	2.00	1	2.00	3	1.50
รวม	50	100.00	50	100.00	37	74.00	50	100.00	187	93.50

2.3.5 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ 5 บุญสงกรานต์

ตารางที่ 20 แสดงความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ 5 บุญสงกรานต์ ปรากฏว่า ผู้ปฏิบัติมีความเคร่งครัดมากในการปฏิบัติมากที่สุด (ร้อยละ 50.50) ตามด้วยเคร่งครัดปานกลาง (ร้อยละ 46) และเคร่งครัดน้อย (ร้อยละ 1.50)

ตารางที่ 20 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ 5 บุญสงกรานต์

ความเคร่งครัด	บูรพาฯ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	25	50.00	27	54.00	21	42.00	28	56.00	101	50.50
ปานกลาง	24	48.00	5	46.00	25	50.00	20	40.00	92	46.00
น้อย	1	2.00	-	-	-	-	2	4.00	3	1.50
รวม	50	100.00	50	100.00	46	92.00	50	100.00	196	98.00

2.3.6 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ 6 บุญบั้งไฟ

ตารางที่ 21 แสดงความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ 6 บุญบั้งไฟ ผู้ปฏิบัติมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มากที่สุด (ร้อยละ 33.50) รองลงมาคือเคร่งครัดปานกลาง (ร้อยละ 33.50) และเคร่งครัดน้อย (ร้อยละ 7)

ตารางที่ 21 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ 6 บุญบั้งไฟ

ความเคร่งครัด	บูรพาฯ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	40	80.00	20	40.00	1	2.00	6	12.00	67	33.50
ปานกลาง	10	20.00	21	42.00	5	10.00	14	28.00	50	25.00
น้อย	-	-	8	16.00	2	4.00	4	8.00	14	7.00
รวม	50	100.00	49	98.00	8	16.00	24	48.00	131	65.50

2.3.7 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ดีที่ 7 บุญชำระ

ตารางที่ 22 แสดงความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ดีที่ 7 บุญชำระ พบว่าผู้ปฏิบัติมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติมากที่สุด (ร้อยละ 30.50) ตามด้วยความเคร่งครัดปานกลาง (ร้อยละ 24.5) และเคร่งครัดน้อย (ร้อยละ 5) ตามลำดับ

ตารางที่ 22 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ดีที่ 7 บุญชำระ

ความเคร่งครัด	บูรพาฯ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	17	34.00	23	46.00	14	28.00	7	14.00	61	30.50
ปานกลาง	27	54.00	13	26.00	5	10.00	4	8.00	49	24.50
น้อย	5	10.00	-	-	-	-	5	10.00	10	5.00
รวม	49	98.00	36	72.00	19	38.00	16	32.00	120	60.00

2.3.8 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ดีที่ 8 บุญเข้าพรรษา

ตารางที่ 23 แสดงความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ดีที่ 8 บุญเข้าพรรษา พบว่าผู้ปฏิบัติมีความเคร่งครัดในระดับมาก (ร้อยละ 68) ตามด้วยความเคร่งครัดปานกลาง (ร้อยละ 30.50) และความเคร่งครัดน้อย (ร้อยละ 1) ตามลำดับ

ตารางที่ 23 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ดีที่ 8 บุญเข้าพรรษา

ความเคร่งครัด	บูรพาฯ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	40	80.00	37	74.00	26	52.00	33	66.00	136	68.00
ปานกลาง	10	20.00	12	24.00	24	48.00	15	30.00	61	30.50
น้อย	-	-	-	-	-	-	2	4.00	2	1.00
รวม	50	100.00	49	98.00	50	100.00	50	100.00	199	99.50

2.3.9 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ดีที่ 9 บุญข้าวประดับดิน

ตารางที่ 24 แสดงความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ดีที่ 9 บุญข้าวประดับดิน พบว่าผู้ปฏิบัติมีความเคร่งครัดมากในการปฏิบัติ (ร้อยละ 52) มีความเคร่งครัดปานกลาง (ร้อยละ 41.50) และมีความเคร่งครัดน้อย (ร้อยละ 4.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 24 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ดีที่ 9 บุญข้าวประดับดิน

ความเคร่งครัด	บูรพาฯ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	32	64.00	34	68.00	20	40.00	17	34.00	104	52.00
ปานกลาง	18	36.00	12	24.00	27	54.00	25	50.00	83	41.50
น้อย	-	-	1	2.00	-	-	8	16.00	9	4.50
รวม	50	100.00	47	94.00	47	94.00	50	100.00	196	98.00

2.3.10 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ดีที่ 10 บุญข้าวสาก

ตารางที่ 25 แสดงความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ดีที่ 10 บุญข้าวสาก ปรากฏว่าผู้ปฏิบัติมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 52) ตามด้วยเคร่งครัดปานกลาง (ร้อยละ 41.50) และเคร่งครัดน้อย (ร้อยละ 3.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 25 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติที่ดีที่ 10 บุญข้าวสาก

ความเคร่งครัด	บูรพาฯ		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	32	64.00	34	68.00	20	40.00	18	36.00	104	52.00
ปานกลาง	18	36.00	12	24.00	27	54.00	26	52.00	83	41.50
น้อย	-	-	1	2.00	-	-	6	12.00	7	3.50
รวม	50	100.00	47	94.00	47	94.00	50	100.00	194	97.00

2.3.11 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติสัตว์ที่ 11 บุญออกพรรษา

ตารางที่ 26 แสดงความเคร่งครัดในการปฏิบัติสัตว์ที่ 11 บุญออกพรรษา พบว่าผู้ปฏิบัติมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติในระดับมาก (ร้อยละ 66.50) ตามด้วยเคร่งครัดปานกลาง (ร้อยละ 30.50) และเคร่งครัดน้อย (ร้อยละ 1)

ตารางที่ 26 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติสัตว์ที่ 11 บุญออกพรรษา

ความเคร่งครัด	บูรพา		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	40	80.00	31	62.00	21	42.00	41	82.00	133	66.50
ปานกลาง	10	20.00	14	28.00	28	56.00	9	18.00	61	30.50
น้อย	-	-	1	2.00	1	2.00	-	-	2	1.00
รวม	50	100.00	46	92.00	50	100.00	50	100.00	196	98.00

2.3.12 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติสัตว์ที่ 12 บุญอุทิศ

ตารางที่ 27 แสดงความเคร่งครัดในการปฏิบัติสัตว์ที่ 12 บุญอุทิศ พบว่าผู้ปฏิบัติมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ร้อยละ 81) เคร่งครัดปานกลาง (ร้อยละ 18.50) และเคร่งครัดน้อย (ร้อยละ 0.50) ตามลำดับ

ตารางที่ 27 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติสัตว์ที่ 12 บุญอุทิศ

ความเคร่งครัด	บูรพา		ปากน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
มาก	41	82.00	42	84.00	32	64.00	5	6.00	162	81.00
ปานกลาง	9	18.00	7	14.00	18	36.00	47	94.00	37	18.50
น้อย	-	-	1	2.00	-	-	-	-	1	0.50
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00

สรุปความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮิตสิบสอง

จากข้อมูลความเคร่งครัดในการปฏิบัติของแต่ละฮิต สามารถสรุปเป็นภาพรวมของความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮิตสิบสองได้ดังตารางที่ 28 ซึ่งพบว่า การปฏิบัติฮิตที่ 1 บุญเข้ากรรมฮิตที่ 2 บุญอุบลาน ผู้ปฏิบัติมีความเคร่งครัดปานกลาง ส่วนการปฏิบัติฮิตที่ 4 บุญพะเหวด ฮิตที่ 5 บุญสงกรานต์ ฮิตที่ 6 บุญบั้งไฟ ฮิตที่ 8 บุญเข้าพรรษา ฮิตที่ 9 บุญข้าวประดับดิน ฮิตที่ 10 บุญข้าวสาก ฮิตที่ 11 บุญออกพรรษา และฮิตที่ 12 บุญกฐิน ผู้ปฏิบัติมีความเคร่งครัดมาก โดยเฉพาะบุญกฐิน ผู้ปฏิบัติมีความเคร่งครัดมากที่สุด (ร้อยละ 81) รองลงมาคือบุญพะเหวด (ร้อยละ 77.50) และบุญเข้าพรรษา (ร้อยละ 68) ตามลำดับ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮิตสิบสองส่วนมากมีความเคร่งครัดในระดับมาก โดยฮิตที่ผู้ปฏิบัติมีความเคร่งครัดมากที่สุดคือ บุญกฐิน

ตารางที่ 28 สรุปความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮิตสิบสองของทั้งสี่วัด

ฮิต	ความเคร่งครัดในการปฏิบัติ					
	มาก		ปานกลาง		น้อย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. บุญเข้ากรรม	16	8.00	18	9.00	5	2.50
2. บุญอุบลาน	29	14.50	35	17.50	13	6.50
3. บุญข้าวจี	36	18.00	59	29.50	10	5.00
4. บุญพะเหวด	155	77.50	27	14.50	3	1.50
5. บุญสงกรานต์	101	50.50	92	46.00	3	1.50
6. บุญบั้งไฟ	67	33.50	50	25.00	14	7.00
7. บุญซำฮะ	61	30.50	49	24.50	10	5.00
8. บุญเข้าพรรษา	136	68.00	61	30.50	2	1.00
9. บุญข้าวประดับดิน	104	52.00	83	41.50	9	4.50
10. บุญข้าวสาก	104	52.00	83	41.50	9	4.50
11. บุญออกพรรษา	133	66.50	61	30.50	2	1.00
12. บุญกฐิน	162	81.00	37	18.50	1	0.50

2.4 อีตที่มีความสำคัญที่สุด

อีตสิบสองนั้นจะต้องปฏิบัติแต่ละอีตในแต่ละเดือน ซึ่งทั้ง 12 อีตนั้น ผู้ปฏิบัติแต่ละคนต่างก็ให้ความสำคัญของแต่ละอีตไม่เท่ากัน ซึ่งเป็นทักษะของแต่ละบุคคล ทั้งนี้การที่จะให้อีตใดมีความสำคัญที่สุดนั้นย่อมขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติอีตนั้นๆ ของชุมชนด้วย

ตารางที่ 29 แสดงอีตที่มีความสำคัญที่สุดตามทักษะของผู้ปฏิบัติพร้อมทั้งเหตุผลที่คิดว่าอีตนั้นๆ สำคัญที่สุด ซึ่งพบว่าอีตที่คนส่วนใหญ่คิดว่าสำคัญที่สุดคือ อีตที่ 4 บุญพะเหวด (ร้อยละ 52) เหตุผลคือเป็นบุญยิ่งใหญ่ประจำปี (ร้อยละ 34) ตามด้วยอีตที่ 12 บุญกฐิน (ร้อยละ 19) เหตุผลคือเป็นบุญที่ทำทุกปี (ร้อยละ 17) อีตที่ 8 บุญเข้าพรรษา (ร้อยละ 9) เหตุผลคือได้เข้าวัดฟังธรรม (ร้อยละ 6) อีตที่ 5 บุญสงกรานต์ (ร้อยละ 7) เหตุผลคือสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว (ร้อยละ 5) อีตที่ 9 บุญข้าวประดับดิน (ร้อยละ 3) เหตุผลคือเป็นบุญเกี่ยวกับบรรพบุรุษ (ร้อยละ 3) นั่นคือเป็นการระลึกถึงบรรพบุรุษโดยการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้ อีตที่ 10 บุญข้าวสาก (ร้อยละ 2.50) เหตุผลคือเป็นบุญเกี่ยวกับบรรพบุรุษ และสุดท้ายคือ อีตที่ 11 บุญออกพรรษา (ร้อยละ 1) เหตุผลคือเป็นการทำบุญกับพระที่ออกพรรษาเท่ากับเป็นการทำบุญกับศาสนา

ตารางที่ 29 แสดงอีตที่มีความสำคัญที่สุด

อีต	บูรพาพะอวเหือ		ปากน้ำ		หนองปีเพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. บุญพะเหวด	23	46.00	34	68.00	15	30.00	32	64.00	104	52.00
1.1 เหตุผล										
1. เป็นบุญยิ่งใหญ่ประจำปี	15	30.00	25	50.00	12	24.00	16	32.00	68	34.00
2. เกี่ยวกับพระพุทธรเจ้า	5	10.00	3	6.00	1	2.00	6	12.00	15	7.50
3. ทำแล้วได้บุญ	3	6.00	6	12.00	2	4.00	10	20.00	21	10.50
2. บุญสงกรานต์	1	2.00	1	2.00	4	8.00	8	16.00	14	7.00
2.1 เหตุผล										
1. สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว	1	2.00	1	2.00	3	6.00	5	10.00	10	5.00
2. รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่	-	-	-	-	1	2.00	3	6.00	4	2.00
3. บุญบั้งไฟ	13	26.00	-	-	-	-	-	-	13	6.50
3.1 เหตุผล										
1. เป็นประเพณีที่ยิ่งใหญ่	5	10.00	-	-	-	-	-	-	5	2.50
2. ญาติพี่น้องมาพบกัน	7	14.00	-	-	-	-	-	-	7	3.50
3. ถ้าไม่ทำจะไม่สืบ	1	2.00	-	-	-	-	-	-	1	.50

ชื่อ	บุรพพะอะวเทเนือ		ปะทน้ำ		หนองป่าพง *		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. บุญเข้าพรรษา	6	12.00	2	4.00	3	6.00	7	14.00	18	9.00
4.1 เหตุผล										
1. พระสงฆ์ได้ปฏิบัติธรรมเต็มที่ 3 เดือน	-	-	1	2.00	3	6.00	2	4.00	6	3.00
2. ได้เข้าวัดฟังธรรม	6	12.00	1	2.00	-	-	5	10.00	12	6.00
3. เป็นบุญที่สำคัญ	1	2.00	-	-	-	-	-	-	6	3.00
5. บุญข้าวประดับดิน	2	4.00	2	4.00	1	2.00	1	2.00	6	3.00
5.1 เหตุผล										
1. เป็นบุญเกี่ยวกับบรรพบุรุษ	2	4.00	2	4.00	1	2.00	1	2.00	6	3.00
6. บุญข้าวสาก	3	6.00	-	-	2	4.00	-	-	5	2.50
6.1 เหตุผล										
1. เป็นบุญเกี่ยวกับบรรพบุรุษ	3	6.00	-	-	2	4.00	-	-	5	2.50
7. บุญออกพรรษา	-	-	-	-	1	2.00	1	2.00	2	1.00
7.1 เหตุผล										
1. เป็นการทำบุญกับพระที่ออกพรรษาจึงทำกันเป็นการทำบุญเพื่อศาสนา	-	-	-	-	1	2.00	1	2.00	2	1.00
8. บุญกฐิน	2	4.00	11	22.00	24	48.00	1	2.00	38	19.00
8.1 เหตุผล										
1. เป็นบุญที่ทำทุกปี	1	2.00	8	16.00	24	48.00	1	2.00	34	17.00
2. ได้บุญเยอะ	1	2.00	1	2.00	-	-	-	-	2	1.00
3. ทำให้เกิดความสามัคคี	-	-	2	4.00	-	-	-	-	2	1.00
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100

2.5 แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และส่งเสริมการปฏิบัติตามฮิดลิบสอง

ตารางที่ 30 แสดงข้อเสนอแนะและแนวทางอนุรักษ์ฮิดลิบสอง พบว่าคนส่วนมากเห็นว่าแนวทางหรือข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และส่งเสริมการปฏิบัติตามฮิดลิบสองคือ พ่อแม่ควรปลูกฝังให้บุตรหลานเห็นคุณค่าและความสำคัญของฮิดลิบสอง (ร้อยละ 88) รองลงไปคือไม่มีข้อเสนอแนะ (ร้อยละ 8) และวัดบ้าน โรงเรียนต้องร่วมมือกันอนุรักษ์ (ร้อยละ 4) ตามลำดับ

จากข้อมูลดังกล่าวมาทั้งหมดจะเห็นว่าฮิดลิบสองของแต่ละวัดนั้นมีความแตกต่างกัน ในการปฏิบัติฮิดแต่ละฮิดบางวัดปฏิบัติบางวัดไม่ปฏิบัติรวมทั้งความเคร่งครัดในการปฏิบัติและการที่เห็นว่าฮิดใดมีความสำคัญที่สุดก็แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามหากพิจารณาถึงข้อมูลที่ปรากฏจะเห็นว่าโดยภาพรวมการปฏิบัติฮิดลิบสองวัดที่โดดเด่นที่สุดคือ วัดบูรพาพะยาวเหนือ ดังนั้นจึงควรที่จะทราบถึงลักษณะของฮิดลิบสองที่แต่ละหมู่บ้านที่วัดตั้งอยู่ปฏิบัติด้วย ทั้งนี้โดยภาพรวมลักษณะของฮิดลิบสองจะไม่แตกต่าง แต่จะมีรายละเอียดบางอย่างที่แตกต่าง ข้อมูลต่อไปนี้เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับลักษณะของฮิดลิบสองที่แต่ละหมู่บ้านปฏิบัติ

ตารางที่ 30 ข้อเสนอแนะและแนวทางอนุรักษ์ฮิดลิบสอง

ข้อเสนอแนะ	บูรพาพะยาวเหนือ		ปลัดน้ำ		หนองป่าพง		ศรีโค		ทั้งหมด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. พ่อแม่ควรปลูกฝังให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของฮิดลิบสอง	45	90.00	41	82.00	47	94.00	43	86.00	176	88.00
2. วัดบ้านโรงเรียนต้องร่วมมือกันอนุรักษ์	2	4.00	3	6.00	1	2.00	2	4.00	8	4.00
3. ไม่มีข้อเสนอแนะ	3	6.00	6	12.00	2	4.00	5	10.00	16	8.00
รวม	50	100.00	50	100.00	50	100.00	50	100.00	200	100.00

อิตลิสสองของบ้านปะอว

อิตที่ 1 บุญเข้ากรรม

ปฏิบัติในวันใดก็ได้ของเดือนเจียงหรือเดือนอ้ายเพื่อเป็นการชำระอาบัติตนเอง (พระภิกษุสงฆ์) โดยที่พระผู้ต้องสังฆาติเสสต้องแยกตนเองจากหมู่สงฆ์ไปอยู่ป่าช้า วัดป่าหรือวัดบ้านที่ไม่พลุกพล่าน เรียกว่า “การจัดงานปฏิบัติธรรม” โดยพระสงฆ์ผู้เข้าร่วมพิธีต้องเตรียมเครื่องอัฐบริขารให้พร้อม ถึงเวลาต้องมารวมกันสวดมนต์ การเข้ากรรมใช้เวลาทั้งหมด 9 วัน รวมวันเข้า-ออกด้วย ระหว่างที่พระเข้ากรรม จะฉันเพียง 1 มื้อในช่วงเวลา 9.00 น. ส่วนญาติโยมก็จะบวชชีพร่าหมด

อิตที่ 2 บุญอุณฺณ

เนื่องจากปัจจุบันสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไป วิธีการเก็บเกี่ยวและนวดข้าวหันไปใช้เทคโนโลยี ทำให้ไม่มีลานข้าวและลอมข้าวที่จะทำพิธีบุญอุณฺณ จึงเกิดประเพณีที่เรียกว่า “บุญกุ่มข้าวใหญ่” แทน โดยการทำบุญกุ่มข้าวใหญ่ของชาวบ้านปะอว จะทำร่วมกับบุญข้าวจีในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 3 ซึ่งเป็นวันมาฆบูชา รายละเอียดของพิธีกรรมขอกล่าวรวมกับบุญข้าวจี

อิตที่ 3 บุญข้าวจี

กำหนดทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 โดยทำพร้อมกันกับบุญกุ่มข้าวใหญ่ ก่อนวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 (ก่อน 1 วัน) ชาวบ้านจะนำข้าวเปลือกจำนวนเท่าใดก็ได้แล้วแต่ศรัทธา มากองรวมกันที่ลานวัด ข้าวเปลือกที่นำมานั้นคณะกรรมการจัดงานจะชั่งน้ำหนักและประกาศให้ทราบทั่วกันว่าใครนำข้าวเปลือกมากก็โลกรับ ในตอนกลางคืนของวันเดียวกันจะมีหรรสพลตองกุ่มข้าวใหญ่ ซึ่งมีหรรสพลดังกล่าวจะเป็นของหมู่บ้าน ได้แก่ วงดนตรีพื้นเมือง (เครื่องดนตรี ประกอบด้วย ซุง แคนและโปงลาง) หมอลำคู่และหมอลำกลอน

เมื่อถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 เวลาสี่นาฬิกาชาวบ้านจะก่อไฟย่างข้าวจี (รายละเอียดของข้าวจีได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับอิตลิสสอง) พอเวลา 6 โมงเช้าพระจะดึกลองโสม (ดึกลองเพื่อให้ชาวบ้านมารวมทำบุญที่วัด) ชาวบ้านจะนำข้าวจีพร้อมด้วยข้าวเปลือกไปใส่บาตร พระสงฆ์สวดเจริญพระพุทธมนต์เสร็จแล้วกล่าวถวายเป็นข้าวจีก่อนตามด้วยถวายเป็นข้าวเปลือก จากนั้นถวายภัตตาหาร ในขณะที่พระกำลังฉันญาติโยมจะทำพิธีพร่าหมดสู่ขวัญข้าวและสู่ขวัญแม่โพสพ พอพระฉันเสร็จพิธีสู่ขวัญก็เสร็จพอดี จากนั้นจะแจกข้าวเปลือกคนละ 1-2 กระป๋อง นำไปไว้ในเล้าข้าว (ยุ้งข้าว) เพื่อความเป็นสิริมงคล

ข้าวที่เหลือจะถวายวัดโดยให้ญาติโยมมาบูชาข้าวเปลือกในราคาต่ำกว่าท้องตลาด ส่วนเงินที่ได้นำเข้าวัด

อิตที่ 4 บุญพะเหวด

บ้านปะอาวจะทำบุญพะเหวดในช่วงเดือน 5 (เดือนเมษายน) โดยกำหนดในวันใดก็ได้ ในช่วงต้นเดือนเมษายน ขึ้นคอนพิธิกรรมต่างๆ เหมือนกับบุญพะเหวดที่ทำกันทั่วไป แต่จะแตกต่างตรงการแห่พะเหวดจะไม่นำผ้าพะเหวดมาแห่ด้วย เนื่องจากกลัวชำรุดเสียหายเพราะมีการรดน้ำ โดยพระสงฆ์จะรดน้ำมนต์ให้กับญาติโยม ส่วนญาติโยมจะมีการสาดน้ำกัน เหมือนกับเทศกาลสงกรานต์

อิตที่ 5 บุญสงกรานต์

บุญสงกรานต์จะทำในวันที่ 13 วันที่ 14 และวันที่ 15 เมษายน เริ่มด้วยฤกษ์เอาพระลงสง ซึ่งปฏิบัติตามปฏิทินมหาสงกรานต์และต้องเอาลงสงในวันมหาสงกรานต์ อาจเป็นวันที่ 13 หรือวันที่ 14 เมษายนตามปฏิทินในเวลา 4 นาฬิกาหรือ 6 นาฬิกา การเอาพระลงสงต้องเอาพระพุทธรูปทุกองค์ลงสง เมื่อเอาพระพุทธรูปลงสงแล้ว ต้องทำพิธีเจริญพระพุทธรณ์บูชาขันธ 5 ขันธ 8 เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาล จากนั้นตีกลอง (กลองโคม) ให้ญาติโยมเตรียมน้ำมาสรง โดยบ่าสามโมงตีกลองสงน้ำพระทุกวันจนครบ 15 วัน หรือ 1 เดือน

การกำหนดวันเนาจะกำหนดหลังจากเอาพระลงสงแล้ว 1 วัน ส่วนมากจะเป็นวันที่ 14 หรือวันที่ 15 ในวันเนายจะมีการเลี้ยงพระที่วัด 9 โมงเช้า จากนั้นจะเป็นการสงน้ำพระเถระ เณร ผู้สูงอายุและญาติโยมรดน้ำกันเอง เมื่อเสร็จพิธีประมาณ 10 โมง ญาติโยมจะไปสงน้ำเจดีย์บรรจุอิฐ (ธาตุ) พ่อแม่ หลักเส (ไม้ที่ปักหลุมฝังศพ) หรือกลับบ้านไปสงโกฏิบรรจุกระดูกของพ่อแม่

อิตที่ 6 บุญบั้งไฟ

บุญบั้งไฟถือว่าเป็นงานบุญที่สำคัญของบ้านปะอาวจะขาดไม่ได้ กำหนดขึ้นในวันเสาร์แรกของเดือนมิถุนายน (ทางจังหวัดกำหนดให้ภายหลังเพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณีและส่งเสริมการท่องเที่ยว) การทำบุญบั้งไฟต้องมีการเตรียมหาไม้จกป่าเอามาทำฟืน โดยเริ่มจากวันเนาในช่วงสงกรานต์ นอกจากจะมีการเนาที่วัดซึ่งเรียกว่า “เนาวัด” แล้ว ยังมีการไปเนาที่ป่าเรียกว่า “เนาป่า” ถิ่นเดือนไหนแปลสองหนจะเนาอยู่ 2 วัน การเนาป่าจะทำกันทุกปีเป็นการร่วมมือกันในการหาไม้จากป่ามาทำฟืน บริเวณที่ไปเนาเกือบบริเวณริมฝั่งลำเซบาย (ลำน้ำสาขาของแม่น้ำมูลอยู่ไม่ไกลจากบ้านปะอาวนัก) ไม้ที่นำมาทำฟืนส่วนมากจะเป็นไม้อะราง (ไม้ยืนต้นขนาดกลางใบคล้ายใบกระถิน มีดอกสีเหลืองซึ่งมักออกดอกในฤดูร้อน) เมื่อได้ไม้มาทำฟืนแล้วทุกเย็นทางวัดจะตีกลองเพื่อให้ชาวบ้านมาช่วยกันผ่าฟืน (ตีกลองโคมให้มาช่วยกัน) ทำบั้งไฟ การทำบั้งไฟของบ้านปะอาวมีการสืบทอดมาแต่ครั้งโบราณ มีพระคือหลวงปู่ยาม(พระครูธรรมสุนทรนิวิฐ) ปัจจุบันมรณภาพแล้ว อดีตเจ้าอาวาสวัดบูรพาปะอาวเหนือเป็นผู้มีความสามารถในการทำบั้งไฟแสน

เมื่อถึงวันเสาร์แรกของเดือนมิถุนายนมีการแห่บั้งไฟที่ตกแต่งสวยงาม (บั้งไฟเอ้) และ ขบวนแห่ บ้านปะอ่าวทุกหมู่บ้าน ไกล่เลียงในลำบ่ออื่นต่างส่งบั้งไฟและขบวนแห่เข้าประกวด โดยแห่บั้งไฟไปรวมกันที่ศาลาเจ้าปู่ จากนั้นมีการจุดบั้งไฟน้อยที่ทำขึ้นค้างหากเพื่อจุดถวายหรือ ถวายเจ้าปู่โดยเฉพาะ โดยมีชะง้า (ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทำพิธีกรรมต่างๆ) เป็นผู้ทำพิธี ก่อนจุดบั้งไฟน้อยมีการบอกกล่าวเจ้าปู่ว่าชาวบ้านได้ทำบั้งไฟมาจุดถวายและขอให้บั้งไฟไปสู่พญา แดน เพื่อให้พญาแดนบันดาลให้ฝนตก สำหรับการจุดบั้งไฟที่ไม่ใช่บั้งไฟถวายเจ้าปู่ จะจุดในวันถัด มาที่บริเวณริมหนองบึงใกล้วัดบูรพาปะอ่าวเหนือ

บ้านปะอ่าวมีวัด 2 แห่ง คือ วัดบูรพาปะอ่าวเหนือและวัดเลียบปะอ่าวใต้ โดยมีการแบ่งกัน ทำบุญระหว่าง 2 วัด คือ วัดเลียบปะอ่าวใต้ทำบุญสะเทวด วัดบูรพาปะอ่าวเหนือทำบุญบั้งไฟ ส่วน อีกอื่นๆ จะทำกันทั้งสองวัด

ฮีตที่ 7 บุญข้าชะ

บุญข้าชะ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าบุญเบิกบ้านเป็นการเลี้ยงปู่ตา ก่อนบุญบั้งไฟ เป็นการ ทำบุญก่อนลงไร่ลงนา จะทำก่อนวันตรุษสงกรานต์ (5 พฤษภาคม) จะเป็นวันใดนั้นแล้วแต่ชะง้ากำหนด ชะง้าจะเป็นผู้ประกาศให้ชาวบ้านทราบว่าวันไหนจะทำบุญเบิกบ้าน เมื่อถึงวันทำบุญชะง้าและ ชาวบ้านจะไปรวมกันที่ศาลาเจ้าปู่ เพื่อทำอาหารและร่วมพิธีกรรมไหว้เจ้าปู่ตั้งแต่ 6 โมงเช้า การ ทำบุญเบิกบ้านนี้ในสมัยก่อนจะเก็บเงินครอบครัวละ 1 สลึง 50 สตางค์ หรือ 1 บาท แต่ปัจจุบัน แล้วแต่ศรัทธาเพื่อเป็นปัจจัยในการทำบุญ สิ่งที่จะขาดไม่ได้ในการทำบุญเบิกบ้านคือไก่กับเหล้า มี เหล้าไก่ ไก่ตัวและผลหมากรากไม้ มีการเสี่ยงทายจากกลวงไก่ ไก่สาม-ไก่ขาว ผ้าฝ้าย (ไหม) ขาว 1 วา ถ้ากลวงไก่ขาวและงอนแสดงว่าฝนดี ถ้ากลวงไก่สามไม่งอนงานแสดงว่าฝนแล้ง ส่วนไหมและฝ้ายจะเสี่ยง ทายนาถุ่มนาลอนว่าจะได้ผลหรือไม่ได้ผล หลังจากเสร็จพิธีเสี่ยงทายจะมีการเลี้ยงอาหาร

ส่วนการสวดเบิกบ้านนั้นจะสวดเป็นเวลา 7 วัน โดยสวดหลังจากบุญบั้งไฟเสร็จ จะมีการ สวดที่ศาลากลางบ้าน

จะเห็นว่าการทำบุญข้าชะของบ้านปะอ่าวค่อนข้างแตกต่างไปจากการทำบุญข้าชะทั่วๆ ไป เพราะรวมการเสี่ยงทายและการสวดเบิกบ้านไปด้วยกันแต่ทำคนละช่วงเวลา เป็นการมุ่งเน้นไปที่ การให้ฝนตกเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหารมากกว่าการจัดสิ่งชั่วร้ายออกจาก หมู่บ้าน

ฮีตที่ 8 บุญเข้าพรรษา

เมื่อถึงวันเข้าพรรษาชาวบ้านจะนำเทียนไปถวายวัด เมื่อก่อนมีการหล่อเทียนพรรษาแบบ ไบรจและนำมามัดรวมกันเป็นคันแต่ปัจจุบันซื้อ เมื่อนำเทียนพรรษาไปถึงวัดจะแห่เทียนรอบ โบสถ์ 3 รอบ ในตอนกลางคืนจะมีการฟังเทศน์ จากนั้นเวียนเทียนเป็นอันเสร็จพิธีทำบุญเข้าพรรษา

ฮีตที่ 9 บุญข้าวประดับดิน

ชาวบ้านปะอาวจะทำบุญข้าวประดับดินอยู่ 2 วัน คือวันแรม 14 ค่ำ เดือน 9 ทำที่วัดเลียบปะอาวได้ วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 9 ทำที่วัดบูรพาปะอาวเหนือ เมื่อถึงวันทำบุญชาวบ้านปะอาวจะนำห่อข้าวน้อย ปัจจุบันเป็นปิ่นโตไปวัดตั้งแต่เวลา 1 นาฬิกาเพื่อถวายข้าวบูชา โดยการถวายปิ่นโตอาหารเมื่อรับศีลรับพรแล้ว พระสงฆ์ส่งปิ่นโตคืนจากนั้นกรวดน้ำ แล้วนำอาหารไปวางไว้ที่เจดีย์บรรจู้ฐิบรรพบุรุษ) ในเวลาประมาณ 2-3 นาฬิกา แล้วแยกย้ายกันกลับบ้าน เมื่อถึงเวลา 6 นาฬิกา ชาวบ้านจะนำอาหารมาถวายพระ (เรียกว่าจังหัน) พระสงฆ์กล่าวความเป็นมาของการทำบุญข้าวประดับดิน กล่าวสัมโมทนียคาถา เทศน์หนังสือใบลานวรรณคดีอีสาน ได้แก่ ท้าวกำกาคำ นางผมหอม นางสิบสอง กำพร้าผีน้อย กำพร้าไก่อแก้ว กันธนาม จำปาสีด้น ท้าวสุริวงส์ ขุนนางอ้าว ผาแดงนางไอ่ เป็นต้น

ฮีตที่ 10 บุญข้าวสาก

บุญข้าวสากจะทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 ทางวัดจะทำสลากซื้อพระให้โยมจับ คนไหนจับได้ซื้อพระรูปใดก็ถวายภัตตาหารแก่พระรูปนั้น โดยกล่าวคำถวายสลากภัตต จากนั้นกรวดน้ำ ในการทำบุญข้าวสากนี้โยมคนใดจะถวายปัจจัยก็ถวายได้ตามศรัทธา

ฮีตที่ 11 บุญออกพรรษา

ชาวบ้านปะอาวจะทำบุญออกพรรษา 2 วัน คือ ขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ทำบุญที่วัดบูรพาปะอาวเหนือ แรม 15 ค่ำ เดือน 11 ทำบุญที่วัดเลียบปะอาวใต้ การทำบุญออกพรรษายของบ้านปะอาวผู้เฒ่าผู้แก่บางคนเรียกว่า “บุญปะฮูป” (บุญติดรูปภาพ) เพราะมีการทำโคมไม้ไผ่ขนาดใหญ่เป็นโคม 2 ชั้น ชั้นนอกติดกระดาษแก้วสีขาว ชั้นในติดรูปต่างๆ ซึ่งเป็นรูปที่แสดงวิถีชีวิตของชาวบ้านปะอาว เช่น การทำบุญตักบาตร การโพน เป็นต้น เรียกว่า “บักวงเวียน” (รูปภาพที่ 19 20 และ 21 ในภาคผนวก) นอกจากจะติดรูปที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านปะอาวแล้ว บางครั้งยังมีการติดรูปล้อเลียนตนเองของคนภายในหมู่บ้านซึ่งเป็นการล้อเลียนผู้ที่ประพฤติดัวไม่เป็นอย่างที่ดี เช่น เมาสุราเป็นประจำ โคมไฟนี้เมื่อเอาโคมชั้นนอกที่ติดด้วยกระดาษแก้วครอบทับโคมชั้นในที่ติดรูปภาพต่างๆ เมื่อจุดไฟ จะเห็นรูปภาพเหมือนกับการฉายหนังโป๊มัทย์หรือหนังตะลุง โคมชั้นนอกจะใช้เปลือกหอยทำเป็นแกนให้หมุนได้ ชาวบ้านต่างพากันมาดูและเมื่อเห็นรูปล้อเลียนต่างขุดขุยและหัวเราะกันอย่างสนุกสนาน ทำให้ผู้ถูกล้อเลียนเกิดความรู้สึกอายและไม่ประพฤติแบบเดิมอีกเลย เช่น กรณีคนที่เมาสุราเป็นประจำถูกติดรูปล้อเลียน เมื่อเห็นรูปตัวเองถูกล้อเลียนจะเกิดความรู้สึกอายและเปลี่ยนพฤติกรรมตนเองใหม่เลิกดื่มสุราไปเลย นอกจากนี้ยังมีการแขวนโคมไฟไว้ตามต้นไม้ทำเป็นรูปเครื่องบินบ้าง จรวดบ้างและมีการจุดบั้งไฟน้อยหรือบั้งไฟออก บั้งไฟจะไล่ด้วย

อิต 12 บุญกฐิน

การทำบุญกฐินของบ้านปะอาวเหมือนกับบุญกฐินที่ทำกันทั่วไป

อิตสิบสองของบ้านปากน้ำ

อิตที่ 1 บุญเข้ากรรม

บุญเข้ากรรมจะเป็นกิจของสงฆ์ ส่วนมากชาวบ้านไม่ค่อยทราบเพราะการทำบุญเข้ากรรม บางครั้งไปทำร่วมกับพระวัดอื่น และใช้สถานที่วัดอื่น บุญเข้ากรรมของวัดบ้านปากน้ำปฏิบัติ เหมือนกับบุญเข้ากรรมที่ปฏิบัติกันทั่วไป

อิตที่ 2 บุญกุนลาน

การทำบุญกุนลานของบ้านปากน้ำจะเปลี่ยนเป็นบุญกุ่มข้าวโหลเช่นเดียวกับบ้านปะอาวแต่ ไม่ได้รวมทำกับบุญข้าวจี ซึ่งจะในวันใดก็ได้ในเดือนนี้ การทำบุญกุ่มข้าวโหล จะใช้เวลาทำบุญ 1 วัน แต่ละคนจะขนข้าวเปลือกไปกองรวมกันที่ในบริเวณวัดที่จัดให้ โดยแต่ละคนจะต้องนำ ข้าวเปลือกมาประมาณ 15-30 กิโลกรัม คณะกรรมการจะเป็นผู้ประกาศให้ทราบว่าใครนำ ข้าวเปลือกมาร่วมทำบุญกี่กิโลกรัม ผู้ที่ไม่ได้นำข้าวเปลือกมาร่วมจะถวายปัจจัย (เงิน) บางคนก็ ถวายทั้งข้าวเปลือกและถวายปัจจัย ตอนเย็นมีสวดมนต์เย็นส่วนในตอนกลางคืนจะมีมหรสพ จลองกุ่มข้าวโหล รุ่งเช้าชาวบ้านปากน้ำจะนำอาหารไปถวายพระที่วัด พระสงฆ์สวดเจริญพระพุทธ มนต์หลังจากนั้นฉันภัตตาหาร ขณะพระสงฆ์กำลังฉันภัตตาหารญาติโยมก็ประกอบพิธีพราหมณ์ เพื่อสู่ขวัญข้าวและสู่ขวัญแม่โพสพ โดยโยงด้ายสายสิญจน์จากกองข้าวไปศาลาใหญ่ พอพิธี พราหมณ์เสร็จพระก็ฉันเสร็จพอดี จากนั้นญาติโยมจะนำข้าวเปลือกกลับบ้านคนละนิดคนละหน่อย เพื่อเอาไปไว้ในยุ้งข้าว ส่วนข้าวเปลือกที่เหลือทางวัดจะนำไปขายในราคาลำกว่าท้องตลาดเพื่อนำ เงินเข้าวัด

อิตที่ 3 บุญข้าวจี

บ้านปากน้ำจะทำบุญข้าวจีในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ซึ่งเป็นมาฆบูชา นำข้าวจีใส่บาตร จากนั้นถวายภัตตาหาร โดยชาวบ้านจะตื่นแต่เช้ามีประมาณ 4 นาฬิกาเพื่อก่อไฟจี้ข้าวจี ข้าวจีจะปั้น เป็นก้อนกลมๆ ก่อนข้างแบน หรือเป็นรูปกลมก่อนข้างรีและเสียบไม้ก็ได้ อย่างไม่เหลียงและทาไข่ หรือใส่น้ำอ้อยไว้ข้างใน เวลาประมาณ 6 นาฬิกาชาวบ้านจะนำข้าวจีพร้อมอาหารคาวหวานไปถวาย พระที่วัด ญาติโยมรับศีลรับพรและกล่าวคำถวายข้าวจี เมื่อพระฉันเสร็จญาติโยมรับศีลรับพรและ แยกย้ายกันกลับ

อิตที่ 4 บุญผะเหวด

บุญผะเหวดของบ้านปากน้ำทำในวันใดก็ได้ของเดือนสี่ การปฏิบัติเหมือนกับการทำบุญผะเหวดทั่วไป

อิตที่ 5 บุญสงกรานต์

บุญสงกรานต์ของบ้านปากน้ำ จัดในวันที่ 13 14 และ 15 เมษายน ของทุกปี โดยจะมีการสงฆ์พระ และก่อเจดีย์ทราย การก่อเจดีย์ทรายนั้นเมื่อก่อนชาวบ้านจะพากันไปหาทรายจากแม่น้ำมูลเข้าวัด แต่ปัจจุบันทางวัดจะสั่งซื้อทรายมาเป็นคันรถและให้ชาวบ้านบูชาเพื่อที่จะก่อเจดีย์ทราย การกำหนดวันเนาแล้วแต่ความเหมาะสมอาจเป็นวันที่ 15 เมษายนหรือหลังวันที่ 15 การเนาจะเนาที่วัด

อิตที่ 6 บุญบั้งไฟ

การทำบุญบั้งไฟของบ้านปากน้ำ จะทำวันใดก็ได้ของเดือน 6 แต่ 2 ปี ทำ 1 ครั้ง เพราะกลัวอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการจุดบั้งไฟและอีกเหตุผลหนึ่งคือชาวบ้านไม่พร้อมเนื่องจากบุญบั้งไฟต้องใช้แรงงานคน มีค่าใช้จ่ายสูงและมีขั้นตอนหลายขั้นตอนในการจัดเตรียมและการทำ แต่ไม่ทำไม่ได้เพราะมีการบนเจ้าปู่ไว้ว่าจะทำบั้งไฟถวาย พิธีกรรมของบุญบั้งไฟเหมือนกับบุญบั้งไฟที่ทั่วกันทั่วไป แต่ไม่ได้จัดยิ่งใหญ่เหมือนบ้านปะอว

อิตที่ 7 บุญข้าชะ

การทำบุญข้าชะหรือบุญเบิกบ้าน จะทำในวันใดก็ได้ของเดือน 7 ทั้งนี้เพื่อให้หมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข สถานที่ที่ทำบุญกลางบ้านคือศาลากลางบ้าน โดยฝั่งเสาไม้ไผ่ไว้ทั้ง 4 ทิศที่มุมของศาลากลางบ้านมีการโยงด้ายสายสิญจน์จากที่ประกอบพิธีไปยังบ้านทุกหลังคาเรือนในหมู่บ้าน มีการสวดมนต์เย็น 3 คืนโดยตอนเย็นจะมีการสวดเจริญพระพุทธมนต์โดยนิมนต์พระมาสวดที่ศาลากลางบ้าน ชาวบ้านจะนำสายสิญจน์สำหรับผูกข้อมือและก้อนกรวดเล็กๆ เข้าร่วมพิธีสวด หลังจากสวดเสร็จจะนำก้อนกรวดไปรวมกันและก่อเจดีย์ทราย 6 จุด รอบบ้าน โดยผู้เฒ่าผู้แก่เป็นคนที่ก่อเจดีย์ทราย พอรุ่งเช้าวันที่สามจะมีการถวายภัตตาหารเช้าและถวายปัจจัย หลังจากพระฉันเสร็จให้ศีลให้พรและรดน้ำมนต์ให้คันเสาทั้ง 4 ทิศ เจดีย์ทรายและนำก้อนกรวดไปหว่านรอบหมู่บ้าน เมื่อเสร็จพิธีชาวบ้านจะนำน้ำมนต์กลับไปรดเสาเรือน วัว ควาย เพื่อป้องกันอันตราย ส่วนด้ายสายสิญจน์นำไปให้ญาติพี่น้องเพื่อเป็นสิริมงคล

ฮิตที่ 8 บุญเข้าพรรษา

เมื่อถึงวันเข้าพรรษาวัดบ้านปากน้ำจะนำเทียนพรรษาเล่มเล็กๆ ไปถวายวัด คอนธะนัมมีการเวียนเทียน

ฮิตที่ 9 บุญข้าวประดับดิน

บุญข้าวประดับดินจะทำในวันแรม 14 เดือน 9 พิธีกรรมเหมือนกับการบุญข้าวประดับดินที่ทำตามประเพณีดั้งเดิม คือมีการห่อข้าวน้อยด้วยใบตอง

ฮิตที่ 10 บุญข้าวสาก

ทำตามประเพณีดั้งเดิม

ฮิตที่ 11 บุญออกพรรษา

บุญออกพรรษาของบ้านปากน้ำ จะทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 โดยที่วัดจะมีการจุดประทีปคือจุดเทียนให้สว่างไสวในวันออกพรรษา ทางวัดมีการไหลเรือไฟที่แม่น้ำมูลบริเวณหาดบึงสะพัง ส่วนชาวบ้านจะนำกระทงไปลอย

ฮิตที่ 12 บุญกฐิน

ปฏิบัติเหมือนกับบุญกฐินทั่วไป

ฮิตสิบสองของบ้านหงสาวะ

ฮิตสิบสองที่ชาวบ้านหงสาวะปฏิบัติไม่ครบสิบสองฮิต ฮิตที่ไม่ปฏิบัติคือ บุญเข้ากรรม บุญอุทาน และบุญข้าวจี ฮิตที่ปฏิบัติมีดังต่อไปนี้

บุญพะเหวด

ปฏิบัติเหมือนบุญพะเหวดทั่วไป

บุญสงกรานต์

ปฏิบัติเหมือนสงกรานต์ทั่วไป

บุญเข้าพรรษา

ปฏิบัติเหมือนบุญเข้าพรรษาทั่วไป

บุญข้าวประดับดิน

ปฏิบัติเหมือนบุญข้าวประดับดินทั่วไป

บุญข้าวสาก

ปฏิบัติเหมือนบุญข้าวสากทั่วไป

บุญออกพรรษา

ปฏิบัติเหมือนบุญออกพรรษาทั่วไป

บุญกฐิน

ปฏิบัติเหมือนบุญกฐินทั่วไป

อัฐสิบสองของบ้านศรีโค

บ้านศรีโคปฏิบัติอัฐสิบสองไม่ครบทั้งสิบสองสัปดาห์ สัปดาห์ที่ไม่ปฏิบัติคือ บุญเข้ากรรม บุญอุณ
ลาน และบุญข้าวจี สัปดาห์ปฏิบัติมีดังนี้

บุญพะเหวด

ปฏิบัติเหมือนบุญพะเหวดทั่วไป

บุญสงกรานต์

ปฏิบัติเหมือนบุญสงกรานต์ทั่วไป

บุญเข้าพรรษา

ปฏิบัติเหมือนบุญเข้าพรรษาทั่วไป

บุญข้าวประดับดิน

ปฏิบัติเหมือนบุญข้าวประดับดินทั่วไป

บุญข้าวสาก

ปฏิบัติเหมือนบุญข้าวสากทั่วไป

บุญออกพรรษา

ปฏิบัติเหมือนบุญออกพรรษาทั่วไป

บุญกฐิน

ปฏิบัติเหมือนบุญกฐินทั่วไป

จากข้อมูลอัฐสิบสองของแต่ละหมู่บ้านที่วัดตั้งอยู่จะเห็นได้ว่ามีเพียงบ้านปะอาวและบ้าน
ปากน้ำเท่านั้นที่ปฏิบัติครบทั้งสิบสองสัปดาห์และรายละเอียดในการปฏิบัติ บางสัปดาห์ข้างแตกต่างจาก
ที่ปฏิบัติกันทั่วไป ส่วนบ้านพงสว่างและบ้านศรีโคปฏิบัติไม่ครบทั้งสิบสองสัปดาห์ สัปดาห์ที่ไม่ปฏิบัติคือ
สัปดาห์ที่ 1 บุญเข้ากรรม สัปดาห์ที่ 2 บุญอุณลาน และสัปดาห์ที่ 3 บุญข้าวจี และการปฏิบัติก็ปฏิบัติเหมือนกับที่
อื่นๆ ไม่มีรายละเอียดที่แตกต่างและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองเหมือนกับบ้านปะอาวและ
บ้านปากน้ำ

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาเรื่อง “ฮิดลิบสอง : ความเคร่งครัดในการปฏิบัติ” มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาถึงระดับความเคร่งครัดในการปฏิบัติตามฮิดลิบสองของประชาชนในท้องถิ่น 2) เพื่อศึกษาลักษณะและรูปแบบประเพณี พิธีกรรมต่างๆ ของฮิดลิบสองที่ปฏิบัติในแต่ละท้องถิ่น และ 3) เพื่อศึกษาสาเหตุของการปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามฮิดลิบสองของประชาชนในท้องถิ่น

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาครั้งนี้คือ ชาวบ้านในหมู่บ้านที่วัดตั้งอยู่หรือชาวบ้านหมู่บ้านใกล้เคียงที่มาทำบุญที่วัดบูรพาปะอวเหนือ วัดบ้านปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี รวมทั้งวัดบ้านศรีโคและวัดหนองป่าพง อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี โดยทำการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ วัดละ 50 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 200 คน และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามประมาณครึ่งหนึ่งเป็นหญิง (ร้อยละ 52) อายุมากที่สุดคือ 83 ปีอายุน้อยที่สุดคือ 24 ปี อายุเฉลี่ยของผู้ตอบแบบสอบถามคือ 59.40 ปี มีรายได้สูงสุดคือ 30,000 บาท รายได้ต่ำสุดคือไม่มีรายได้เลย รายได้เฉลี่ยคือ 3,293.22 บาท ส่วนมากเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 86.50) และมีอาชีพเกษตรกรคือทำนา (ร้อยละ 62)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับฮิดลิบสอง

2.1 ความรู้เกี่ยวกับฮิดลิบสอง

กลุ่มตัวอย่างส่วนมาก (ร้อยละ 95.50) ทราบและมีความรู้เกี่ยวกับฮิดลิบสอง

2.2 การปฏิบัติฮิดลิบสอง

การปฏิบัติฮิดลิบสองของกลุ่มตัวอย่างนั้นพบว่า ฮิดที่ 12 บุญจุนทุกคนปฏิบัติ (ร้อยละ 100) เพราะเป็นการทำตามประเพณีที่สืบทอดกันมาโดยมีพ่อแม่ปู่ย่าตายาย และชุมชนเป็นผู้นำในการปฏิบัติ ส่วนฮิดที่ปฏิบัติรองลงมาคือ ฮิดที่ 8 บุญเข้าพรรษา (ร้อยละ 99.50) เพราะเป็นการทำตามประเพณี ส่วนฮิดที่ไม่ปฏิบัติมากที่สุดคือ ฮิดที่ 1 บุญเข้ากรรม (ร้อยละ 80.50) เพราะไม่มีผู้นำปฏิบัติ นั่นคือพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย ผู้นำชุมชนหรือชุมชนไม่ปฏิบัติจึงไม่ปฏิบัติ ฮิดที่ไม่ปฏิบัติ

รองลงมาคือ ฮีตที่ 2 บุญคูณลาน (ร้อยละ 61.50) ส่วนเหตุผลที่ไม่ปฏิบัติก็ เช่นเดียวกับบุญเข้ากรรม

2.3 ความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮีตสิบสอง

พบว่าฮีตที่ผู้ปฏิบัติมีความเคร่งครัดในระดับมากที่สุดคือ ฮีตที่ 12 บุญกฐิน(ร้อยละ 81) รองลงมาคือฮีตที่ 4 บุญพะเหวด (ร้อยละ 77.50) ฮีตที่ 6 บุญเข้าพรรษา (ร้อยละ 68) และบุญออกพรรษา (ร้อยละ 66.50) ตามลำดับ

2.4 ฮีตที่มีความสำคัญที่สุด

ฮีตที่คนส่วนใหญ่เห็นว่ามีสำคัญที่สุดคือ ฮีตที่ 4 บุญพะเหวด (ร้อยละ 52) เพราะถือว่าเป็นบุญยิ่งใหญ่ประจำปี รองลงมาคือฮีตที่ 12 บุญกฐิน (ร้อยละ 19) เพราะเป็นบุญที่ทำทุกปี

2.5 แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และส่งเสริมการปฏิบัติตามฮีตสิบสอง

คนส่วนมากเห็นว่าแนวทางหรือข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ และส่งเสริมการปฏิบัติตามฮีตสิบสองคือ พ่อแม่ควรปลูกฝังในบุตรหลานเห็นคุณค่าและความสำคัญของฮีตสิบสอง (ร้อยละ 88)

2.6 ลักษณะของฮีตสิบสองที่แต่ละหมู่บ้านปฏิบัติ

จากการศึกษาพบว่าหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านที่วัดตั้งอยู่โดยภาพรวมลักษณะของฮีตสิบสองจะไม่แตกต่าง แต่หากพิจารณาถึงรายละเอียดที่ปฏิบัติบางอย่างมีความแตกต่าง

2.6.1 บ้านปะอาวซึ่งเป็นที่ตั้งของวัดบูรพาปะอาวเหนือและวัดเลียบปะอาวใต้

ฮีตสิบสองของบ้านปะอาวมีลักษณะโดดเด่นที่สุดเพราะมีการปฏิบัติครบทั้ง 12 ฮีต และเป็นหมู่บ้านเก่าแก่ที่ตั้งมาพร้อมกับจังหวัดอุบลราชธานี คนในหมู่บ้านยึดถือจารีตประเพณีแบบดั้งเดิม ฮีตสิบสองจึงเป็นสิ่งที่พวกเขาต้องปฏิบัติตามที่บรรพบุรุษได้ทำไว้ ฮีตสิบสองที่ชาวบ้านปะอาวให้ความสำคัญที่สุดคือบุญพะเหวด

ลักษณะของฮีตสิบสองที่ชาวบ้านปะอาวปฏิบัติที่แตกต่างจากฮีตสิบสองทั่วไปคือ บุญคูณลานซึ่งเปลี่ยนมาเป็นบุญกฐินข้าวใหญ่แทน จะปฏิบัติร่วมกับบุญข้าวจ้ในวันมาฆบูชา (วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3) และฮีตสิบสองอีกฮีตหนึ่งที่มีลักษณะแตกต่างจากฮีตทั่วไปคือ บุญออกพรรษานอกจากจะมีการจุดประทีปโคมไฟแล้ว ยังมีโคมไม้ไผ่ขนาดใหญ่ติดรูปต่าง ๆ และทำให้โคมหมุนได้ เรียกว่า “บั๊กวงเวียน” นอกจากนี้ยังมีฮีตหนึ่งที่มีลักษณะแตกต่างจากฮีตสิบสองทั่วไปคือการทำบุญข้าสะ ซึ่งทำก่อนวันที่ 5 พฤษภาคม จุดประสงฆ์หลักของบุญข้าสะของชาวบ้านปะอาว

- จะแตกต่างจากการทำบุญชำระทั่วไป คือเป็นการทำเพื่อความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร มากกว่าจะเป็นการจัดสิ่งชั่วร้าย
- 2.6.2 บ้านปากน้ำ เป็นที่ตั้งของวัดบ้านปากน้ำ บ้านปากน้ำปฏิบัติฮิตสิบสองครบเช่นเดียวกับบ้านปะอาว ฮิตสิบสองที่บ้านปากน้ำให้ความสำคัญคือบุญสะแหวด ลักษณะของฮิตสิบสองที่ชาวบ้านปากน้ำปฏิบัติเหมือนกับ การปฏิบัติฮิตสิบสองทั่วไป แต่ยังรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมที่ยาวแห่งไม่ปฏิบัติกันแล้ว เช่น การไหลเรือไฟ และลอยกระทงในงานบุญออกพรรษา
- 2.6.3 บ้านพงสว่าง เป็นที่ตั้งของวัดหนองป่าพง บ้านพงสว่างปฏิบัติไม่ครบทั้ง 12 ฮิต ฮิตที่ไม่ปฏิบัติคือบุญเข้ากรรม บุญคูณลานและบุญข้าวจี ฮิตที่ชาวบ้านพงสว่างให้ความสำคัญที่สุดคือบุญอุยงิน ลักษณะของฮิตสิบสองของชาวบ้านพงสว่างปฏิบัติเหมือนกับฮิตสิบสองทั่วไป
- 2.6.4 บ้านศรีโค เป็นที่ตั้งของวัดบ้านศรีโค บ้านศรีโคปฏิบัติไม่ครบทั้ง 12 ฮิต ฮิตที่ไม่ปฏิบัติคือบุญเข้ากรรมบุญคูณลานและบุญข้าวจี เช่นเดียวกับบ้านพงสว่าง ฮิตที่ชาวบ้านศรีโคให้ความสำคัญที่สุดคือบุญสะแหวด ลักษณะของฮิตสิบสองที่ชาวบ้านศรีโคปฏิบัติจะเหมือนกับฮิตสิบสองทั่วไป

ปัญหาและข้อเสนอแนะ

การศึกษารั้งนี้มีปัญหาและข้อเสนอแนะดังนี้

1. การศึกษาฮิตสิบสอง : ความเคร่งครัดในการปฏิบัติ ทำการศึกษาในพื้นที่ที่มีความเป็นชุมชนชนบท ซึ่งอาจทำให้ผลการศึกษาไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพราะหากกล่าวถึงพื้นที่ศึกษาที่มีความเป็นชุมชนชนบท ย่อมอนุมานได้ว่าความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮิตสิบสองของคนในชุมชนย่อมเคร่งครัด ดังนั้นงานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความเคร่งครัดในการปฏิบัติฮิตสิบสองในชุมชนเมืองแล้วทำการเปรียบเทียบความเคร่งครัดในการปฏิบัติระหว่างชุมชนชนบทกับชุมชนเมืองเพื่อให้เห็นความแตกต่าง จะทำให้งานวิจัยครอบคลุมทุกพื้นที่
2. ลักษณะของฮิตสิบสองที่ปฏิบัติในแต่ละหมู่บ้านจะมีรายละเอียดบางอย่างที่ไม่เหมือนกัน งานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาอย่างเจาะลึกในประเด็นดังกล่าว

3. การปรับเปลี่ยนการปฏิบัติฮีดลิบสองจากบุญคุณลานเป็นบุญกุ่มข้าวใหญ่
 การรวมการทำบุญคุณลานกับบุญข้าวจีไว้วันเดียวกัน การทำบุญชำระที่เน้น
 ไปที่ความอุดมสมบูรณ์ของพืชพันธุ์ธัญญาหาร มากกว่าจะเป็นการจัดความ
 ข้าวไร่ออกจากหมู่บ้าน การทำบุญบั้งไฟที่เปลี่ยนจากการปฏิบัติทุกปี มาเป็น
 ปฏิบัติทุก 2 ปี และการที่บางหมู่บ้าน ไม่ปฏิบัติบุญเข้ากรรม บุญคุณลาน และ
 บุญข้าวจี ประเด็นเหล่านี้ย่อมสะท้อนถึงการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้อง
 เหมาะสมกับภาวะทางสังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในยุค
 โลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นประเด็นที่งานวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษา เพื่อสร้างองค์
 ความรู้เกี่ยวกับฮีดลิบสองให้มากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- จารุบุตร เรืองสุวรรณ. “อิตลิบสอง กองลิบสี่ ระบอบการปกครองของชาวอีสานสมัยเก่า” ใน อีสาน
รำลึก. กรุงเทพฯ : สมาคมชาวอีสาน, 2525.
- จารุวรรณ ธรรมวัตร. คติชาวบ้านอีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : อักษรวัฒนา, 2540.
- นันทิลา ปิงจัยโกลา. รายงานวิจัยเรื่องทัศนคติของนักศึกษาสถาบันราชภัฏมหาสารคามที่มีต่อ
ประเพณีอิตลิบสองกองลิบสี่. มหาสารคาม : คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
มหาสารคาม, 2543.
- บุญเกิด พิมพ์วรรณธากุล. ประเพณีอีสานและเกร็ดโบราณอีสาน. กรุงเทพฯ : ขอนแก่นคัลลังนา
ธรรม, 2544.
- บุญเกิด พิมพ์วรรณธากุล และ นภาพร พิมพ์วรรณธากุล. อิต – กอง – ละล้า. ขอนแก่น : โรงพิมพ์คัล
ลังนาวิทยา, 2546.
- ปราโมทย์ ทัศนสุวรรณ. อีสานเล่ม 1. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- ปรีชา พิณทอง. ประเพณีโบราณไทยอีสาน. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟเซ็ท,
2540.
- _____. สารานุกรมภาษาอีสาน – ไทย – อังกฤษ. อุบลราชธานี : โรงพิมพ์ศิริธรรมออฟ
เซ็ท, 2532.
- พระมหาบุญฤทธิ์ คงดี. ความสัมพันธ์ของชุมชนสองฝั่งโขงในประเพณีอิตลิบสอง กรณีชุมชนวัด
มีชัย อำเภอมือง จังหวัดหนองคาย กับชาวบ้านท่าม่วง เมืองหาดทรายฟอง อำเภอพนม
เรียงจันทร์. วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท สาขาวิชาไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม, 2543.
- ไพฑูรย์ มีกุล. ประเพณีชาวอีสาน. สมาคมชาวอีสาน, 2525.
- มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เล่ม
15. กรุงเทพฯ : บริษัทสยามเพรส แมเนจเม้นท์, 2542.
- วัดหนองป่าพง. อุปลมณี. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2535
- ศิริ ไตติลานนท์. อิตลิบสอง กองลิบสี่. พิมพ์ครั้งที่ 3. วิทยาลัยอาชีวศึกษา มหาสารคาม, 2541.
- สมชาย นิลอาธิ. “อิตลิบสองและคลองลิบสี่.” วารสารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 15,1 (พ.ค.-ค.ค.)
2539 : หน้า 15-20.
- สาร สารทัศนายนนท์. อิตลิบสอง – กองลิบสี่ : ฉบับย่อ. มหาสารคาม : สถาบันวิจัยศิลปะและ
วัฒนธรรมอีสาน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, ม.ป.ป.
- สวึง บุญเจิม. มรดกอีสาน. พิมพ์รวมเล่มครั้งที่ 4. อุบลราชธานี : มรดกอีสาน, 2524.

สิริวัฒน์ คำอันสา, “อีตลีสอง – คลองลีสี่” ใน อีสานคดี. มหาสารคาม : วิทยาลัยครูมหาสารคาม, 2521.

ลีลา วีระวงศ์. อีตลีสอง. อุบลราชธานี : ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมวิทยาลัยครูอุบลราชธานี, 2520.

สุริยา สมุทรคุปต์ และ พัฒนา กิดิอาสา. อีตบ้านทองเมือง : รวบรวมความทางมานุษยวิทยาว่าด้วย
สังคมและวัฒนธรรมอีสาน. นครราชสีมา : โครงการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ทางมานุษยวิทยา
ของอีสาน หอไทยศึกษานิตส์ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
สุรนารี, 2536.

คำลี รักสุทธี. อีสานตำนานงานบุญประเพณีอีสาน. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2544.

_____. อีตลีสอง คลองลีสี่ : ประเพณีของดีอีสาน. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา, 2544.

หน่วยศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 10. วิชาศีลธรรม (ส. 543) ประเพณีอีสาน. [ม.ป.ท. : ม.ป.พ.,
ม.ป.ป.]

อนุกุลนารี, โรงเรียน “อีตลีสอง – คลองลีสี่” วัฒนธรรมไทย. 8 (ส.ค.) 2525 : หน้า 46-52.

อุดม บัวศรี. วัฒนธรรมอีสาน. ขอนแก่น : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2540.

ภาคผนวก

เลขที่แบบสอบถาม.....

วัน เดือน ปี ที่เก็บข้อมูล.....

แบบสอบถาม

I. ข้อมูลทั่วไป

1. เพศ

.....ชาย หญิง

2. อายุ.....ปี

3. รายได้ (เฉพาะท่านคนเดียว)บาท/ เดือน

4. ระดับการศึกษา

.....ไม่ได้เรียนหนังสือ

.....ประถมศึกษา

.....มัธยมศึกษา

.....อนุปริญญา

.....ปริญญาตรี

.....สูงกว่าปริญญาตรี

5. อาชีพ

.....เกษตรกร

.....ลูกจ้าง

.....รับราชการ

.....พนักงานบริษัท

.....ข้าราชการบำนาญ

.....อื่น ๆ (ระบุ)

II. ข้อมูลเกี่ยวกับฮิดลีสอง

6. ท่านทราบเกี่ยวกับฮิดลีสองหรือไม่

.....ทราบ ไม่ทราบ

7.ท่านปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติศีลสิบสองข้อใดบ้างและเพราะเหตุใด

ศีลสิบสอง	ปฏิบัติ	ไม่ปฏิบัติ	เหตุผล
1. เดือนอ้ายบุญเข้ากรรม			
2. เดือนขีบุญกฐณทาน			
3. เดือนสามบุญข้าวจี			
4. เดือนสี่บุญพะแหวด			
5.เดือนห้าบุญสงกรานต์			
6.เดือนหกบุญบั้งไฟ			
7. เดือนเจ็ดบุญข้าวชะ			
8.เดือนแปดบุญเข้าพรรษา			
9.เดือนเก้าบุญข้าวประดับดิน			
10.เดือนสิบบุญข้าวสารท			
11.เดือนสิบเอ็ดบุญออก พรรษา			
12.เดือนสิบสองบุญกฐิน			

8. จากข้อ 7 ฮิตที่ท่านปฏิบัตินั้นท่านคิดว่าท่านมีความเคร่งครัดในการปฏิบัติมากน้อยเพียงใด
(ตอบเฉพาะ ฮิตที่ท่านปฏิบัติในข้อ 7)

ฮิตสิบสอง	เคร่งครัดมาก	เคร่งครัดปานกลาง	เคร่งครัดน้อย
1.เดือนอ้ายบุญเข้ากรรม			
.....			
2. เดือนยี่บุญคุณลาน			
.....			
3.เดือนสามบุญข้าวจี			
.....			
4.เดือนสี่บุญพะเหวด			
.....			
5.เดือนห้าบุญสงกรานต์			
.....			
6.เดือนหกบุญบั้งไฟ			
.....			
7. เดือนเจ็ดบุญข้าวสะ			
.....			
8.เดือนแปดบุญเข้าพรรษา			
.....			
9.เดือนเก้าบุญข้าวประดับดิน			
.....			
10.เดือนสิบบุญข้าวสารท			
.....			
11.เดือนสิบเอ็ดบุญออกพรรษา			
.....			
12.เดือนสิบสองบุญกฐิน			
.....			

9. ท่านคิดว่าฮีดโคมีความสำคัญที่สุด เพราะอะไร (เลือกเพียง 1 ฮีด)

.....ข้อที่ 1 บัญชีค่าธรรมเนียม เพราะ.....

.....ข้อที่ 2 บัญชีฐาน เพราะ.....

.....ยึดที่ 3 บุญข้าวฉี่ เพราะ.....

.....ข้อที่ 4 บัญชีหมวด เพราะ.....

.....อัตรา 5 บุญสงกรานต์ เพราะ.....

.....ข้อที่ 6 บัญชีไฟ เพราะ.....

.....ชีวิตที่ 7 บุญข้ามชะ เพราะ.....

.....ข้อที่ 8 บุญเจ้าพราหมณ์เพราะ.....

.....ชีวิตที่ 9 บุญข้าวประดับดิน เพราะ.....

.....ข้อที่ 10 บัญชีวารสารท เพราะ.....

.....สัตว์ 11 บุญออกพรรษา เพราะ.....

.....อดีต 12 บุญคุณ เพราะ.....

10. แนวทางหรือข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์และส่งเสริมการปฏิบัติตามฮิดัยฮฺสอง

.....

[illegible]

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 A B C D E F 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62 63 64 65 66 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 78 79 80 81 82 83 84 85 86 87 88 89 90 91 92 93 94 95 96 97 98 99

.....

[illegible]

[illegible]

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

วัดบูรพาปะอวเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

พระมหาพยนต์ สุนฺทจิตฺโต	เจ้าอาวาส	อายุ 49 ปี
พระสุรินทร์ สิริคุโต	รองเจ้าอาวาส	อายุ 40 ปี
พระประภาส โสมธมฺโม	พระลูกวัด	อายุ 43 ปี
นายวานิช พานเงิน	มรรคทายก	อายุ 47 ปี

วัดบ้านปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

พระครูพัฒนกิจพิมล	เจ้าอาวาส	อายุ 79 ปี
พระมหาวิมาน กันตสีโล	รองเจ้าอาวาส	อายุ 32 ปี
นายเลิศ ประสานพิมพ์	มรรคทายก	อายุ 73 ปี

วัดหนองป่าพง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

พระครูวิสุทธิสังวรณฺ (เลี่ยม จิตฺตธมฺโม)	เจ้าอาวาส	อายุ 64 ปี
พระสุริยนต์ จันทปญฺโญ	รองเจ้าอาวาส	อายุ 49 ปี
พระสมถวร โสมสิโต	เลขานุการเจ้าอาวาส	อายุ 34 ปี
นายจุมพร ครินันท์	มรรคทายก	อายุ 66 ปี

วัดบ้านศรีไค อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี

พระครูวิโรจน์ธรรมานุสาสก์	เจ้าอาวาส	อายุ 56 ปี
พระสุนทร จิตฺตสิวโร	พระลูกวัด	อายุ 23 ปี
พระปรีชา	พระลูกวัด	อายุ 24 ปี
นายคำมา กิ่งประเสริฐ	มรรคทายก	อายุ 72 ปี



ภาพที่1 เดือนอ้ายบุญเข้ากรรม

(ที่มา: ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร)



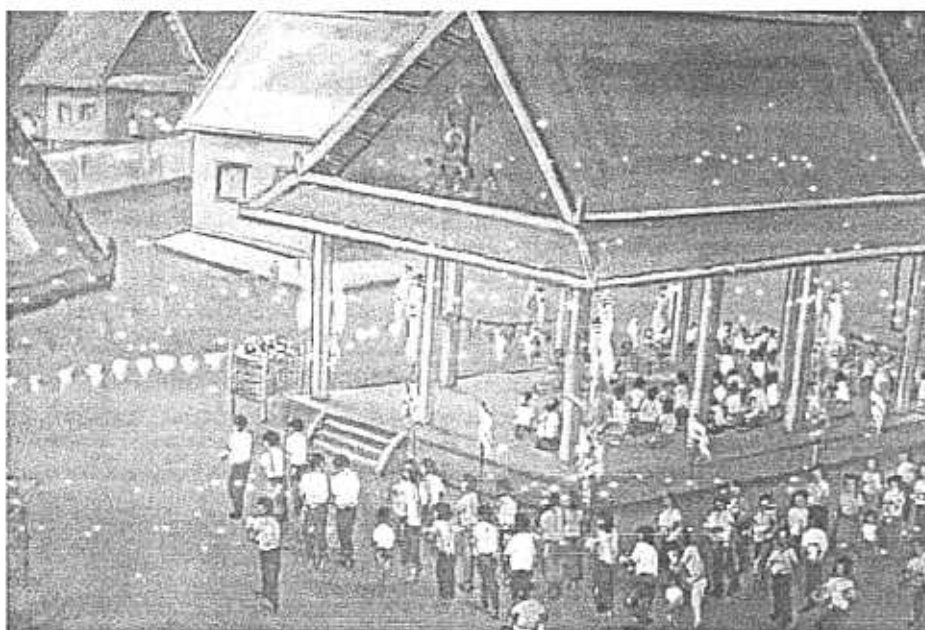
ภาพที่2 เดือนยี่บุญคูณลาน

(ที่มา: ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร)



ภาพที่3 เดือนสามบุญข้าวจี

(ที่มา: ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร)



ภาพที่4 เดือนสี่บุญพะเหวด

(ที่มา: ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร)



ภาพที่ 5 เดือนห้าบุญสงกรานต์

(ที่มา: ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร)



ภาพที่ 6 เดือนหกบุญบั้งไฟ

(ที่มา: ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร)



ภาพที่ 7 เดือนเจ็ดบุญชำระ

(ที่มา: ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร)



ภาพที่ 8 เดือนแปดบุญเข้าพรรษา

(ที่มา: ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร)



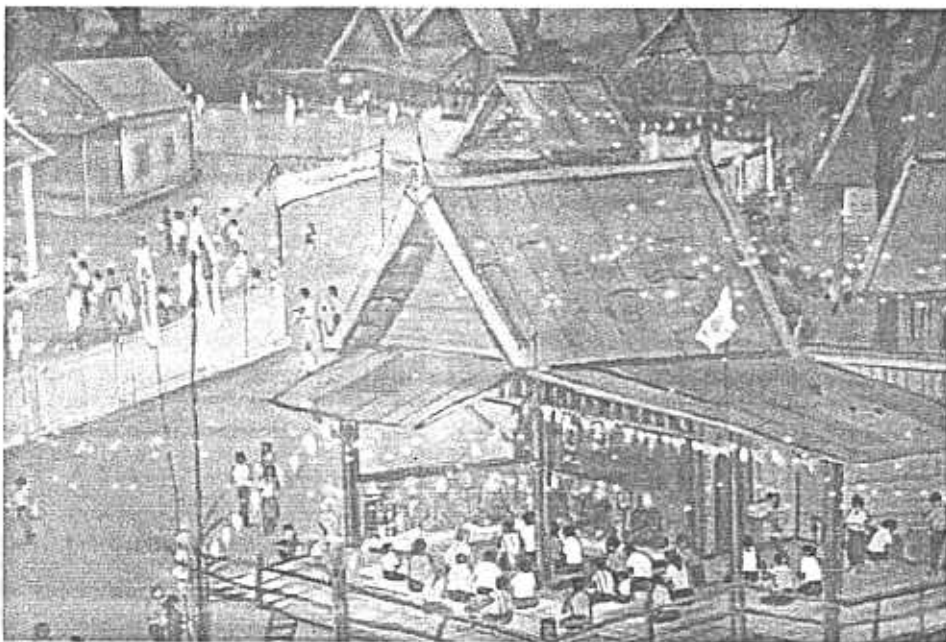
ภาพที่9 เดือนเก้าบุญข้าวประดับดิน
(ที่มา: ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร)



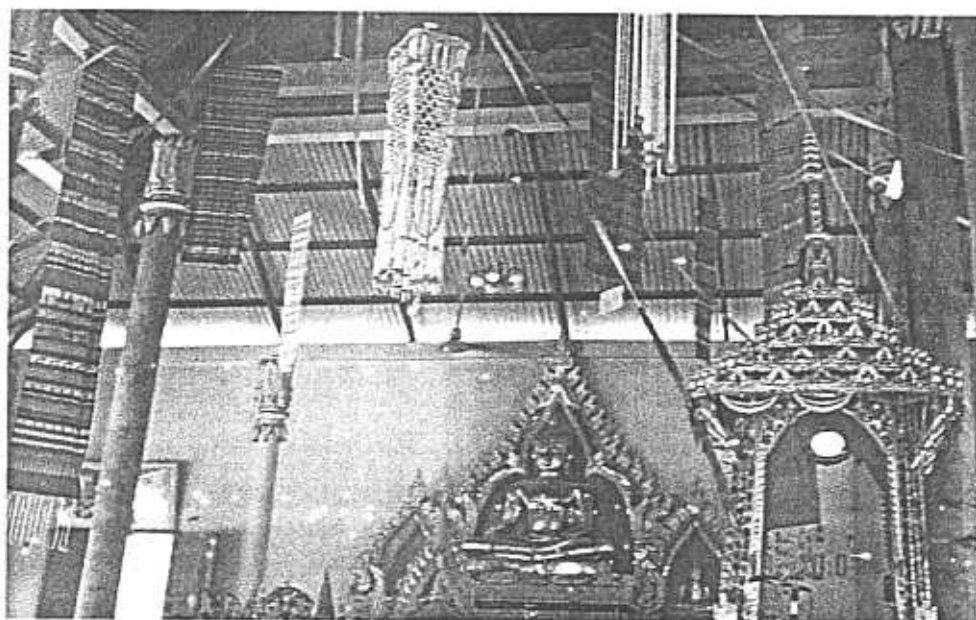
ภาพที่10 เดือนสิบบุญข้าวสาก
(ที่มา: ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร)



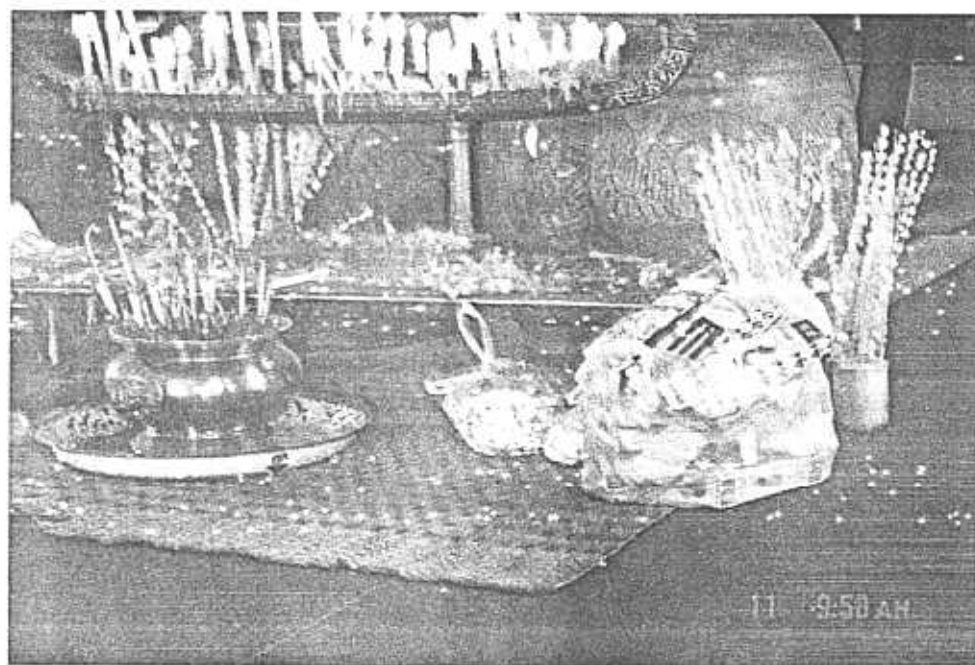
ภาพที่ 11 เดือนสิบเอ็ดบุญออกพรรษา
(ที่มา: ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร)



ภาพที่ 12 เดือนสิบสองบุญกฐิน
(ที่มา: ศูนย์สารนิเทศอีสานสิรินธร)



ภาพที่13 การตกแต่งศาลาโรงธรรมในงานบุญผะเหวด



ภาพที่14 เครื่องบูชาคาถาพันและข้าวพันก้อน



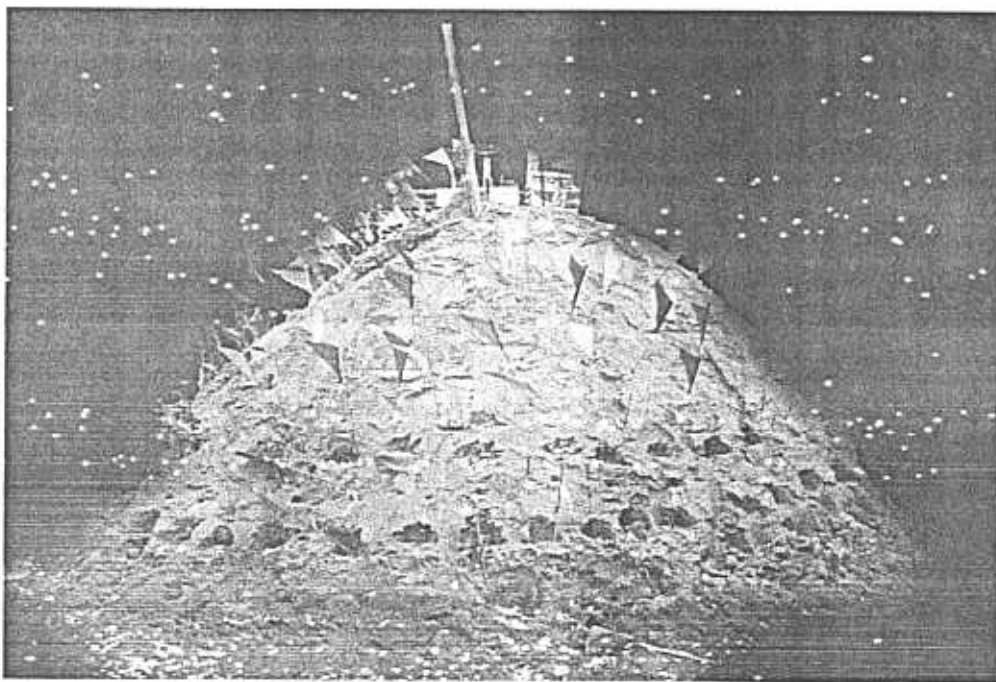
ภาพที่ 15 ขบวนแห่พะเหวด



ภาพที่ 16 ฟังเทศน์มหาชาติในงานบุญพะเหวด



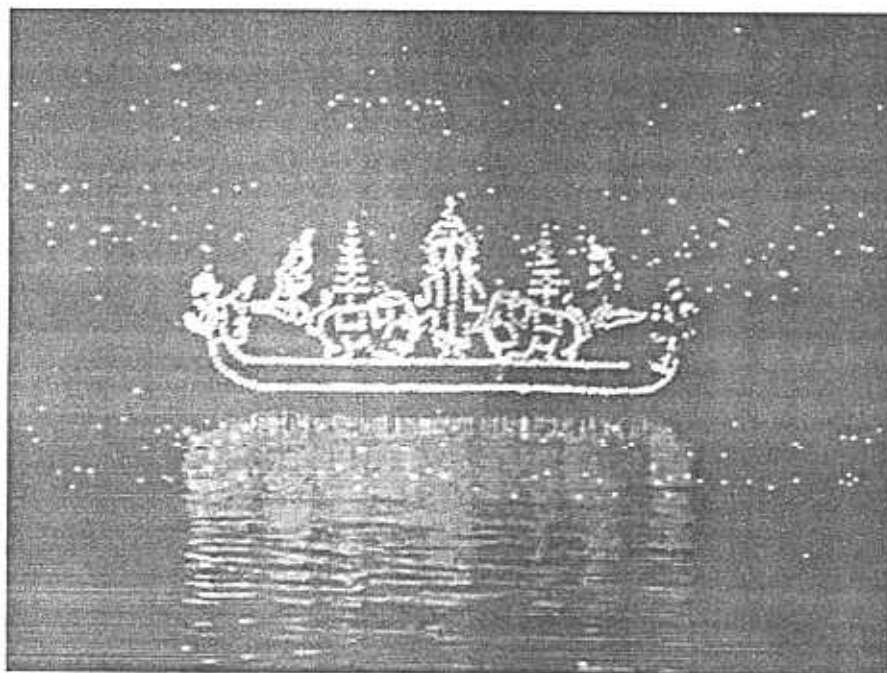
ภาพที่ 17 หอพระอุทิศจัดไว้ทางทิศตะวันออกของศาลาโรงธรรม



ภาพที่ 18 การก่อเจดีย์ทรายในวันสงกรานต์



ภาพที่ 21 ภาพขยายชั้นในของโคมดิลรูปต่างๆที่เกี่ยวกับ
วิถีชีวิตชาวบ้านปะอ่าว เช่นทำบุญตักบาตร ไถนา เป็นต้น



ภาพที่ 22 การไหลเรือไฟในวันออกพรรษา